

Udarbejdet af Børne- og Undervisningsministeriet
og Udlændinge- og Integrationsministeriet

Bilagsrapport 1

Faktaark om danskundervisningsområdet

Indhold

Faktaark 1	5
Introduktion til danskuddannelserne	5
Faktaark 2	10
Introduktion til forberedende voksenundervisning	10
Faktaark 3	13
Introduktion til almen voksenuddannelse	13
Faktaark 4	16
Dansk som andetsprog på forberedende grunduddannelse	16
Faktaark 5	18
Adgangskurser til erhvervsuddannelserne	18
Faktaark 6	21
Grundforløb plus forud for erhvervsuddannelser	21
Faktaark 7	24
Danskundervisningstilbud på det gymnasiale område	24
Faktaark 8	28
Danskundervisning i arbejdsmarkedsuddannelser	28
Faktaark 9	33
Niveauer i danskundervisning	33
Faktaark 10	37
Virksomhedsrettet danskundervisning i danskuddannelse, forberedende voksenundervisning og arbejdsmarkedsuddannelser	37
Faktaark 11	42
Anvendte registerbaserede kvalitetsparametre for danskuddannelserne	42
Faktaark 12	45
Rammer for kvalitetssikring og tilsyn med almen voksen- og efteruddannelse	45
Faktaark 13	47
Sammenhængen til udlændinge- og integrationslovgivningen	47
Faktaark 14	50
Danskundervisning som aktivt tilbud	50

Faktaark 15	53
Undervisning i dansk som andetsprog for nytilkomne unge under 18 år	53
Faktaark 16	58
Målgruppen på Danskuddannelse 1	58
Faktaark 17	61
Uddannelseskrav til underviserne på danskuddannelser og voksen- og efteruddannelse	61
Faktaark 18	67
Adgangskrav til erhvervsuddannelser, gymnasiale- og videregående uddannelser	67
Faktaark 19	74
Organisering af sprogundervisning (norsk/svensk) i Norge og Sverige	74
Faktaark 20	81
Danskundervisning for udlændinge i et historisk perspektiv	81
Faktaark 21	86
Udbud af danskuddannelser	86
Faktaark 22	96
Udbud af forberedende voksenundervisning og almen voksenuddannelse	96
Faktaark 23	105
Finansiering af danskuddannelserne	105
Faktaark 24	112
Finansiering af de almene voksenuddannelser	112
Faktaark 25	118
Statens Voksenuddannelsesstøtte til forberedende voksenundervisning og danskuddannelserne	118
Faktaark 26	123
Målgruppe for sundhedsdansk for læger og sygeplejersker	123
Litteraturliste	126

Faktaark 1

Introduktion til danskuddannelserne

Indledning

Danskuddannelserne (DU), som består af Danskuddannelse 1, 2 og 3 (DU1, DU2 og DU3) er et gratis danskundervisningstilbud til alle nytilkomne, voksne udlændinge, som gives efter reglerne i danskuddannelsesloven på Udlændinge- og Integrationsministeriets (UIM) område. Tilbuddet gælder i op til fem år. DU skal bidrage til, at voksne udlændinge opnår nødvendige dansksproglige kompetencer og viden om kultur- og samfundsforhold i Danmark, så de kan blive deltagende og ydende medborgere på lige fod med samfundets øvrige borgere. DU skal endvidere bidrage til, at voksne udlændinge, så hurtigt som muligt efter at have fået opholdstilladelse i Danmark, lærer dansk og opnår kendskab til det danske arbejdsmarked, så de kan komme i beskæftigelse og blive selvforsørgende.

Danskuddannelse til voksne udlændinge

Målgrupper

DU er et tilbud til nytilkomne, voksne udlændinge, der har opholdstilladelse eller fast, lovligt ophold i Danmark og folkeregisteradresse i en kommune. I 2023 var der i alt 62.235 kursister, der fulgte undervisningen på en af de tre danskuddannelser.

Kursister på DU kan overordnet opdeles i to grupper:

Flygtninge og familiesammenførte til flygtninge m.fl. (Integrationskursister/I-kursister). DU er en del af integrationslovens program (selvforsørgelses- og hjemrejseprogram eller introduktionsprogram) for blandt andre de flygtninge og familiesammenførte til flygtninge, der får opholdstilladelse i Danmark. Mange I-kursister modtager en offentlig ydelse, og for disse er der pligt til at deltage i DU. For I-kursister, som er eller bliver selvforsørgende, er det frivilligt at deltage i DU.

Udenlandske arbejdstagere, EU-borgere, studerende m.fl. og ægtefæller til disse (selvforsørgerkursister/S-kursister). S-kursister er selvforsørgende udlændinge, og gruppen omfatter alle andre udlændinge end I-kursisterne. Det er frivilligt for S-kursister at deltage i DU. Undervisningen er gratis for S-kursister, men S-kursister skal indbetale et depositum på 2.000 kr. forud for påbegyndelse af undervisningen på et modul. Depositummet tilbagebetales, hvis S-kursisten består modultesten mellem modulerne og den afsluttende danskprøve inden for en fastsat tidsfrist. Sammenlagt er der inden for tidsfristerne mulighed for tre år og ni måneders DU uden fortsættelse af depositummet. Kursister, der ikke modtager ydelser til forsørgelse eller beskæftigelsesrettede tilbud fra det offentlige, har ret til selv at vælge sprogcenter.

I 2023 var fordelingen 61 pct. S-kursister og 35 pct. I-kursister samt 4 pct. registreret som hhv. A-kursister (dagpengemodtagere og kontanthjælpsmodtagere mv.) og Ø-kursister (øvrige kursister, f.eks. selvbetalere og ukendt henvisningskategori).

Danskuddannelsestilbuddet

Kommunerne er ansvarlige for at tilbyde DU til voksne udlændinge inden for rammerne af danskuddannelsesloven. Derudover skal kommunerne løbende føre tilsyn med sprogcentrene. Kommunen kan udbyde undervisningen på et kommunalt sprogcenter eller indgå aftale med

et privat sprogcenter eller et andet offentligt godkendt uddannelsessted. Det er et krav, at undervisere på DU har en master i dansk som andetsprog eller har afsluttet uddannelsen til underviser i dansk som andetsprog eller er begyndt på en af uddannelserne inden for et år efter første ansættelse (eller er godkendt af en skoleansvarlig myndighed som lærer ved dansk som andetsprog for voksne indvandrere før 1. august 1998).

DU indeholder undervisning i dansk sprog og kultur samt arbejdsmarkeds- og samfundsforhold i Danmark. Det er et fælles mål for undervisningen på alle tre danskuddannelser, at kursisterne udvikler kommunikative kompetencer, og undervisningen tilrettelægges på alle moduler med et tydeligt beskæftigelsesrettet fokus. Med det sigte, at nytilkomne udlændinge hurtigst muligt integreres på arbejdsmarkedet, er der desuden særligt fokus på opnåelse af mundtlige og beskæftigelsesrettede sprogkundskaber på de første to moduler på alle tre danskuddannelser. Begynderundervisningen er således rettet mod udvikling af et arbejdsrettet mundtligt begynderprog, men dækker alle fire sprogfærdigheder (læsning, lytning, skrivning og mundtlig kommunikation).

DU tilrettelægges med henblik på arbejdsmarkedet, og tilbuddet skal tilrettelægges fleksibelt således, at det er muligt at følge undervisningen uden for normal arbejdstid. Sprogcentre har løbende optag af kursister og tilbyder danskundervisning på både daghold og aftenhold - og ofte også weekendhold samt undervisning online. Sprogcentre kan også tilbyde danskundervisning på arbejdspladsen, hvis der kan samles deltagere nok til at oprette et hold på arbejdspladsen (virksomhedsforlagt danskundervisning).

Nytilkomne udlændinge har ret til DU i op til fem år efter ankomst til Danmark uden egenbetaling. DU skal kunne påbegyndes senest en måned efter, at udlændingen har bosat sig lovligt i kommunen. De fem år starter, når kommunen har henvist den pågældende til DU. Det er således datoen på henvisningsbrevet, der udgør starttidspunktet for den femårige periode.

Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at kursister, som ikke har påbegyndt eller afsluttet DU inden for uddannelsesperioden, fortsat skal have tilbud om DU. Derudover har kommunalbestyrelsen pligt til at forlænge DU i visse tilfælde, f.eks. ved sygdom hos kursisten. Det bemærkes, at kommunens pligt til at forlænge afhænger af, om der er tale om en I- eller en S-kursist.

Kommunen har pligt til at forlænge uddannelsesperioden for I-kursister, hvis udlændingen har været afskåret fra at deltage i DU som følge af f.eks. graviditet, barsel eller sygdom eller udlændingen har været i udstøttet beskæftigelse i mindst 30 timer om ugen, hvis beskæftigelsen og forhold i øvrigt har indebåret, at vedkommende ikke har haft mulighed for at benytte sig af tilbuddet om DU. For S-kursister gælder, at kommunen har pligt til at forlænge uddannelsesperioden for S-kursister, hvis udlændingen har været afskåret fra at deltage i DU på grund af alvorlig og langvarig sygdom.

Der er løbende start på uddannelserne gennem året. Sprogcentre skal tilrettelægge undervisningen, så kursisten kan gennemføre uddannelsen på tre år.

Danskuddannelsernes organisering

For at tilgodese den brede målgruppes forskellige læringsforudsætninger og undervisningsbehov er danskuddannelsestilbuddet opdelt i tre separate og adskilte danskuddannelser:

1. *DU1* er for kursister med ingen eller ringe skolebaggrund, der ikke kan læse og skrive på deres modersmål samt for dem, der ikke kan det latinske alfabet og skriftsystem. Uddannelsen er opdelt i fem moduler.
2. *DU2* er for kursister, der har en kort skole- og uddannelsesbaggrund fra hjemlandet og må forventes at have en forholdsvis langsom indlæring af dansk som andetsprog. Uddannelsen er opdelt i seks moduler.
3. *DU3* er for kursister, der har en mellemlang eller lang skole- og uddannelsesbaggrund og må forventes at tilegne sig dansk forholdsvis hurtigt. Uddannelsen er opdelt i fem

moduler. Der er også et sjette modul, der er målrettet kursister, der planlægger at studere på en videregående uddannelse på dansk i Danmark.

I 2023 fulgte 8 pct. undervisningen på DU1, 46 pct. på DU2 og 46 pct. på DU3 (UIM, 2023).

Udlændinge, der skal deltage i DU, skal visiteres på et sprogcenter for at blive indplaceret på en DU. Sprogcenteret foretager en pædagogisk vurdering af kursistens generelle og sproglige forudsætninger for at deltage i DU samt mål med uddannelsen og indplacerer på den baggrund kursisten på en DU og et modul. En kursist kan ikke selv vælge at følge en anden DU end den, vedkommende er indplaceret på. Skift af DU kan ske, hvis f.eks. indlæringshastighed eller dansk-sproglig udvikling taler for det efter en periode med undervisning. Hvert modul på de tre dansk-uddannelser afsluttes med en modultest. Oprykning til et nyt modul kræver, at modultesten på det foregående modul er bestået.

Afsluttende prøver

DU1 og 2 er opdelt i hhv. fem og seks moduler, som afsluttes med hhv. Prøve i Dansk 1 (PD1) og Prøve i Dansk 2 (PD2). DU3 afsluttes med prøver på to niveauer, henholdsvis Prøve i Dansk 3 efter modul 5 eller Studieprøven efter modul 6. Når kursisten har afsluttet DU med en afsluttende danskprøve, har udlændingen ikke ret til mere DU.

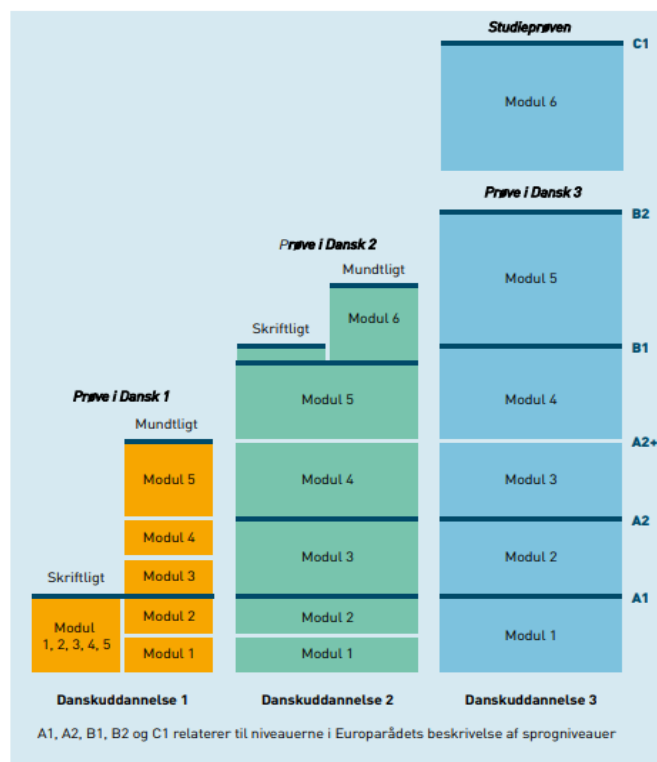
DU og prøvernes faglige mål relaterer til de sprogfærdighedsniveauer, der beskrives i Europarådets referenceramme *The Common European Framework of Reference for Languages* (CEFR). Referencerammen beskriver seks overordnede niveauer for sprogfærdighed fra helt elementært til meget avanceret niveau.

PD1 svarer til A1/A2+-niveau og PD2 til B1-niveau. PD3 svarer til B2-niveau og Studieprøven til C1-niveau.

De afsluttende prøver, PD1, PD2, PD3 og Studieprøven, består af en skriftlig og en mundtlig del. Ved den mundtlige del testes mundtlig kommunikation, hvori lytteforståelse indgår. Ved den skriftlige del testes i læseforståelse og skriftlig fremstilling, og der gives en karakter for hver del. Ved PD1 testes læseforståelse og skriftlig fremstilling sammen, og der gives en samlet karakter for denne del.

Figur 1.1: Oversigt over niveauerne for danskuddannelse 1-3 ift. Den Fælles Europæiske Reference-ramme for Sprog

Danskuddannelser til voksne udlændinge m.fl.

Hvad man kan med en DU?

PD1 (efter modul 5):

- Kan kommunikere i et enkelt sprog i kendte hverdagssituationer (arbejde, skole, fritid) og kan læse og skrive meget korte enkle tekster og beskeder.

PD2 (efter modul 6):

- Kan kommunikere om almindelige og kendte hverdagsemner og kort begrunde sine meninger. Kan læse og skrive korte sammenhængende tekster (f.eks. e-mails) om konkrete emner.
- Kan bruges til at opfylde sprogkravet til tidsubegrænset opholdstilladelse og i nogle tilfælde dansk indfødsret (statsborgerskab).

Det er som hovedregel en betingelse for at opnå dansk indfødsret, at man har bestået PD3. For ansøgere, som ikke har modtaget hjælp efter lov om aktiv socialpolitik eller integrationsloven inden for de seneste to år og herudover ikke har modtaget ydelser efter disse love i mere end tre måneder inden for de seneste ni år, er det imidlertid en betingelse for at opnå dansk indfødsret, at man har bestået PD2.

PD3 (efter modul 5):

- Kan kommunikere på et generelt niveau og kan udtrykke holdninger og synspunkter og argumentere. Kan læse længere tekster (f.eks. avisartikler) og skrive tekster om generelle samfundsemner.
- Kan ved karakteren 7 eller højere give adgang til en samtale mhp. optagelse på Gymnasial supplering (GIF)
- Kan bruges til at opfylde sprogkravet til tidsubegrænset opholdstilladelse og dansk indfødsret (statsborgerskab)

Studieprøven (efter modul 6):

- Kan bruges til at opfylde sprogkravet til universiteter og videregående uddannelser.

For en nærmere beskrivelse af DU's sammenhæng med udlændingelovgivningen henvises til faktaark 13.

I forhold til optagelse på almen voksenuddannelse (avu), forberedende voksenundervisning (FVU), gymnasiale uddannelser og erhvervsuddannelser giver en bestået prøve i DU ikke krav på optag til de pågældende uddannelser. En bestået prøve kan dog indgå i de modtagende institutioners vurdering af, om ansøger har tilstrækkelige dansksproglige forudsætninger for at kunne optages (se faktaark, 2, 3, 7 og 18).

Udbydere og finansiering

Kommunerne kan selv oprette sprogcentre eller indgå driftsaftale med eksterne udbydere, f.eks. selvejende institutioner eller private udbydere. I 2023 var der registreret 52 aktive udbydere af DU, hvoraf ca. halvdelen var kommunale (udbydere af DU er beskrevet nærmere i faktaark 21). DU er de fleste steder forankret i kommunernes jobcentre for at sikre sammenhæng med kommunens rekrutterings- og integrationsstrategi samt selvforsørgelses- og hjemrejseprogrammet og introduktions-programmets virksomhedsrettede tilbud.

Modultaksterne for undervisningen (med en starttakst på 30 pct. og en sluttakst på 70 pct.) fastsættes i forbindelse med kommunernes indgåelse af driftsaftaler med udbyderne af DU. Starttaksten udbetales til sprogcenteret, når kursisten påbegynder undervisningen, og sluttaksten udbetales, når kursisten har bestået enten modultesten eller den afsluttende danskprøve.

Hvis kommunen indgår en driftsaftale med en privat udbyder, indgås driftsaftalen på baggrund af et udbud af opgaven. Kommunerne afholder udgifterne til undervisningen, men der er inden for et centralt fastsat rådighedsbeløb (loft) 50 pct. statslig refusion for aktivering af nytilkomne flygtninge og familiesammenførte (I-kursister), herunder også udgifterne til DU.

Sammenhængen til den beskæftigelsesrettede integrationsindsats

Flygtninge og familiesammenførte udlændinge (I-kursister), som får tilbudt et selvforsørgelses- og hjemrejseprogram eller introduktionsprogram tilrettelagt af den ansvarlige kommune og som er berettiget til ydelse, skal deltage i DU parallelt med deltagelse i beskæftigelsesrettede tilbud, herunder arbejdspligten. Kommunen har pligt til at henvise en udlænding til DU senest en måned efter, at kommunen har overtaget ansvaret for borgeren. I tilfælde hvor en I-kursist, der modtager ydelser, ikke deltager i DU, kan kursisten blive sanktioneret. DU for I-kursister må gennemsnitligt maksimalt udgøre 15 timer om ugen af hensyn til, at udlændingen også kan deltage i de beskæftigelsesrettede indsatser parallelt med DU.

Faktaark 2

Introduktion til forberedende voksenundervisning

Indledning

Dette faktaark beskriver rammerne for forberedende voksenundervisning (FVU) med særligt fokus på FVU-dansk og FVU-start. Herunder beskrives formål, organisering, optagelse, niveau, indhold og deltagerøkonomi.

Generelt om FVU – formål

Formålet med FVU er at give voksne mulighed for at forbedre og supplere deres grundlæggende færdigheder med henblik på deres videre uddannelse og på at styrke deres forudsætninger for aktiv medvirken i alle sider af samfundslivet. Hvis en person med dansk som andetsprog skal være i målgruppen for FVU, kræver det, at vedkommende har tilstrækkelige dansk-kundskaber samtidig med, at den pågældende har behov for at få styrket sine basale læse-, skrive- og/eller matematikfærdigheder eller sine færdigheder inden for digital opgaveløsning og engelsk. Der udbydes fem fag; FVU-start, FVU-dansk, FVU-matematik, FVU-digital og FVU-engelsk. Med undtagelsen af FVU-start er fagene trindelt, og de øverste trin tilsigter at føre de konkrete færdigheder op på niveau med folkeskolens 9. klasse.

Organisering af FVU-undervisning

Voksenuddannelsescentre (VUC) er den eneste institutionstype, som er godkendt til at udbyde FVU. Et VUC's udbudsgodkendelse vedrører et bestemt geografisk dækningsområde bestående af en eller flere kommuner, og det er VUC's ansvar at sikre en tilstrækkelig forsyning af FVU i sit dækningsområde. VUC har både ret og pligt til at sikre udbud af FVU. FVU skal udbydes på flere typer institutioner inden for VUC'ets geografiske dækningsområde for at dække undervisningsbehovet, og det skal sikres, at der ligger et FVU-tilbud inden for en rimelig geografisk afstand, samt at der er variation i tilbuddet. Med rimelig geografisk afstand menes 75 minutters transporttid med nærmeste offentlige transport fra deltagerens bopæl. Det er samtidig lovfastsat, at VUC skal indgå driftsoverenskomsttaftaler med andre uddannelsesinstitutioner (f.eks. sprogcentre, erhvervsskoler, oplysningsforbund mv.) med henblik på at sikre den fornødne geografiske dækning samt variation i tilbuddet. Desuden har børne- og undervisningsministeren godkendt, at uddannelsesinstitutioner under Kriminalforsorgen kan udbyde FVU.

Undervisningen tilrettelægges som holdundervisning eller fleksibel undervisning, herunder som fjernundervisning. FVU-undervisningen kan tilrettelægges, så den omfatter deltagere inden for de forskellige trin og fag samtidigt. Undervisningen kan desuden være virksomhedsrettet, hvor undervisningen tager afsæt i læreplanerne, deltagernes forudsætninger og virksomhedens behov. Undervisningen kan endvidere være virksomhedsforlagt og gennemføres i virksomhedens lokaler (se faktaark 10)

Undervisningen tilrettelægges i samarbejde med deltagerne, således at den;

- tager udgangspunkt i deltagernes erfaringer, interessefelter og behov, herunder med hensyn til valg af emner og undervisningsmateriale,
- synliggør deltagernes faglige udvikling i forhold til målene for det enkelte trin, så deltagerne får mulighed for at vælge og bruge de bedst egnede strategier og arbejdsmetoder, og

- fremmer deltagernes lyst til at arbejde med fagene uden for undervisningstiden.

Deltagernes læreproces evalueres løbende.

FVU-dansk – formål, indhold og prøve

Undervisningen i FVU-dansk har til formål at sikre deltagerne mulighed for at afklare, forbedre og supplere deres funktionelle færdigheder i læsning, stavning og skriftlig fremstilling. Undervisningen skal give deltagerne øgede muligheder for at forstå, anvende og producere skrevne tekster. Målet for de enkelte trin er beskrevet i læreplanerne.

Undervisningen er niveaudelt i fire trin.

- Trin 1: Deltageren tilegner sig nødvendige basale funktionelle færdigheder og strategier i læsning, stavning og skriftlig fremstilling.
- Trin 2: Deltageren automatiserer og udvikler sine færdigheder og strategier gennem en aktiv tilgang til læsning, stavning og skriftlig fremstilling.
- Trin 3: Deltageren udbygger og bruger sin viden om ords grammatiske sammenhæng, teksttypers karakteristika og bevidstgøres om, hvordan denne viden kan støtte læsning, skrivning og stavning af forskellige tekster, som deltageren møder i uddannelse, job, privat- og samfundsliv.
- Trin 4: Deltageren videreudvikler skriftsproglige færdigheder i forhold til forskellige kommunikationssituationer. Formålet er endvidere, at deltageren ved hjælp af forskellige målrettede strategier selvstændigt kan tilegne sig og formidle viden i relation til uddannelse, job, privat- og samfundsliv.

Hvert trin har et omfang af mindst 30 og højst 60 timer. Timetallet beror på en vurdering af den enkelte deltagers forudsætninger for at følge undervisningen og en afvejning af, hvor mange timer det forventes, at vedkommende har behov for, for at nå de faglige mål. Undervisningen i FVU-dansk tilsigter at føre de konkrete færdigheder op på niveau med folkeskolens 9. klasse. Undervisningen på hvert trin i FVU-dansk fører frem til en centralt stillet skriftlig prøve i læsning, stavning og skriftlig fremstilling med bedømmelsen "bestået" eller "ikke bestået". Personer, der ikke har deltaget i undervisningen, kan indstille sig til prøven som selvstuderende. Deltagerne har ret til, men ikke pligt til at deltage i prøver. Trinprøve 2, 3 og 4 kan anvendes ved ansøgning om permanent opholdstilladelse og dansk indfødsret. Der er ikke krav om, at deltageren har bestået prøven for at gå videre til næste trin, men det forventes, at deltageren har de faglige forudsætninger.

FVU-start - formål, indhold og standpunktsbedømmelse

FVU-start er kun for personer med dansk som andetsprog. Det blev oprettet i 2017 efter en forsøgsperiode med henblik på at give et tilbud til udlændinge, der som følge af manglende mundtlige dansksproglige færdigheder ikke har forudsætningerne for at starte på FVU-dansk, FVU-matematik eller arbejdsmarkedsuddannelser (AMU). Tilbuddet skal forbedre deltagernes mundtlige danskfærdigheder, herunder primært deres ordkendskab, med henblik på f.eks. at danne grundlag for deltagelse i andre FVU-fag eller i AMU. Undervisningen skal desuden styrke deres forudsætninger for læseaktiviteter gennem læse- og skriveforberedelse. Undervisningen har et omfang af mindst 30 og højst 60 timer, jf. beskrivelse ovenfor.

Undervisningen i FVU-start fører frem til en afsluttende standpunktsbedømmelse med bedømmelsen "bestået" eller "ikke bestået". Deltagerne har ret til, men ikke pligt til at deltage i

standpunktsbedømmelsen. Det er ikke muligt at indstille sig som selvstuderende til bedømmelsen i FVU-start.

Optagelse på FVU-dansk og FVU-start

I udgangspunktet skal deltagerne være over 25 år. Dog kan unge under 25 år undtagelsesvis optages på FVU, hvis personen opfylder et af følgende kriterier:

- *Selvforsørgende eller fast arbejde:* Personen er selvforsørgende eller har et fast arbejde på minimum 20 timer om ugen
- *Uddannelse:* Personen har gennemført – eller er i gang med – en ungdomsuddannelse eller en videregående uddannelse, men kan have gavn af forberedende undervisning i dansk og matematik
- *Barselsorlov:* Personen har barselsorlov fra sit arbejde og ønsker forberedende undervisning i dansk og matematik
- *Ikke tilbud om FGU:* Personen får ikke tilbudt eller har udtømt sine muligheder for FGU
- *Kriminalforsorgen:* Personen deltager i undervisning under Kriminalforsorgen.

Ved optagelsen til FVU-dansk vurderer uddannelsesinstitutionen indledningsvist, om FVU skønnes at være det rette tilbud. De nødvendige dansksproglige færdigheder på FVU-dansk trin 1 skal som minimum svare til B1 i Europarådets referenceramme *The Common European Framework of Reference for Languages* (CEFR). Vurderes FVU at være det rette tilbud, skal ansøgeren for at blive optaget på FVU-dansk gennemføre en obligatorisk test, som er udarbejdet af Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK). På baggrund af testresultatet og den indledende vurdering træffes afgørelse om optagelse til FVU-dansk. Trinplacering sker på baggrund af testresultatet og yderligere afdækning, herunder f.eks. tests til trinplacering.

Jobcentre kan anvende de obligatoriske test til vurdering af tiltag efter reglerne om aktiv beskæftigelsesindsats.

Ved optagelse til FVU-start vurderes det indledningsvist, om FVU skønnes at være det rette tilbud. De nødvendige dansksproglige færdigheder svarer som minimum til A1 med hensyn til at læse og skrive dansk og A2+ med hensyn til at forstå og tale dansk i CEFR. Dette svarer til det afsluttende niveau på Danskuddannelse 1 (DU1). Ved optagelsen laver uddannelsesinstitutionen på baggrund af den obligatoriske samtaleguide en samlet helhedsvurdering. En ansøger kan optages, når det på baggrund af helhedsvurderingen skønnes, at ansøgeren efter et gennemført FVU-start forløb vil være i stand til at gennemføre et andet FVU-tilbud eller et tilbud om arbejdsmarkedsuddannelse.

Deltagerøkonomi

Deltagelse i FVU-undervisning samt deltagelse i prøver er vederlagsfri. De undervisningsmidler, der er nødvendige for undervisningen, skal stilles til rådighed for deltagerne uden betaling.

Deltagere kan søge om Statens Voksenuddannelsesstøtte (SVU), hvis vedkommende opfylder betingelserne herfor (se faktaark 25). Som udgangspunkt er en FVU-deltager ikke berettiget til SU. Det gives kun til deltagere mellem 18 og 19 år, der samtidig følger almen voksenuddannelse (avu).

Deltagere kan også henvises efter lov om aktiv beskæftigelsesindsats og modtage ydelse i forbindelse hermed. Det gælder for alle ledige målgrupper i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats (LAB) undtagen førtidspensionister (se faktaark 14).

Faktaark 3

Introduktion til almen voksenuddannelse

Indledning

Dette faktaark beskriver rammerne for almen voksenuddannelse (avu) med særligt fokus på fagene 'dansk' og 'dansk som andetsprog'. Herunder beskrives formål, organisering, niveau, indhold, optagelse og deltagerøkonomi.

Generelt om avu - formål og målgruppe

Almen voksenuddannelse (avu) er et tilbud til voksne over 25 år, der gerne vil forbedre sig i et eller flere fag på 9. og 10. klasseniveau. Det kan eksempelvis være personer, som ikke tidligere har gennemført folkeskolens afgangsprøve eller som ønsker at forbedre eller genopfriske et eller flere fag, f.eks. dansk eller matematik. Formålet med kurset vil for kursisten ofte være at kvalificere sig til videre uddannelse, f.eks. hf eller en erhvervsuddannelse.

Den første egentlige lov om avu trådte i kraft i 1989. I de første år var deltagerne primært modne voksne, som havde haft en kort skolegang og været væk fra uddannelsessystemet i en årrække, og som ønskede at vende tilbage for at kvalificere sig til videre uddannelse. Dertil kom voksne, der havde behov for opkvalificering for at få fodfæste på arbejdsmarkedet, samt personer med et ønske om selvudvikling. Disse formål er fortsat centrale for avu, men med avu-reformen i 2009 blev der lagt mindre vægt på arbejdsmarkedetsdimensionen, og uddannelsen blev i højere grad målrettet unge voksne, der skulle motiveres til videre uddannelse. Denne gruppe var typisk karakteriseret ved at have afsluttet grundskolen med utilstrækkelige faglige kundskaber. Reformen medførte samtidig et styrket fokus på andetsprogede kursister, som ikke havde tilstrækkelige dansk kundskaber til at kunne deltage i videre uddannelse eller begå sig på arbejdsmarkedet.

Dansk på avu er ikke fremmedsprogsundervisning, men målrettet kursister med dansk som modersmål. Der tilbydes desuden dansk som andetsprog, som er målrettet kursister, som ikke har dansk som modersmål. Undervisningen er tilrettelagt didaktisk, så kursister med dansk som andetsprog opnår de samme mål som dansksprogede kursister, der deltager i faget dansk, og samtidig udvikler deres sproglige kompetencer (udfyldes nedenfor).

Identitet og formål i dansk

Fagets identitet og formål er ens for alle niveauer i faget dansk, men de faglige mål varierer progressivt.

Fagets kerne er dansk sprog, litteratur og kommunikation. Dansk er på én gang et sprogfag og et fag, der beskæftiger sig med litteratur og kommunikation. Centralt i faget står arbejdet med det talte sprog (lytte og tale) og det skrevne sprog (læse og skrive). Danskfaget skal praktiseres som en helhed, der integrerer arbejdet med det danske sprog og dansksprogede tekster. Det er karakteristisk, at de sproglige, litterære og kommunikative aktiviteter indgår i et tæt samspil i både den produktive og den receptive dimension af faget.

Formålet med danskundervisningen er at styrke kursistens oplevelse af sproget som en kilde til personlig og kulturel udvikling. Kursisten skal i arbejdet med faget opnå viden om og færdigheder i at bruge sproget alsidigt og personligt, nuanceret, korrekt og eksperimenterende i samspil med andre. Kursisten skal blive stadig bedre til at formulere sig bevidst i tale og skrift og til

at lytte til og læse forskellige teksttyper med forståelse og personlig tilegnelse. Undervisningen skal med udviklingen af danskfaglige kompetencer bidrage til at styrke kursistens evne til at håndtere informationer, gå bag om ordene og teksterne og forstå indhold og nuancer og på den måde fremme kursistens muligheder for at orientere sig og handle i et moderne, demokratisk og globalt orienteret samfund.

Identitet og formål i dansk som andetsprog

Fagets identitet og formål er ens for alle niveauer i faget dansk som andetsprog, men de faglige mål varierer progressivt.

Dansk som andetsprog er et færdigheds-, videns- og kulturfag. Faget beskæftiger sig med tilegnelse af dansk sprog, kursistens dansksproglige udvikling og forståelse af samspillet mellem sprog og kultur. Centralt i faget står mundtlig og skriftlig kommunikation og forskellige tekstgenrer i sociokulturelle kontekster.

Dansk som andetsprog har til formål at styrke kursistens kommunikative, sproglige og interkulturelle kompetencer.

Undervisningen skal fremme kursistens lyst til at tilegne sig og bruge dansk, udvikle sproglig bevidsthed samt strategisk kompetence i forhold til sprogtilenelse og læring. Med udgangspunkt i kursistens viden, ressourcer og erfaringer skal faget bidrage til, at kursisten udvikler dansksproglige forudsætninger for aktiv deltagelse i det danske samfund.

Niveauer i danskundervisning

Både dansk og dansk som andetsprog udbydes på flere niveauer: Basis, G, F, E og D. Avu-dansk som andetsprog er ækvivalerende med avu-dansk, og niveauet er derfor det samme. På avu-dansk som andetsprog afsættes der dog flere timer til undervisning på basisniveau, niveau G og niveau F end i dansk for at understøtte, at kursisterne når det ønskede faglige niveau. Undervisning på niveau G og D afsluttes med prøve (to skriftlige prøver og en mundtlig prøve). På basisniveau, niveau F og niveau E afsluttes fagene med en anden form for faglig dokumentation (portfolio og aflevering af skriftligt produkt, jf. læreplanerne). Se mere om niveauer i faktaark 9.

Tabel 3.1: Niveauer i danskundervisning

Niveauer og timetal på avu	Basis	G-niveau	F-niveau	E-niveau	D-niveau
Niveau er svarende til	Begynderniveau	9. klasse	Mellem 9. og 10. klasse	10. klasse	Mellem 10. kl. og gymnasialt niveau.
Niveau på Den Danske Kvalifikationsramme		1		2	3
Timetal i dansk	60	120	60	60	60
Timetal i dansk som andetsprog	90	180	75	60	60

Optagelse

I udgangspunktet skal kursisterne være over 25 år. Dog kan unge under 25 år undtagelsesvis optages på avu, hvis personen opfylder et af følgende kriterier:

- *Selvforsørgende eller fast arbejde*: Personen er selvforsørgende eller har et fast arbejde på minimum 20 timer om ugen
- *Uddannelse*: Personen har gennemført – eller er i gang med – en ungdomsuddannelse, men kan have gavn af supplerende undervisning
- *Hf-enkeltfag*: Personen tager hf-enkeltfag, men har behov for faglig opkvalificering. Dette gælder dog ikke fsva avu-dansk og avu-dansk som andetsprog
- *Barselsorlov*: Personen har barselsorlov fra sit arbejde og ønsker forberedende undervisning i dansk og matematik
- *Kriminalforsorgen*: Personen deltager i undervisning under Kriminalforsorgen

Det er institutionen, der beslutter, om en ansøger kan optages. Optagelse på forskellige fag og niveauer sker ud fra en konkret vurdering af ansøgerens forudsætninger for at kunne følge undervisningen. Der stilles ikke specifikke krav til det dansksproglige niveau for personer med dansk som andetsprog, jf. Europarådets referenceramme *The Common European Framework of Reference for Languages* (CEFR), men det indgår, som en del af den konkrete vurdering.

Organisering af avu-undervisning

Avu udbydes af VUC og enkelte institutioner, der er blevet sammenlagt med et VUC eller indgår i campusdannelse med et VUC. Herudover kan uddannelsesafdelinger ved fængsler og arresthuse under Direktoratet for Kriminalforsorgen udbyde undervisning og afholde prøver i avu-fag. Undervisningen er tilrettelagt som enkeltfagsundervisning, men kursisten kan følge flere fag ad gangen.

Undervisningen foregår som regel som holdundervisning, men kan også tilbydes som fleksibelt tilrettelagt undervisning, hvor kursisten følger sit eget skema. Indtil 80 procent af undervisningstiden kan være tilrettelagt som fjernundervisning.

Deltagerøkonomi

Der er deltagerbetaling for alle avu-fag. Fagene dansk og dansk som andetsprog koster pr. 1. august 2025 150 kr. pr. fag. Kursister, der har en videregående uddannelse, skal betale fuld deltagerbetaling. Prisen afhænger af uddannelsestiden og varierer derfor mellem cirka 4.800 kroner og 20.100 kroner.

Kursister kan få uddannelsesstøtte til avu, hvis en række betingelser er opfyldt. For at få Statens Uddannelsesstøtte (SU) skal kursisten blandt andet være fyldt 18 år, have mindst 23 undervisningstimer om ugen (17 timer, hvis kursisten har et hjemmeboende barn under 7 år) og være studieaktiv. Hvis kursisten er SU-modtager, kan vedkommende også få tilskud til dækning af deltagerbetaling, dog højst 85 procent af det månedlige beløb.

Kursister kan få Statens Voksenuddannelsesstøtte (SVU) til avu, hvis en række nærmere omstændigheder er opfyldt, herunder at kursisten er fyldt 25 år, er i beskæftigelse og har aftalt uddannelsesforløbet med vedkommendes arbejdsgiver.

Deltagere kan også henvises efter lov om aktiv beskæftigelsesindsats og modtager ydelse i forbindelse hermed. Det gælder for alle ledige målgrupper i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats (LAB) undtagen førtidspensionister.

Faktaark 4

Dansk som andetsprog på forberedende grunduddannelse

Indledning

Dette faktaark beskriver indhold og niveau for dansk som andetsprog på forberedende grunduddannelse (FGU). Herudover beskrives optagelse, organisering og deltagerøkonomi.

Indhold og niveau

FGU-institutioner udbyder både faget dansk og dansk som andetsprog som en del af uddannelsesstilbuddet, som kan afsluttes på G-, E- eller D-niveau. Både dansk og dansk som andetsprog på FGU modsvarer avu-undervisningen for voksne fra 25 år (se faktaark 3).

Dansk som andetsprog er ækvivalerende med faget dansk og tilbydes til elever, der har et andet modersmål end dansk. Det betyder, at de afsluttende niveauer giver samme kvalifikationer. Dog varierer indholdet, da elever med dansk som andet sprog sideløbende har behov for sprogtilegnelse samt en anden didaktisk tilgang.

Dansk som andetsprog er et færdigheds- videns- og kulturfag. Centralt i faget står udvikling af receptive, produktive, kommunikative og kulturelle kompetencer, som skal styrke elevens individuelle intersprog på vej mod målsproget dansk.

Faget beskæftiger sig i praksisnære sammenhænge med sprog, litteratur og medier, mundtlig og skriftlig kommunikation samt med sociokulturelle kontekster. Faget giver samtidig bevidsthed om sprog og sprogtilegnelse med henblik på en aktiv og ligeværdig deltagelse i uddannelse, arbejdsliv og samfund.

I læseplanen fremgår de faglige mål for hhv. G-, E- og D-niveau. Eleven kan efter behov også starte på et introducerende niveau, som tilrettelægges med udgangspunkt i elevens forudsætninger og i overensstemmelse med de mål, der fremgår af elevens uddannelses- og forløbsplan. Undervisningen på introducerende niveau skal give konkret og praktisk introduktion til faget og give eleven faglige forudsætninger for at påbegynde G-niveau.

Introducerende niveau tager udgangspunkt i, at eleven inden opstart har et forståeligt og anvendeligt mundtligt hverdagssprog på dansk. Derudover forventes det, at eleven er alfabetiseret og dermed har et begyndende sammenhængende skriftsprog og kan formulere sig skriftligt i forståelige sætninger. Ligeledes forudsættes en nogenlunde automatisering, hvad angår afkodning. Det introducerende niveau må derfor ikke forveksles med elementær sprogtilegnelse.

Eleven går til prøve på det højeste niveau (G-, E- eller D-niveau), som eleven individuelt kan opnå på FGU (portfolioprobe – mundtligt med udgangspunkt i elevens præsentationsportfolio).

Optagelse

FGU henvender sig til unge under 25 år, som ikke har gennemført en ungdomsuddannelse og som har behov for viden, kundskaber, færdigheder, afklaring og motivation til primært at gennemføre en ungdomsuddannelse eller alternativt opnå ufaglært beskæftigelse. Optagelse på

FGU kræver en målgruppevurdering, som foretages af den kommunale ungeindsats på grundlag af en samlet afvejning af mulige tilbud og indsatser, som kan bringe den unge tættere på job og uddannelse, herunder mulige tilbud efter lov om en aktiv beskæftigelsesindsats og tilbud om uddannelse.

Der er en særlig mulighed for at optage personer, der alene har behov for at forbedre deres niveau i dansk eller matematik eller begge fag for at opfylde adgangskrav til en erhvervsuddannelse. Tilsvarende gælder dette personer, der alene har behov for undervisning i almene fag for at imødekomme overgangskrav til en erhvervsuddannelses hovedforløb, jf. lov om erhvervsuddannelser.

FGU er i udgangspunktet en fuldtidsuddannelse, og det betyder, at eleverne ikke kan nøjes med at deltage i danskundervisning, men også skal deltage i de øvrige fag, som knytter sig til uddannelsen

Der er løbende optagelse på FGU.

Organisering af undervisningen

FGU udbydes i hele landet af 27 FGU-institutioner med 85 tilhørende FGU-skoler.

Eleven har pligt til at møde og deltage aktivt i undervisningen og andre aktiviteter, som institutionen afholder. Ulovligt fravær kan føre til forholdsmæssig reduktion i skoleydelsen.

Deltagerøkonomi

Der er ingen deltagergebyr. Elever på FGU får skoleydelse. I 2025 er skoleydelsen som følger af tabel 4.1.

Tabel 4.1: Takster for skoleydelse i 2025

Elever på FGU	Takst pr. uge (kr.)
Under 18 år	430
18 år og derover, hjemmeboende	744
18 år og derover, udeboende	1725
Forsørgertillæg, ikke-enlige	671
Forsørger-tillæg, enlige	1684

Faktaark 5

Adgangskurser til erhvervsuddannelserne

Indledning

Dette faktaark beskriver adgangskurser til erhvervsuddannelserne (adk. til eud) med fokus på faget 'dansk som andetsprog'. Indledningsvis beskrives adgangskursernes generelle formål, målgruppe, adgangskrav og økonomi for eleven. Dernæst beskrives indhold og didaktisk tilrettelæggelse i faget dansk som andetsprog. Afslutningsvis redegøres for udbud og elevaktivitet i faget dansk som andetsprog.

Generelt om adgangskurserne

Formål og målgruppe

Adgangskurser til erhvervsuddannelserne er målrettet ansøgere over 25 år, som ønsker at påbegynde en erhvervsuddannelse, men ikke opfylder adgangskravet på 02 i dansk og/eller matematik fra folkeskolens afgangsprøve, og som er tæt på at kunne tilegne sig de fornødne kvalifikationer. Ansøgeren skal have et ønske om at blive optaget på en erhvervsuddannelse eller i GF+, men behøver ikke på forhånd at have valgt hvilken type erhvervsuddannelse.

Eleverne kan deltage i adgangskursus i dansk eller dansk som andetsprog og i matematik. Det er kun muligt at tage enten dansk eller dansk som andetsprog, idet begge fag er adgangsgivende.

Adgangskrav

For at blive optaget på adgangskurset må ansøger ikke have opfyldt adgangskravene til en erhvervsuddannelse, hvilket vil sige, at ansøgeren ikke må have opfyldt kravet om 02 i dansk og matematik eller have en uddannelsesaftale, og at den ansøgte skole ud fra en helhedsvurdering, på baggrund af en centralt stillet prøve og en samtale med ansøgeren, vurderer, at denne ikke kan gennemføre en erhvervsuddannelse uden adgangskurset. Dette betyder deslige, at ansøgeren ikke må have gennemført avu (G-niveau eller højere) eller FVU (dansk trin 4 og/eller matematik trin 2).

Desuden skal den ansøgte skole ud fra en helhedsvurdering vurdere, at ansøgeren er tæt på at have forudsætninger for at gennemføre en erhvervsuddannelse og er motiveret for at tilegne sig de fornødne kvalifikationer gennem adgangskurset. Der stilles ikke specifikke forventninger til det dansksproglige niveau for personer med dansk som andetsprog, jf. Europarådets referenceramme *The Common European Framework of Reference for Languages* (CEFR), men det indgår som en del af helhedsvurderingen.

Euv 1-elever, dvs. voksne elever og lærlinge over 25 år, der har mindst to års relevant erhvervs erfaring, kan ikke blive optaget på adgangskurset, da de starter direkte på hovedforløbet og er fritaget for optagelseskravet.

Ansøgeren må kun påbegynde et adgangskursus én gang i hvert af fagene dansk/dansk som andetsprog og matematik.

Eleven er lovet optagelse på en erhvervsuddannelse, hvis denne består adgangskurset. Eleven er dog ligestillet med andre ansøgere og er f.eks. ikke garanteret optagelse i en dimensioneret uddannelse og kan blive afvist pga. pladsmangel, for mange ansøgere mv.

Økonomi for eleven

Der er deltagerbetaling til adgangskurset, som følger taksten for VUC og pt. er 120 kroner pr. fag (2024).

Elever, der deltager i kurset som heltidsundervisning, er berettiget til SU, hvis de i øvrigt opfylder betingelserne. Heltidsundervisning er mindst 23 lektioner á 45-55 minutter om ugen.

Faget dansk som andetsprog

Indhold og niveau

Faget dansk som andetsprog har en varighed på 180 klokke timer, hvilket er 60 timer mere end det ækvivalerende fag dansk. Faget afsluttes på G-niveau svarende til grundskolens 9. klasse (jf. faktaark 9).

Dansk som andetsprog er et færdigheds-, videns- og kulturfag, som har til formål at styrke elevens eller lærlingens kommunikative og interkulturelle kompetencer til kommunikation og samarbejde og som værktøj til erkendelse, læring, oplevelse, tolerance og fællesskab. Faget skal motivere eleven eller lærlingen til at udfolde sig, tage chancer og afprøve sproget i både teori og i praksis. Undervisningen skal fremme elevens eller lærlingens motivation til at tilegne sig og aktivt bruge dansk, udvikle sproglig bevidsthed samt strategisk kompetence i forhold til sprogtiltagelse og læring.

Dansk som andetsprog skal bidrage til at udvikle elevens eller lærlingens dansksproglige forudsætninger for aktiv deltagelse i uddannelse, arbejdsliv og samfund.

Didaktisk tilrettelæggelse

Undervisningen har et stærkt fokus på fagenes anvendelse i praksis. Skolen kan tilrettelægge op til en tredjedel af undervisningstiden med praktiske aktiviteter.

Undervisningen skal have en praksisnær og anvendelsesorienteret tilgang med fokus på færdigheder i at lytte, tale, læse og skrive i funktionelle helheder og tilrettelægges således, at der arbejdes fra det enkle, elementære mod det nuancerede og komplekse.

Undervisningen skal inddrage elevens eller lærlingens erfaringsverden og emner fra det erhvervs- eller uddannelsesområde, som eleven eller lærlingen sigter mod, for at sikre aktiv og ligeværdig deltagelse. Udadvendte aktiviteter med fokus på sprog og indhold giver eleven eller lærlingen mulighed for at være aktiv og selvstændig samt mulighed for at danne hypoteser, afprøve og konsolidere teori i praksis.

Udbud og elevaktivitet

Adgangskurserne kan udbydes af erhvervsskoler og har været udbudt siden 1. juli 2020.

I den politiske aftale 'Fra folkeskole til faglært – Erhvervsuddannelser til fremtiden' fra 2018 blev der forudsat en årlig aktivitet på ca. 300 årselever på adgangskurserne.

Kurserne har siden 2020 blot været udbudt af tre erhvervsuddannelsesinstitutioner; ZBC (Næstved og Selandia), SOSU Østjylland og SOSU Aabenraa.

Det opgøres ikke hvor mange årselever, der har deltaget i dansk som andetsprog, men den samlede aktivitet for de tre fag har været begrænset til følgende:

2020: 4,3 årselever

2021: 4,4 årselever

2022: 3,2 årselever

2023: 4,0 årselever

Faktaark 6

Grundforløb plus forud for erhvervsuddannelser

Indledning

Dette faktaark beskriver grundforløb plus (GF+), herunder målgruppe, formål, adgangskrav, indhold, tilrettelæggelse, deltagerøkonomi og den samlede aktivitet på forløbet fra 2020-2023.

Målgruppe og formål

GF+ er et 10 ugers forløb, der ligger umiddelbart forud for start på grundforløbets anden del (GF2) på en af de over 100 erhvervsuddannelser, der findes i dag. Forløbet er for unge og voksne, der er uafklarede i forhold til deres videre uddannelsesforløb eller har behov for at få opkvalificeret deres generelle almene og erhvervsfaglige kompetencer med henblik på at styrke deres forudsætninger for senere at kunne opfylde overgangskravene til hovedforløbet på en erhvervsuddannelse. Formålet med GF+ er at afklare eleverne og gøre dem parate til at vælge og gennemføre en erhvervsuddannelse.

Adgangskrav

Eleven skal opfylde de generelle adgangskrav til erhvervsuddannelserne for at blive optaget på GF+. Der findes desuden en række undtagelser for optag på GF+. For eksempel kan man ikke blive optaget på GF+, hvis man har adgang til GF1 (dvs. har afsluttet grundskolen inden for de seneste to år) eller allerede har gennemført GF2 eller en hel ungdomsuddannelse.

Der stilles ikke specifikke krav til det dansksproglige niveau for personer med dansk som andetsprog, jf. Europarådets *referenceramme The Common European Framework of Reference for Languages* (CEFR), men skolen skal jf. optagelsesreglerne til erhvervsuddannelserne (se faktaark 18), foretage en helhedsvurdering af, om ansøger kan gennemføre en erhvervsuddannelse.

Indhold og tilrettelæggelse

Et GF+ forløb tilrettelægges inden for ét eller, i begrænset omfang, to af følgende hovedområder:

- Omsorg, sundhed og pædagogik
- Kontor, handel og forretningsservice
- Fødevarer, jordbrug og oplevelser
- Teknologi, byggeri og transport

Ved begyndelsen af GF+ vælger eleverne en fagretning bestående af uddannelser inden for ét (i begrænset omfang to) af de fire hovedområder. Fagretningerne samler uddannelser, der har faglige fællesskaber, lærepladsmuligheder og et beskæftigelsessigte.

Fagretningerne i GF+ tilrettelægges ud fra en fleksibel model, hvor skolerne har frihed til selv at sammensætte forløbene, der skal have en samlet varighed på 10 uger. Forløbet skal indeholde:

- erhvervsfag (minimum 3,5 uge), som omfatter arbejdspladskultur, arbejdsplanlægning og samarbejde, metodelære og faglig kommunikation.
- kombinationsfag (minimum 2 uger), som indeholder danskfaglige, samfunds-faglige og sproglige kompetencer samt færdigheder i regning og lærepladssøgning.

Skolerne har i GF+ forløb således mulighed for at tilrettelægge forløb med større vægtning af de erhvervsfaglige emner. Det kan typisk være inden for de uddannelsesområder, hvor elever har svært ved at nå de erhvervsfaglige mål for GF2, på for eksempel mureruddannelsen, træfagernes byggeuddannelse og personvogsmekanikeruddannelsen. Omvendt har skolerne mulighed for at tilrettelægge GF+ forløb med en større vægtning af de almene emner inden for de uddannelsesområder, hvor eleverne har udfordringer med at gennemføre grundfagene, eller inden for de uddannelser, hvor eleverne typisk har svært ved at opnå overgangskravene til hovedforløbene, f.eks. de merkantile uddannelser og SOSU-uddannelserne. Det kan eksempelvis være dansksproglige udfordringer.

Der er ikke prøver i forbindelse med afslutning af GF+, men skolen udsteder et bevis, når eleven har gennemført.

Deltagerøkonomi

Hvis eleven ikke har en uddannelsesaftale, vil der som udgangspunkt kunne gives SU til GF+, hvis de almindelige støttebetingelser er opfyldt. Hvis eleven har en uddannelsesaftale med en virksomhed, udbetaler virksomheden løn under uddannelsen i henhold til de gældende regler på området. Uddannelsesforløbet kan ikke gives som et tilbud under LAB-loven til kontanthjælpsmodtagere.

Aktivitet

I nedenstående tabel 6.1 fremgår antal elevtilgange på GF+ forløb fordelt på herkomst i hele landet i årene 2020-2023.

Tabel 6.1: Elevtilgange på GF+ forløb

Antal tilgange	År			
	2020	2021	2022	2023
Herkomst				
Dansk	77	176	194	139
Efterkommer	6	47	63	30
Indvandrere	101	310	248	275
Hovedtotal	185	534	505	445

Anm. Indvandrere defineres som personer født i udlandet og ingen af forældrene er danske statsborgere og født i Danmark. Hvis der ikke findes oplysninger om nogen af forældrene, og personen er født i udlandet, opfattes personen også som indvandrer. Efterkommere defineres som personer født i Danmark, og hvor ingen af forældrene er danske statsborgere og født i Danmark. Hvis der ikke findes oplysninger om nogen af forældrene, og personen er udenlandsk statsborger, opfattes personen også som efterkommer.

Fremtidige justeringer af GF+

I Aftale om en markant styrkelse af erhvervsuddannelserne, som blev indgået den 6. maj 2025, er det aftalt at lempe adgangsbegrænsningerne til GF+, så det fremover kun vil være elever, der har adgang til Grundforløb 1 (GF1) og elever, der tidligere har påbegyndt GF+, der ikke kan optages på GF+. Eleverne skal opfylde de almindelige adgangskrav for at blive optaget på GF+.

Længden på GF+ (10 uger) og den nuværende model med minimumsvarigheder for kombinationsfag og erhvervsfag fastholdes, men som noget nyt indføres mulighed for, at skolerne i den resterende tid på GF+ kan udbyde op til fire ugers grundfag som f.eks. dansk og matematik, herunder fag på c-niveau eller op til fire uger med faget erhvervsrettet andetsprogsdansk.

Ændringerne er endnu ikke lovbehandlet.

Faktaark 7

Danskundervisningstilbud på det gymnasiale område

Indledning

Dette faktaark beskriver to danskundervisningstilbud på gymnasialt niveau; gymnasialt indslusningskursus for flygtninge og indvandrere (GIF) og hf-enkeltfag.

GIF: Dansk som andetsprog A

Indhold og niveau

GIF er et gymnasialt indslusningsforløb for flygtninge og indvandrere, som har et andet sprog end dansk som modersmål, og som ønsker at søge optagelse på en videregående uddannelse. GIF består af en samlet fagpakke, og det er derfor ikke muligt alene at deltage i danskundervisning.

Der findes to forskellige fagpakker, der betegnes henholdsvis Mat-GIF og Hum-GIF. Mat-GIF har en matematisk/fysisk fagsammensætning, og Hum-GIF har en humanistisk fagsammensætning. Begge fagpakker indeholder dansk som andetsprog A (Dansk A - GIF). Faget kan ikke tages på lavere niveauer.

Mat-GIF	Hum-GIF
- Dansk som andetsprog A - Engelsk B - Historie C - Matematik A - Fysik B - Kemi B	- Dansk som andetsprog A - Engelsk B - Historie B - Matematik C - Biologi C

Fagene er placeret på niveau 4 i den danske kvalifikationsramme for livslang læring.

Dansk som andetsprog A GIF er et færdigheds-, videns- og kulturfag. Som i andre sprogfag er kommunikative færdigheder fundamentale, og det betyder, at man i faget lærer at bruge sproget til kommunikative formål både mundtligt og skriftligt samt receptivt og produktivt. Kursisterne opnår konkrete færdigheder i at tilegne sig og formidle viden på dansk, analysere, fortolke og vurdere tekster og kommunikere på dansk i tale og skrift om både faglige og almene emner.

Kommunikative færdigheder i Dansk som andetsprog GIF skal udvikles i sammenhæng med evnen til en stadig mere kompetent håndtering af viden og kundskaber om kulturelle forhold, som indgår i dansksprogede tekster.

Dansk som andetsprog A GIF er også et litteratur- og kulturfag. Kursisterne skal arbejde med dansk som et kulturbærende sprog og opleve sammenhængen mellem kultur og sprog. Desuden skal kursisterne opleve dansk sprog, litteratur og kultur i relation til deres modersmål.

Faget har udgangspunkt i et udvidet tekstbegreb. Det betyder, at der arbejdes med alle teksttyper, herunder trykte og multimodale, og faget omfatter således mange forskellige fremstillingsformer.

Danskundervisningen kombinerer et sprogligt, et litterært og et mediemæssigt perspektiv. Undervisningen bygger på et tæt samspil mellem de tre perspektiver. Kursisterne på Dansk A GIF lærer bl.a. at udtrykke sig både mundtligt, skriftligt og multimodalt på et forståeligt, personligt og varieret dansk. Herudover lærer de at analysere, fortolke og vurdere tekster og medieprodukter og får kendskab til dansk litteratur med hovedvægt på tiden efter 1900 og med perspektiver til den øvrige verden. Inden for arbejdet med sprogfærdigheder er der fokus på:

- At forstå forholdsvis komplekse mundtlige danske tekster og samtaler af en vis længde om almene og faglige emner i forskellige stillejer
- At udtrykke sig flydende og spontant med formidlingsbevidsthed i præsentation, samtale og diskussion på nuanceret og velstruktureret mundtligt dansk om en bred vifte af almene og faglige emner med høj grad af grammatisk korrekthed og med evne til selvkorrektion
- At skrive nuancerede og velstrukturerede tekster på dansk med høj grad af grammatisk korrekthed, beherskelse af grundlæggende skriftsproglige normer samt formidlingsbevidsthed
- At læse og forstå komplekse tekster på dansk i forskellige genrer og stillejer

Undervisningen i dansk på A-niveau under GIF udgør 240 timer á 60 min. varighed.

Faget afsluttes med en skriftlig prøve på fem timer samt en mundtlig prøve. Opgaverne, der indgår som grundlag for den mundtlige prøve, vælges af eksaminator og fordeles skønsmæssigt i forholdet 2:1:1 over sproglige, litterære og mediemæssige perspektiver. Der er en forberedelsestid på 60 minutter. Selve eksaminationen varer 30 minutter.

Optagelse

Optagelse på forløbet er rettet mod flygtninge og indvandrere og kræver:

- Opholdstilladelse i Danmark
- Mindst 12 års skolegang og ønske om at sidestille en udenlandsk gymnasial eksamen med en dansk gymnasial adgangsgivende eksamen gennem supplerende i fagpakker
- Beståede prøver i dansk eller dansk andetsprog på D-niveau eller højere med karakteren 4 eller derover i hver af prøverne. Ansøgere, som ikke opfylder det krav, men har bestået hver af prøverne i "Prøve i Dansk 3" (PD3) med karakteren 7 eller derover, kan optages efter en konkret vurdering på grundlag af en samtale og eventuelt en faglig test
- Mindst fire års formel undervisning i engelsk og engelskkundskaber, der svarer til engelsk på G-niveau
- Til Mat-GIF skal ansøger tillige have kundskaber i matematik, der svarer til mindst B-niveau

Organisering og udbud af undervisningen

Kurserne udbydes blot tre steder i landet; Hvidovre, Odense og Aalborg.

Deltagerøkonomi

Det er gratis at deltage i undervisningen, og der er mulighed for at få Statens Voksenuddannelsesstøtte (SVU) eller Statens Uddannelsesstøtte (SU).

Hf-enkeltfag: Dansk som andetsprog A, B og C

Indhold og niveau

Forsøgsfaget 'dansk som andetsprog' på hf-enkeltfag blev pr. 1. januar 2020 permanentgjort som et fag i fagrækken på hf-enkeltfag. Faget svarer stort set til Dansk A GIF, men hvor Dansk A GIF er etårigt, tager Dansk som andetsprog på hf typisk 2 år.

Dansk som andetsprog er et fag, der henvender sig til kursister med et andet aktivt modersmål end dansk. Faget beskæftiger sig med sprogtilegnelse og tekstanalytiske aktiviteter i et tæt samspil med tekstproduktion, og modersmålet inddrages aktivt i arbejdet.

Dansk som andetsprog A ækvivalerer med dansk A. Det betyder, at dansk som andetsprog A er adgangsgivende til uddannelser, der kræver et dansk A. Dansk som andetsprog C ækvivalerer dog ikke med dansk C og er derfor ikke adgangsgivende til uddannelser, der kræver et dansk C. Baggrunden herfor er, at progressionen mellem de tre niveauer betyder, at dansk som andetsprog C i højere grad fokuserer på at arbejde med kursisternes sproglige udvikling end dansk C.

I dansk som andetsprog A opnås indsigt i dansk sprog, kommunikation og litteratur og kultur. Deltagerne lærer bl.a. at udtrykke sig både mundtligt og skriftligt på dansk.

Faget udbydes som fag i en samlet gymnasial uddannelse og som enkeltfag.

Uddannelsestiden for dansk som andetsprog på A-niveau på hf-e er 260 timer. Den enkelte skole bestemmer timernes fordeling.

Tabel 7.1: Timefordeling

Niveau	Undervisningstid	Fordybelsestid	Tilrettelæggelse
0-C	60 timer	20 timer	½-årligt eller helt år
C-B	100 timer	40 timer	½-årlig
0-B	180 timer	60 timer	½-årlig
B-A	100 timer	55 timer	½-årligt eller helt år
0-A	260 timer	115 timer	Helt år eller to år

Faget afsluttes med en skriftlig prøve på fem timer samt en mundtlig prøve, som er fordelt mellem det sproglige, det litterære og det mediemæssige område, og der kan indgå både kendte og ukendte tekster. Der er en forberedelsestid på 60 minutter. Selve eksaminationen varer 30 minutter.

Optagelse

Optagelse på hf-enkeltfag kan tidligst finde sted 1 år efter afsluttet 9. eller 10. klasse. Institutionens leder afgør ud fra en vurdering af de faglige kvalifikationer og øvrige forudsætninger, om en ansøger kan optages. Undervisningen begynder normalt 1-2 gange om året i august og evt. i januar.

Den enkelte kursist indplaceres på baggrund af en visitationstest på enten niveau A, B eller C. Der er en tydelig progression mellem de tre niveauer i faget og dets prøver. Når en kursist er indplaceret på det rette niveau på baggrund af visitationstesten, skal kursisten bestå det pågældende niveau for at kunne fortsætte på næste niveau. En kursist kan således indplaceres på dansk som andetsprog B (0-B) på baggrund af visitationstesten, men skal så bestå det pågældende niveau for at fortsætte på næste niveau. I det pågældende tilfælde B-A. Hold kan ikke samlæses på tværs af niveauerne.

Organisering af undervisningen

Alle Hf- og VUC-institutioner med enkeltfagstilbud kan udbyde faget.

Deltagerøkonomi

Deltageren skal betale et gebyr på 550 kr. (2024) for at deltage i undervisningen. Der er mulighed for at søge støtte i form af SVU eller SU.

Faktaark 8

Danskundervisning i arbejdsmarkedsuddannelser

Indledning

Dette faktaark beskriver de tilbud, der er til personer med dansk som andetsprog (kaldes to-sprogede i AMU-loven) i arbejdsmarkedsuddannelserne (AMU). Indledningsvis beskrives rammerne omkring AMU generelt, herunder dansktilbud til personer med dansk som modersmål. Dernæst beskrives de uddannelser, som er målrettet personer med dansk som andetsprog samt muligheden for at tilrettelægge særlige forløb.

Generelt om arbejdsmarkedsuddannelser

AMU er korte erhvervsrettede kurser, der er målrettet specifikke brancher og jobfunktioner og kan vare fra 1 dag til flere uger, dog typisk 5-10 dage. AMU er således altid vinklet mod arbejdsmarkedet. AMU er primært målrettet faglærte og ufaglærte personer og således ikke personer med videregående uddannelser.

Alle arbejdsmarkedsuddannelser er kompetencegivende, og nogle af dem giver merit til erhvervsuddannelserne og kan dermed være byggesten i et vertikalt uddannelsesmæssigt sporskifte (fra ufaglært til faglært). AMU udvikles og godkendes i et tæt samarbejde mellem arbejdsmarkedets parter og Børne- og Undervisningsministeriet.

Der er pt. ca. 3.500 arbejdsmarkedsuddannelser, og der er kurser inden for de fleste brancher. AMU kan tages enkeltvis eller stykkes sammen i pakker, der svarer til bestemte jobfunktioner.

For alle arbejdsmarkedsuddannelser er der fastsat en deltagerbetaling. Deltagerbetalingen består af en normpris fastsat på finansloven og kan af udbyderne yderligere tillægges et beløb på op til 900 kr. pr. uge (2025) for særlig tilrettelæggelses- eller afholdelsesform. Arbejdsmarkedsuddannelser, der kategoriseres som værende it-, sprog-, almene- og organisatoriske fag samt teknisk-faglige og merkantile fag, er omfattet af en deltagerbetaling på 1.070 kr. pr. uge (2024). Uddannelser inden for det pædagogiske område og social- og sundhedsområdet samt for Individuel Kompetencevurdering (IKV) er omfattet af en normdeltagerbetaling på 0 kr. Der er heller ikke deltagerbetaling for læse-, skrive- og regnekurser samt kurser i dansk som andetsprog, hvis de tages i sammenhæng med et andet kursus. Disse undtagelser gælder dog kun for deltagere, der har en uddannelse til og med erhvervsuddannelsesniveau. Deltagere med en videregående uddannelse skal således i udgangspunktet betale fuld deltagerbetaling, svarende til taxametertilskuddene og den almindelige deltagerbetaling. Det gælder dog ikke fra 1. januar 2025, hvis de deltager i kurser på SOSU-området.

Der kan søges VEU-godtgørelse til at dække tab af arbejdsindtægt, hvis en række betingelser er opfyldt, herunder at kursisten ikke har en videregående uddannelse, som har været brugt inden for de seneste fem år. Fra 1. januar 2025 er personer med en videregående uddannelse dog berettiget til VEU-godtgørelse, hvis de deltager i kurser på SOSU-området. VEU-godtgørelse kompenserer for (en del af) løntabet ved deltagelse i erhvervsrettet efteruddannelse for voksne, som f.eks. AMU. Godtgørelsen kan både gå til medarbejderen eller virksomheden, hvis der betales løn under uddannelsen. Ca. 90 pct. af udgifterne ydes til virksomhederne. Det er også muligt at søge tilskud til befordring og til kost og logi. VEU-godtgørelsen udgør 100 pct.

af dagpengesatsen. VEU-godtgørelse, befordring og kost/logi er arbejdsgiverfinansieret og administreres i regi af Arbejdsgivernes Uddannelsesbidrag (AUB).

Arbejdsmarkedets parter har oprettet kompetencefonde i forbindelse med overenskomsterne på det private område i 2007. Fondene har til formål at yde støtte til medarbejderes deltagelse i selvvalgt uddannelse. Fondene finansieres af et arbejdsgiverbidrag. Medarbejdere ansat efter en overenskomst har dermed ofte mulighed for at søge tilskud til voksen- og efteruddannelse fra en kompetencefond. Fondsmidlerne er opsparet ved, at virksomheder, der er medlemmer af en arbejdsgiverorganisation, indbetaler et fast årligt beløb pr. medarbejder. Fondene administreres forskelligt, og det er forskelligt fra fond til fond, hvilke kurser og uddannelser, der gives støtte til.

AMU udbydes af AMU-centre, erhvervsskoler, social- og sundhedsskoler, landbrugsskoler, enkelte professionshøjskoler, og nogle private udbydere. Børne- og Undervisningsministeriet godkender uddannelsesinstitutioner til at udbyde AMU gennem udbudsrunder. Institutionerne godkendes til at udbyde en eller flere fælleskompetencebeskrivelser (FKB'er). En FKB beskriver mål og rammer for den grundlæggende kompetenceudvikling for voksne faglærte og ufaglærte i forhold til behovene inden for et jobområde på arbejdsmarkedet, hvor der er tilknyttet arbejdsmarkedsuddannelser inden for jobområdet. Der findes cirka 80 godkendte udbydere af AMU.

Læsning og skrivning i AMU

Der findes to arbejdsmarkedsuddannelser af få dages varighed i læsning og skrivning, som er målrettet deltagere med svage læse/skrivefærdigheder. Kurserne har primært understøttende karakter i forhold til kursisternes gennemførelse af fagrettede kurser. Såfremt en dansksproget borger generelt har behov for opkvalificering af danskfaglige kompetencer, vil FVU (forberedende voksenundervisning) eller avu (almen voksenuddannelse) være det rette tilbud.

Uddannelser for tosprogede

For tosprogede kursister er der en række særlige uddannelsestilbud, som beskrives nedenfor. Det gælder:

- Dansk som andetsprog
- Fagspecifikke kurser til tosprogede
- Introducerende kurser til det danske arbejdsmarked

Arbejdsmarkedsuddannelser særligt udviklet til tosprogede er markeret med F/I i titlen, som står for flygtninge og indvandrere.

Generelt for uddannelsestilbud til tosprogede

Målgruppen for de særlige uddannelsestilbud til tosprogede er personer, der ikke har dansk som modersmål, og som har behov for undervisning, der tager højde for særlige sproglige og faglige forudsætninger, for at kunne få et tilstrækkeligt udbytte af AMU-undervisningen og for at kunne begå sig på arbejdsmarkedet.

Der gælder de samme adgangskrav som til ordinær AMU. Det vil sige, at ansøgeren enten skal have fast bopæl i Danmark eller reel og faktisk beskæftigelse i Danmark. Det betyder, at AMU ikke er målrettet asylansøgere. For asylansøgere må en eventuel undervisningsaktivitet gennemføres som indtægtsdækket virksomhed (IDV).

Selvom målgruppen er personer, der ikke har dansk som modersmål, så kræver det et vist niveau af dansksproglige kompetencer at følge uddannelser i AMU.

En potentiel deltager skal sprogligt være i stand til at følge undervisningen med tilfredsstillende resultat. Derfor kan AMU-udbyderen pålægge deltageren at gennemføre en sprogtest senest ved uddannelsens start. Kravet til de sproglige forudsætninger vil afhænge af arbejdsmarkedsuddannelsens kompleksitet. Det er altid op til AMU-udbyderen at lave den konkrete individuelle vurdering af, om deltageren kan få et tilfredsstillende udbytte af undervisningen.

En indledende sprogtest er et krav inden deltagelse i et særligt uddannelsesforløb for tosprogede og en person, der skal deltage i et særligt uddannelsesforløb for tosprogede, skal som minimum have dansksproglige forudsætninger svarende til det tidligere niveau i Prøve i Dansk 1 (PD1) fra danskuddannelse under Udlændinge- og Integrationsministeriets område ¹.

Dansk som andetsprog

Dansk som andetsprog i AMU er målrettet tosprogede deltagere, der har behov for supplerende danskundervisning for at få fuldt udbytte af fagspecifik AMU, eller som har brug for at forbedre deres jobrettede danskundskaber.

Målet med AMU i dansk som andetsprog er, at danskundervisningen skal fungere understøttende i forhold til den faglige undervisning inden for et bestemt fagområde, samt at deltagerne opnår sproglig kompetence til at varetage relevante jobfunktioner og til eventuelt at deltage i videre uddannelse. Desuden understøtter danskundervisningen en fortsat aktiv tilegnelse af dansk sprog og kultur med henblik på deltagernes muligheder for at fungere på det danske arbejdsmarked og som samfundsborgere.

Der er fire kurser i dansk som andetsprog i AMU, hvor de tre førstnævnte kurser har en varighed på op til 40 dage og det fagunderstøttende kursus har en varighed på op til ti dage. Kurserne har følgende overordnede mål:

- *Basis.* Deltagerne kan anvende dansk som andetsprog på et elementært niveau. De har kendskab til det mest centrale almene og specifikke fagsprog inden for et relevant fagområde. Målet er at kunne varetage relevante jobfunktioner. Uddannelsen er for personer, der har dansksproglige forudsætninger svarende til PD1.
- *Alment.* Deltagerne har et relativt godt kendskab til relevant specifikt fagsprog og kan anvende det til at forstå og kommunikere mundtligt og skriftligt om fagområdet centrale begreber, f.eks. materialer, maskiner, udstyr og arbejdsprocesser. Deltagerne har et relativt godt kendskab til alment fagsprog og kan anvende det til at forstå og kommunikere mundtligt og skriftligt om almene processer, handlinger, tilstande og egenskaber inden for fagområdet. Uddannelsen er for personer, der har dansksproglige forudsætninger svarende til Prøve i Dansk 2 (PD2).
- *Udvidet.* Deltagerne behersker i vid udstrækning dansk som andetsprog til almen og faglig kommunikation. De kan med rimelig sikkerhed anvende den mundtlige og skriftlige kommunikation, der er nødvendig i forhold til at varetage relevante jobfunktioner. Uddannelsen er for personer, der har dansksproglige forudsætninger svarende til Prøve i Dansk 3 (PD3).

¹ AMU vejledningen er ikke justeret i forlængelse af, at Danskuddannelse 1 er blevet forkortet med et modul, hvilket betyder, at kursisterne skal have dansksproglige forudsætninger, som er højere end svarende til den nuværende Prøve i Dansk 1.

- *Fagunderstøttende.* Fagunderstøttende dansk som andetsprog har til formål at støtte tosprogede deltagere i at gennemføre AMU. Uddannelsen kan kun tilbydes sammen med anden AMU.

Undervisningen i dansk som andetsprog i AMU tager udgangspunkt i et konkret fagområde. Det betyder, at man i danskundervisningen først og fremmest arbejder med det sprog, deltagerne har brug for i forhold til den faglige undervisning og/eller et konkret fagområde. Samtidig arbejdes der i danskundervisningen videre med at udvikle deltagernes almene sprog.

Undervisningen i dansk som andetsprog er erhvervsrettet, så der undervises for eksempel i fagsprog og i, hvordan man taler med kolleger om forskellige arbejdsopgaver eller læser instruktioner.

Deltagerne på AMU's kurser i dansk som andetsprog kan have meget forskellige forudgående dansksproglige forudsætninger. Det betyder, at kurserne kan variere meget i indhold fra kursus til kursus, og at slutniveauerne for den enkelte deltager ligeledes kan variere fra kursus til kursus. Man kan derfor ikke sige, at kursisterne når et konkret slutniveau efter endt kursus.

Fagspecifikke kurser til tosprogede

Efteruddannelsesudvalgene har også mulighed for at udvikle AMU for tosprogede målrettet efteruddannelsesudvalgets brancheområde. Det kan for eksempel være hensigtsmæssigt, hvis erfaringen viser, at flere tosprogede har brug for et særligt indhold eller mere tid i forhold til en særlig uddannelse. Pt. udbydes nedenstående ni fagspecifikke uddannelser målrettet tosprogede:

- Almen fødevarehygiejne (5 dage)
- Pædagogmedhjælpere i daginstitutioner (30 dage)
- Introduktion til pædagogisk arbejde (10 dage)
- Daglig erhvervsrengøring (20 dage)
- Ergonomi inden for ufaglærte og faglærte job (3 dage)
- Arbejdsmiljø og sikkerhed, svejsning/termisk (2 dage)
- Svejseteknisk introduktion (8 dage)
- Basis maskinforståelse for operatører (5 dage)
- Arbejdsmiljø og sikkerhed i industrien (3 dage)

Introducerende kurser til det danske arbejdsmarked

For at styrke tosprogedes tilknytning til det danske arbejdsmarked er der udviklet tre uddannelser, der introducerer til henholdsvis:

- et brancheområde (max 40 dage)
- det danske arbejdsmarked (max 5 dage)
- arbejdsmarked, it og jobsøgning (max 40 dage)

Varigheden på kurserne kan afkortes, hvis det vurderes, at deltageren kan nå målene på kortere tid.

Særlige forløb for tosprogede

I AMU har udbyderen mulighed for at sammensætte et særligt uddannelsesforløb for tosprogede.

De særlige uddannelsesforløb for tosprogede sammensættes af:

- AMU, herunder AMU for tosprogede.
- Eud-enkeltfag optaget i en FKB.
- Praktik.

Der skal indgå mindst to elementer i et særligt uddannelsesforløb. Det kan f.eks. være en kombination af et ordinært AMU-forløb og en AMU for tosprogede eller af to forskellige ordinære AMU-forløb.

Der er ingen øvre grænse for, hvor mange uddannelseselementer, der må inddrages i et forløb, eller hvor lang tid det kan vare. Praktikken må dog maksimalt vare 12 uger, og den må ikke have en længere varighed end undervisningsdelen.

Etableringen af et særligt uddannelsesforløb for tosprogede giver nogle særlige afholdelsesmuligheder, som understøtter, at deltagerne når målet med uddannelserne.

Muligheder i et særligt uddannelsesforløb for tosprogede:

- Varigheden af AMU-forløb og enkeltfag, som indgår i særlige uddannelsesforløb for tosprogede, kan forlænges med op til 25 pct. af den normerede varighed, hvis det vurderes nødvendigt for, at deltagerne kan nå målet med uddannelsen.
- Der er tilknyttet en tillægstakst til de særlige uddannelsesforløb for at honorere de koordinationsopgaver, som planlægning og gennemførelse af et særligt uddannelsesforløb for tosprogede medfører. Tillægstaksten ligger i 2024 på 9.560 kr. pr. årselev.
- Ved uddannelsesforløb, hvor der indgår undervisning i AMU's dansk som andetsprog, kan en del af undervisningen i dansk som andetsprog integreres med den faglige undervisning, så der kan være to undervisere til stede samtidig i op til en tredjedel af den ugentlige undervisningstid.

Faktaark 9

Niveauer i danskundervisning

Indledning

Dette faktaark beskriver niveauer i danskundervisning med henvisning til følgende tre referencerammer, som benyttes i danskundervisningstilbuddene:

- Grundskole- og ungdomsuddannelsesniveauer i Danmark
- Kvalifikationsrammer
- Den Fælles Europæiske Referenceramme for Sprog

Grundskole- og ungdomsuddannelsesniveauer i Danmark

Alle almene fag fra grundskolens 9.-10. klasse til erhvervsuddannelserne og de gymnasiale uddannelser er inddelt efter niveau.

A	Fag på gymnasialt højeste niveau
B	Fag på gymnasialt mellemniveau
C	Fag på gymnasialt laveste niveau
D	Over folkeskolens udvidede afgangsprøve, men under gymnasialt niveau C
E	Folkeskolens 10.-klasseprøve
F	Mellem folkeskolens afgangsprøve og folkeskolens 10.-klasseprøve
G	Folkeskolens afgangsprøve

Tabel 9.1: Oversigt over niveauer i grundskolen, på ungdomsuddannelser og udvalgte voksen og efteruddannelser

	Grundskole	Erhvervsuddannelse	Gymnasiale uddannelser*	Avu**	FGU***	FVU****
A			A			
B			B			
C		C	C			
D		D		D	D	
E	E	E		E	E	
F	F	F		F		
G	G			G	G	G

* Stx, hhx, htx, hf, hf-enkeltfag

** Almen voksenuddannelse

** Forberedende grunduddannelse

*** Forberedende voksenundervisning, matematik trin 2 og dansk trin 4

Kvalifikationsrammer

Den danske kvalifikationsramme for de videregående uddannelser er en særlig kvalifikationsramme for de videregående uddannelser, som er indarbejdet i uddannelseslovgivningen. Den omfatter både det ordinære uddannelsessystem og videreuddannelsessystemet for voksne. For hvert af niveauerne giver kvalifikationsrammen en generel beskrivelse af kravene til viden og forståelse, færdigheder og kompetencer.

Den danske kvalifikationsramme er knyttet til den overordnede *European Qualifications Framework (EQF)* – i dansk tale; den Europæiske Kvalifikationsramme, som er udviklet inden for Bologna-processen. Det er en fælles europæisk referenceramme, som skal gøre det lettere at forstå, sammenligne og anerkende kvalifikationer på tværs af forskellige lande og systemer i Europa.

Graderne for de videregående uddannelser er også indplaceret i den *danske Kvalifikationsramme for Livslang Læring*, som omfatter alle kvalifikationsniveauer. Kvalifikationsrammen for Livslang Læring er et redskab, der giver et overblik over uddannelsesniveauerne i Danmark, og som viser, hvilket niveau offentligt godkendte uddannelsesbeviser og grader er indplaceret på i forhold til hinanden. Det understøtter livslang læring.

Kvalifikationsrammen er også et redskab, der gør det lettere at sammenligne danske og udenlandske uddannelser. Det fremmer mobiliteten på tværs af landegrænser.

Tabel 9.2: Oversigt over typer af uddannelsesbeviser og grader indplaceret på hhv. Den Europæiske Kvalifikationsramme og den danske Kvalifikationsramme for Livslang Læring

EQF	DK-QLL	Uddannelsesbeviser og grader		Beviser for supplerende kvalifikationer	
1					
2	1	Grundskole		Avu G FVU trin 4 G	
	2	10. klasse		Avu E + F	Grundforløb og enkeltfag på eud. AMU*
3	3		Erhvervsuddannelser	Avu D	
4	4	Gymnasiale uddannelser		Hf-enkeltfag	
5	5	Erhvervsakademi og akademiuddannelser			
6	6	Bachelor- og diplomuddannelser			
7	7	Kandidat – og masteruddannelser			
8	8	Ph.d.-uddannelser			

*Hvert enkelt AMU-bevis indplaceres i kvalifikationsrammen i et niveau mellem 2 og 5. Det sker i forbindelse med efteruddannelsesudvalgenes udvikling og godkendelse af uddannelserne samt ved revision af eksisterende.

Den Fælles Europæiske Referenceramme for Sprog

Den Fælles Europæiske Referenceramme for Sprog (Common European Framework of Reference for Languages, CEFR) er udarbejdet af Europarådet og beskriver sprogfærdighedsniveauer for fremmed- og andetsprog. Den baserer sig på et grundlæggende syn på sprog som sociale handlinger og beskriver færdigheder inden for læsning, skrivning, lytning og mundtlig kommunikation.

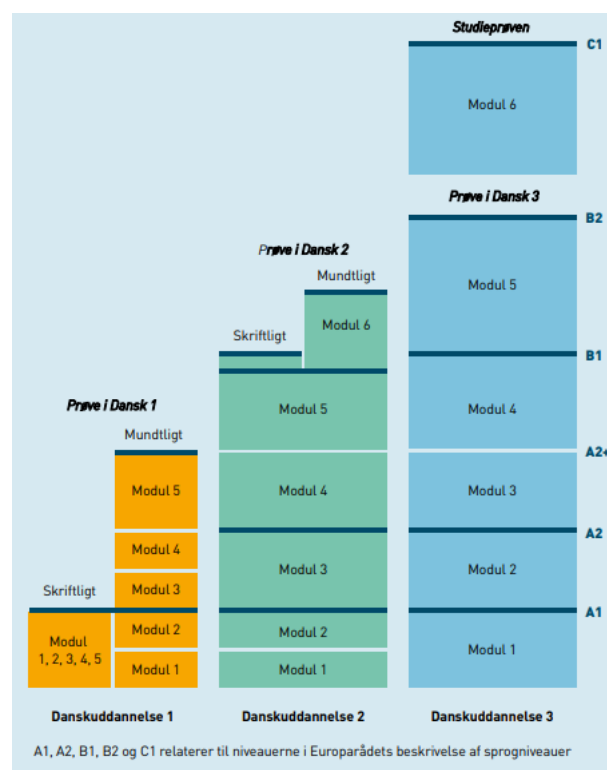
Referencerammen inddeler overordnet set sprogfærdigheder i seks niveauer fra helt elementært til meget avanceret niveau (A1-C2). Færdighedsniveauerne er defineret ved deskriptorer, der beskriver, hvad sprogbrugeren er i stand til i forskellige kommunikative situationer.

Referencerammen anvendes i hele Europa til at beskrive og vurdere sprogfærdighedsniveauer. Den er desuden udgangspunkt for udarbejdelse af undervisningsplaner, læreplaner, prøver og lærebøger inden for sprogundervisning.

Tabel 9.3: Overordnede niveauer i CEFR

C2	Mastery	Proficient user
C1	Effective Operational Proficiency	- avanceret niveau
B2	Vantage	Independent user
B1	Threshold	- øvet niveau
A2	Waystage	Basic user
A1	Breakthrough	- begynderniveau

Figur 9.1: Oversigt over niveauerne for danskuddannelse 1-3 ift. Den Fælles Europæiske Reference-ramme for Sprog

Tabel 9.4: Eksempler på niveauer i fremmedsprogundervisning i dansk uddannelse

Sprog	Niveau	Indplacering i CEFR
Engelsk	Grundskole - G	B1
Engelsk	Gymnasial -B	B2
Engelsk	Gymnasial -A	C1
Tysk	Gymnasialt - A begynder-sprog	B1
Tysk	Gymnasialt - A fortsætter-sprog	B2
Tysk	Gymnasialt - B fortsætter-sprog	B1
Fransk	Gymnasialt - A begynder-sprog	B1
Fransk	Gymnasialt - A fortsætter-sprog	B2
Fransk	Gymnasialt - B fortsætter-sprog	B1

Faktaark 10

Virksomhedsrettet danskundervisning i danskuddannelse, forberedende voksenundervisning og arbejdsmarkedsuddannelser

Indledning

Danskuddannelse (DU), forberedende voksenundervisning (FVU) og arbejdsmarkedsuddannelser (AMU) kan tilrettelægges som virksomhedsrettet og/eller virksomhedsforlagt undervisning, dvs. undervisning, der tager afsæt i virksomhedernes behov og/eller foregår på arbejdspladsen.

I det følgende beskrives rammerne for virksomhedsforlagt undervisning for hhv. DU, FVU og AMU.

Danskundervisning efter danskuddannelsesloven

Inden for de gældende lovgivningsmæssige rammer for DU er der mulighed for, at undervisningen kan tilrettelægges som virksomhedsforlagt undervisning. Både kommunale og private udbydere af DU kan udbyde virksomhedsforlagt DU.

Virksomhedsforlagt DU er danskundervisning for voksne udlændinge, der finder sted på arbejdspladsen. Undervisningen tilrettelægges således, at en underviser kommer ud på arbejdspladsen og gennemfører undervisning af en gruppe af virksomhedens andetsprogtalende medarbejdere. Ved at forlægge undervisningen til arbejdspladsen kan den foregå i arbejdstiden eller i forlængelse af arbejdstiden (før/efter).

For at udbyderen af undervisningen kan få dækket sine omkostninger ud fra den gældende finansieringsmodel, stiller udbyderen ofte et krav om mindst 10-12 deltagere på et hold, men der er ikke formelle/centralt fastsatte krav til holdstørrelser. Virksomhedsforlagt undervisning er ofte mere omkostningsfuldt for udbyderen end undervisning på et sprogcenter, idet holdene som oftest er mindre og underviserne skal afsætte tid til transport. Herudover kan kvaliteten i undervisningen blive udfordret, hvis der er stor spredning i sprogligt niveau og læringsbehov blandt de medarbejdere, der deltager i undervisningen.

Finansiering

Finansieringen af virksomhedsforlagt DU er, som ved almindelig DU på et sprogcenter, forudsat af, at medarbejderne består deres modultest (starttakst på 30 pct. og sluttakst på 70 pct.)

Herudover er udbyderne af DU forpligtede i forhold til de kontrakter og modultakster (ifm. udbud), der er indgået med kommunen, hvilket sætter rammerne for, hvad den enkelte udbyder kan tilbyde virksomheder i regi af danskuddannelsesbuddet. Danskuddannelsesloven giver mulighed for, at kommune og udbyder af DU kan aftale differentierede modultakster for danskundervisning, der finder sted på virksomheder.

Virksomhedsrettet forberedende voksenundervisning (FVU)

FVU kan tilrettelægges som enten ordinær eller virksomhedsrettet undervisning. Virksomhedsrettet undervisning tilpasses virksomhedens behov og kan f.eks. tage udgangspunkt i tekster

og opgaver, der er relevante for arbejdspladsen. Både den ordinære og den virksomhedsrettede undervisning kan gennemføres som virksomhedsforlagt undervisning, hvor undervisningen foregår på virksomheden og kan modsat AMU gennemføres som lukkede hold. Derudover kan undervisningen også gennemføres på uddannelsesstedet eller som fjernundervisning – enten helt online eller som en kombination af fysisk fremmøde og online undervisning.

Finansiering

Deltagelse i FVU-undervisning samt deltagelse i prøver er vederlagsfri. De undervisningsmidler, der er nødvendige for undervisningen, skal stilles til rådighed for deltagerne uden betaling. Der er ikke deltagerbetaling knyttet til FVU.

Der er gratis for virksomhederne at tilbyde medarbejderne FVU, men udbyderen (f.eks. sprogcentre eller VUC/oplysningsforbundet) modtager taxameter for den afholdte undervisning. For at understøtte virksomhedsrettet FVU ydes faste tilskud pr. årselev, der afvikles som virksomhedsrettet FVU. Tilskuddet er højere end for FVU afholdt som ordinær undervisning og kræver, at undervisningen holdes inden for læreplanen men kan tones den enkelte virksomheds behov. Virksomheden kan desuden få SVU.

Statens voksenuddannelsesstøtte (SVU)

Deltagere kan søge om Statens Voksenuddannelsesstøtte (SVU), hvis vedkommende opfylder betingelserne herfor. Man kan bl.a. søge om SVU til DU til voksne udlændinge og til forberedende voksenuddannelse (FVU-dansk) kurser, hvis man er i arbejde og ellers opfylder betingelserne. Som reglerne er i dag, skal man mindst have været i beskæftigelse i de seneste 26 uger på en arbejdsplads i Danmark, før man kan modtage SVU. Det kan dog være en udfordring i nogle tilfælde, hvor en medarbejder har behov for opkvalificering i dansk eller andre konkrete færdigheder for at kunne varetage opgaverne på arbejdspladsen.

Sprogcentrenes danskuddannelsesstilbud til virksomhederne

Sprogcentre kan i dag foruden DU udbyde FVU undervisning via en driftsoverenskomstaftale med et eller flere VUC'er.

Sprogcentre udbyder danskundervisning på virksomhederne som enten ordinær DU eller som FVU-dansk. I praksis afdækker sprogcentrene som oftest, hvilke rettigheder de enkelte medarbejdere har samt niveauer og laver derefter hold (enten DU- eller FVU-hold). DU og FVU er imidlertid ikke designet til at indeholde undervisning, som har fokus på f.eks. specifikke sprogbehov på en arbejdsplads eller branchedansk. I den sammenhæng peger en undersøgelse fra SIRI (2023) på, at undervisningen begrænses af de faglige mål og rammer, som gør sig gældende for disse undervisningstilbud, hvor finansieringen er bundet op på deltagernes beståelse af modultest.

Udbyderne af DU kan også indgå aftaler med virksomheder om at udbyde virksomhedsforlagt undervisning, som ikke er omfattet af modultakster, og som finansieres af virksomheden.

Arbejdsmarkedsuddannelserne (AMU)

Samlet set indeholder regelgrundlaget for AMU en række muligheder for kursister med dansk som andetsprog, der både kan afholdes virksomhedsforlagt eller på skolen. Der er relativt få krav i regelgrundlaget til, hvordan AMU-udbyderne skal arbejde med målgruppen, og til, om udbyderne skal etablere særlige tilbud og indsatser. Det er i høj grad op til AMU-udbyderne, hvordan de tilgår de tosprogede som kursistgruppe på AMU.

For alle arbejdsmarkedsuddannelser målrettet kursister med dansk som andetsprog gælder de samme muligheder for afholdelse som AMU generelt, herunder virksomhedsforlagt undervisning, faste hold eller åbent værksted, sammenhængende eller som splitundervisning, dvs. en kombination af tilstedeværelse og fjernundervisning.

Som med ordinær AMU må der ikke være tale om virksomhedsintern undervisning, dvs. undervisning i virksomhedsspecifikke mål, og det må ikke være lukkede hold kun for virksomhedens medarbejdere, og der skal modsat FVU være adgang for alle. Desuden er der annonceringspligt, hvilket indebærer, at alle kurser skal annonceres offentligt.

Der er ligeledes mulighed for toning af undervisningen i forhold til virksomhedens behov (f.eks. ved brug af cases fra virksomheden), men undervisningen må ikke få karakter af at være virksomhedsintern, og deltagerne skal opnå den samme landsdækkende kompetence, uanset afholdelsesform. Derudover kan undervisningen afholdes på skolen.

Finansiering

Der er en normdeltagerbetaling på AMU-kurser, som varierer fra 0 kr. pr. uge til 1.070 kr. pr. uge. Dertil kan udbyderne tillægge et beløb på op til 900 kr. pr. uge til at dække særlige tilrettelæggelses- eller afholdelsesformer. AMU er målrettet ufaglærte og faglærte, men personer med videregående uddannelse kan godt deltage i AMU, dog udløser de ikke statsligt taxamertilskud, hvorfor de er omfattet af fuld deltagerbetaling. Ved fuld deltagerbetaling forstås en betaling, der svarer til taxamertilskuddene og den almindelige deltagerbetaling (ca. 2.700-8.500 kr. pr. uge - ekskl. diverse mulige tillægstakster). Der er ikke særlige deltagerbetalingspriser for tosprogede.

Fra 1. januar 2025 er reglerne om fuld deltagerbetaling for personer med en videregående uddannelse i beskæftigelse dog ikke gældende for fag på SOSU-området og kurser i dansk som andetsprog, hvis de tages sammen med et SOSU-kursus. Individuel kompetencevurdering (IKV) er heller ikke omfattet af reglerne om fuld deltagerbetaling for personer med en videregående uddannelse.

Virksomhederne har desuden mulighed for at betale for eventuelle tomme pladser, dvs. pladser der ikke bliver brugt for at være sikre op at få gennemført et kursus med få deltagere. Dette er ikke muligt inden for FVU.

VEU-godtgørelse

Der kan søges VEU-godtgørelse til at dække tab af arbejdsindtægt, hvis en række betingelser er opfyldt, herunder at kursisten ikke har en videregående uddannelse, som har været brugt inden for de seneste fem år, dog med undtagelse af personer med en videregående uddannelse, der deltager i kurser på SOSU-området. VEU-godtgørelse kompenserer for (en del af) løntabet ved deltagelse i AMU. Godtgørelsen kan både gå til medarbejderen eller arbejdsgiveren, hvis der betales løn under uddannelsen. Oftest vil godtgørelsen udbetales til virksomheden. Det er også muligt at søge tilskud til befordring og til kost og logi. VEU-godtgørelsen udgør 100 pct. af dagpengesatsen. VEU-godtgørelse, befordring og kost/logi er arbejdsgiverfinansieret i regi af Arbejdsgivernes Uddannelsesbidrag (AUB). For at få VEU-godtgørelse skal man have været ansat i 14 dage.

Indtægtsdækket virksomhed (IDV)

Uddannelsesinstitutionerne kan afholde forskellige aktiviteter som IDV ved siden af den tilskudsberettigede aktivitet. Institutionen kan skræddersy undervisningen til virksomhedernes specifikke behov og målrette den mod de kompetencer, der er relevante for arbejdspladsen. Der kan for eksempel udvikles kurser, der tager udgangspunkt i arbejdspladsens interne kommunikation, skriftlige opgaver eller digitale systemer.

Samtidig må undervisningen ikke ligge uden for institutionens lovbestemte formål, hvilket betyder, at aktiviteterne skal understøtte institutionens kerneopgave inden for voksen- og efteruddannelse.

Undervisningen finansieres af virksomheden, som betaler for den aftalte undervisningsaktivitet, herunder planlægning, materialer og undervisningstid. Institutionen er ansvarlig for at sikre, at aktiviteterne under IDV er klart adskilt fra den lovregulerede FVU- eller AMU-undervisning og for at indgå tydelige aftaler med virksomheden om indhold, formål, finansiering og rammer for samarbejdet.

De regulerede selvejende institutioner har hjemmel til at udføre indtægtsdækket virksomhed i henhold til følgende love:

- Institutioner for erhvervsrettet uddannelse
- Institutioner for almen gymnasiale uddannelser og almen voksenuddannelse m.v. (bl.a. almen voksenuddannelse, forberedende voksenundervisning og ordblindeundervisning for voksne)
- Institutioner for forberedende grunduddannelse

IDV-aktivitet betragtes som et supplerende tilbud til aftagerne af institutionernes kurser. Et tilbud, der kan betyde, at virksomhederne her og nu kan få imødekommet et særligt kursus eller konferencebehov.

Aktivitet

DU, FVU og AMU udbydes typisk af sprogcentre, erhvervsskoler, oplysningsforbund og VUC'er. Nogle institutioner tilbyder både DU, FVU og AMU. Der er desuden eksempler på, at et VUC er fusioneret med erhvervsskoler og derfor udbyder både AMU og FVU. Derudover udbyder lokale AOF-afdelinger både DU og FVU.

Virksomhedsrettet og virksomhedsforlagt undervisning

Den virksomhedsrettede- og forlagte undervisning udgjorde i 2024 ca. 25 pct. af den samlede aktivitet for FVU.

Af opgørelsen i tabel 10.1 fremgår det, at VUC'er står for lidt over halvdelen af den samlede virksomhedsforlagte aktivitet og 35 pct. af den virksomhedsrettede undervisning på skolerne. VUC'er er således i højere grad ude ved den enkelte virksomhed, mens DOP'ere i højere grad afholder aktiviteten ved egen matrikel. Det bemærkes videre, at VUC's andel af den virksomhedsrettede og forlagte undervisning samlet set overstiger deres samlede andel af FVU-aktiviteten.

Tabel 10.1: Virksomhedsrettet- og forlagt undervisning - FVU

Institutionstype - FVU	På skole	På virksomhed (virksomhedsforlagt)	Samlet
Erhvervsskoler	8%	11%	9%
Folkeoplysning og daghøjskoler	27%	32%	29%
Sprogcentre	30%	8%	18%
VUC	35%	50%	43%
Samlet	273	279	552

Anm: Tabellen viser andel af årselever i 2024 ved FVU, hvor undervisningen enten har været virksomhedsrettet (på skole) eller virksomhedsforlagt (på virksomhed). "Samlet" angiver det samlede antal årselever. Tabellen angiver al rekvireret aktivitet. Forskelle mellem værdier og totaler skyldes afrunding. Aktivitet afholdt som fjernundervisning er ikke medtaget.

Af opgørelsen i tabel 2 fremgår det, at aktiviteten på AMU for tosprogede er relativt begrænset. Social- og sundhedsskolerne står for knap halvdelen af den samlede aktivitet.

Tabel 10.2: Aktivitetstal (årselever) fordelt institutionstyper - AMU

Institutions-typer	Dansk som andetsprog	Fagspecifikke kurser	Introducerende kurser	IKV for tosprogede	Total
AMU-center	29,4	1,8	2,9	0,4	34,5
Handelsskole	4,0	0,0	2,3	0,0	6,3
Kombinations-skole	7,9	7,3	0,0	0,0	15,3
Social- og Sundheds-skole	59,6	2,3	43,8	0,0	105,8
Teknisk skole	13,9	3,5	3,1	4,4	24,9
Private udbydere	24,1	0,0	2,3	0,4	26,8
Total	139,0	14,9	54,4	5,2	213,5

Faktaark 11

Anvendte registerbaserede kvalitetsparametre for danskuddannelserne

Indledning

Dette faktaark beskriver og vurderer anvendte registerbaserede kvalitetsparametre for danskuddannelserne (DU).

Anvendte registerbaserede kvalitetsparametre for DU

Rambøll (2020) anvender følgende indikatorer i sin evaluering af danskuddannelsesreformen 2017:

- Gennemsnitligt fravær fra DU.
- Gennemsnitligt frafald på DU, dvs. andel kursister, der påbegynder et modul uden at gennemføre.
- Gennemsnitlige gennemløbstider, dvs. det gennemsnitlige antal undervisningslektioner, som en kursist bruger på at gennemføre et modul.
- Gennemsnitligt tidsforbrug, dvs. det gennemsnitlige antal dage, som en kursist bruger på at gennemføre et modul.
- Karaktergennemsnit ved de afsluttende danskprøver.

VIVE anvender følgende indikatorer i sin seneste benchmarking- og effektivitets-analyse (Bolvig, m.fl. 2019):

- Gennemsnitligt antal gennemførte moduler inden for fem år fra det tidspunkt, som uddannelsesretten regnes fra.
- Procentdel kursister på DU, der består prøven forbundet med deres indplacering i uddannelsen inden for fem år fra det tidspunkt, som uddannelsesretten regnes fra.
- Karaktergennemsnit for de kursister, der består prøven forbundet med deres indplacering i uddannelsen inden for fem år fra det tidspunkt, som uddannelsesretten regnes fra.
- Gennemsnitlig tid fra påbegyndelse til gennemførelse af et modul inden for fem år fra det tidspunkt, som uddannelsesretten regnes fra.
- Gennemsnitlig tid fra henvisningsdatoen til beskæftigelse (af minimum seks måneders varighed) eller påbegyndelse af erhvervskompetencegivende uddannelse (kun for integrationskursister (I-kursister), der var ledige på henvisningstidspunktet).

KORA (nu VIVE) anvender følgende indikatorer i sin benchmarking- og effektivitetsanalyse fra (Jacobsen m.fl. 2016):

- Gennemsnitligt antal:
 - gennemførte moduler
 - gennemførte skemalagte undervisningslektioner pr. modul
 - skemalagte undervisningslektioner under hele DU frem til bestået Prøve i Dansk 1, 2 og 3
 - ... inden for tre år fra det tidspunkt, som uddannelsesretten regnes fra.
- Andel kursister på DU, der
 - består prøven forbundet med deres indplacering på uddannelsen
 - afslutter de seks moduler

... inden for tre år fra det tidspunkt, som uddannelsesretten regnes fra.

- Karaktergennemsnit for de kursister, der består prøven forbundet med deres indplacering i uddannelsen inden for tre år fra tidspunkt, som uddannelsesretten regnes fra.
- Gennemsnitlig tid fra påbegyndelse til gennemførelse af et modul inden for tre år fra det tidspunkt, som uddannelsesretten regnes fra.
- Gennemsnitlig tid fra henvisningsdatoen til beskæftigelse (af minimum 6 måneders varighed) eller påbegyndelse af erhvervskompetencegivende uddannelse (I-kursister).

Ankestyrelsen (2020) anvender fravær fra DU som indikator i sin undersøgelse fra 2020. Indenrigs- og Sundhedsministeriets Benchmarkingenhed (2018) anvender ligeledes fravær fra DU som indikator i sin benchmarkinganalyse.

Vurdering af de anvendte registerbaserede kvalitetsparametre for DU

Nedenfor er de registerbaserede kvalitetsparametre for DU forsøgt inddelt i tre hovedgrupper. Fordele og ulemper beskrives. Det bemærkes, at de forskellige kvalitetsindikatorer generelt kan bruges til at undersøge forskellige dimensioner/elementer af DU. Derfor anvender de fleste publikationer også en kombination af kvalitetsindikatorer, jf. afsnittet ovenfor.

Gennemførelse af DU (Prøver i dansk)

Fordele

- En standardiseret prøve med stærk kvalitetssikring.
- Objektivt mål for danskkundskaber.
- For I-kursister er målet med en DU at bestå en prøve i dansk og samtidig at blive i stand til at tage del i samfundslivet og på det danske arbejdsmarked.

Ulemper

- For selvforsøgende kursister (S-kursister) er målet, at de opnår tilstrækkelige danskkundskaber, hvilket for nogle kursister opnås inden aflæggelse af en prøve.
- Mange S-kursister genudvander og har hverken behov for eller tid til at opnå et danskniveau, der gør, at de kan tage/bestå en prøve.
- Måler kun på ét tidspunkt og siger ikke noget om, hvorvidt en kursist f.eks. kunne være ført frem til en prøve hurtigere/bedre.
- Målet med integrationsindsatsen er, at borgeren bliver i stand til at indgå fuldt i det danske samfund, herunder på det danske arbejdsmarked. Mål om prøve i dansk fortæller ikke, i hvilket omfang kursisterne er i stand til at bruge deres danskkundskaber videre hen.
- Kan være uklart, hvordan kursister, der tager en prøve som selvstuderende, bør behandles, da de ikke har fulgt undervisningen på sprogcentrene.
- For kursister, der skifter udbyder undervejs, er det uklart, hvilket sprogcenter resultatet bør tilskrives.

Eksempler på mål

- Karaktergennemsnit for de kursister, der har bestået en prøve.
- Beståelsesprocent.
- Andel af kursister, der påbegynder en DU, som består en prøve.

Danskuddannelsesforløbet (fravær, frafald, hastighed og gennemførte moduler)

Fordele

- Giver mulighed for at måle kvaliteten flere steder i DU.
- Gennemførelse af moduler er forbundet med beståelse af standardiserede tests og prøver.

- Giver, sammenlignet med prøver i dansk, mulighed for at måle dansk kundskaberne blandt S-kursister, der ikke aflægger en prøve i dansk.

Ulemper

- Måler ikke på, om kursisterne er i stand til at bruge deres kundskaber senere hen.
- Hastighed og fravær er ikke et mål for sprogkundskaber og i nogle tilfælde er det uklart, hvorvidt det er positivt eller negativt (er det f.eks. dårligt, hvis fravær skyldes beskæftigelse eller positivt, hvis hurtig progression skyldes, at kursisterne kun lærer det absolutte minimum for at kunne klare en test).
- Som ved kvalitetsmål baseret på prøve i dansk er det usikkert, i hvilket omfang målene er relevante for S-kursister.

Eksempler på mål

- Gennemsnitligt antal skemalagte undervisningslektioner, som en kursist bruger på at gennemføre et modul.
- Gennemsnitligt antal dage, som en kursist bruger på at gennemføre et modul.
- Gennemsnitligt fravær.
- Gennemsnitligt frafald.

Anvendelse af dansk kundskaber (Overgang til uddannelse og beskæftigelse)

Fordele

- Formålet med integrationsindsatsen er i sidste instans, at borgeren bliver i stand til at indgå fuldt i det danske samfund, herunder på det danske arbejdsmarked.

Ulemper

- Uklart, hvornår man bør måle på overgangen.
- Måler ikke kvaliteten af uddannelse og beskæftigelse.
- Mange S-kursister er allerede i beskæftigelse/uddannelse ved indvandring.
- Overgang til uddannelse og beskæftigelse afhænger af mange andre ting end blot dansk kundskaber.
- For kursister, der skifter udbyder undervejs, er det uklart, hvilket sprogcenter resultatet bør tilskrives.

Eksempel på mål

- Gennemsnitlig tid fra henvisning til beskæftigelse (af minimum 6 måneders varighed) eller påbegyndelse af erhvervskompetencegivende uddannelse.

Faktaark 12

Rammer for kvalitetssikring og tilsyn med almen voksen- og efteruddannelse

Indledning

Dette faktaark beskriver rammerne for kvalitetssikring og tilsyn med forberedende voksenundervisning (FVU) samt almen voksenuddannelse (avu). Faktaarket omfatter information om de institutioner og myndigheder, der arbejder med kvalitetssikring og tilsyn, kvalitetssikring af prøver, krav til undervisere samt metoder til måling og vurdering af uddannelsernes kvalitet.

Kvalitetssikring og tilsynsforpligtelser

Børne- og Undervisningsministeriet (BUVM) har det overordnede ansvar for FVU og avu. Ansvar for indholdet i uddannelserne, de enkelte fag og afholdelse af prøver ligger i Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK). Det samme gælder for tilsynet med undervisningen, skolernes økonomi og institutionsdriften som sådan. For FVU gælder det endvidere, at det påhviler VUC at føre tilsyn med, at driftsoverenskomstparter udbyder og gennemfører FVU i henhold til aftalevilkårene i driftsoverenskomsten, herunder de til enhver tid gældende regler på området. VUC's tilsyn omfatter såvel pædagogiske, retlige som tilskudsadministrative aspekter. STUK fører tilsyn med, at VUC lever op til deres tilsynsforpligtelse.

FVU-bekendtgørelsen og avu-bekendtgørelsen indeholder blandt andet regler om fagudbud, uddannelsestid, evaluering og prøver. Kravene til indholdet af de enkelte fag på de enkelte niveauer er beskrevet i læreplaner, der indgår som bilag til bekendtgørelsen.

Inden for de rammer, der er fastlagt i ministeriets love og bekendtgørelser, er det konkrete ansvar for undervisning og eksamen henlagt til de institutioner, der udbyder de pågældende uddannelser. Ansvar på den enkelte institution er fordelt på to niveauer: Bestyrelsen og institutionens ledelse.

På den enkelte institution har institutionens bestyrelse ansvaret for, at aktiviteterne på skolen varetages i overensstemmelse med de mål, rammer og vilkår, der er fastsat i de relevante love og bekendtgørelser. Bestyrelsen ansætter institutionens leder, som har ansvaret for institutionens daglige drift.

Bestyrelsens ansvar omfatter både institutionens administration og økonomiske drift og de undervisnings- og uddannelsesaktiviteter, som institutionen ifølge sit formål varetager. Bestyrelsen har blandt andet ansvar for at træffe beslutning om institutionens udbud af uddannelser, aktiviteter og kapacitet. Som overordnet ledelse skal bestyrelsen varetage institutionens interesser og sikre optimale rammer for institutionens virke.

Institutionens leder står for institutionens daglige drift og ledelse og skal sikre, at institutionen ledes og udvikles i overensstemmelse med institutionens formål og de strategier og målsætninger, bestyrelsen har udstukket.

Institutionernes ansvar for kvalitetsudvikling og resultatvurdering er for så vidt avu reguleret i [Bekendtgørelse om kvalitetsudvikling og resultatvurdering i almen voksenuddannelse \(avu\)](#).

Kvalitetssikring af prøver

Prøver i FVU og avu er designet til at vurdere deltagernes færdigheder på forskellige niveauer.

FVU-start afsluttes ikke med en prøve. I stedet giver læreren en intern afsluttende standpunktsbedømmelse. Formålet er at sikre, at deltageren er klar til at fortsætte med f.eks. FVU-dansk.

For FVU-dansk kan hvert trin afsluttes med en centralt stillet prøve. Prøverne er designet til at vurdere læse- og skrivefærdigheder på forskellige niveauer. Prøverne bedømmes af en beskikket censor for at sikre, at bedømmelsen er retfærdig og i overensstemmelse med de fastsatte standarder. To gange om året offentliggør BUVM prøvemateriale til de skoler, der udbyder FVU, som kan benyttes fra 1. april til 30. september og fra 1. oktober til 31. marts. Prøvesættene kan mikses i hver periode, og institutionerne har samlet seks opgavesæt til rådighed, som de kan benytte én gang pr. periode. STUK fører tilsyn med gennemførelsen af prøver.

Deltagerne på FVU har ret til, men ikke pligt til at deltage i standpunktsbedømmelser og prøver.

På avu-dansk som andetsprog er prøverne opdelt i forskellige niveauer (basisniveau til niveau D). På basis-, F- og E-niveau afsluttes med faglig dokumentation, hvorefter der kan udstedes et deltagerbevis på betingelse af, at kursisten efter underviserens vurdering har opnået kompetencer svarende til bestået.

På G- og D-niveau afsluttes med centralt stillede skriftlige prøver samt lokalt stillede mundtlige prøver. Den skriftlige del omfatter typisk diktat, læseforståelsesopgaver og skriftlige fremstillinger. Den mundtlige del kan omfatte samtaler og mundtlige præsentationer. De skriftlige prøver vurderes, foruden af eksaminator, af beskikkede censorer for at sikre en retfærdig og pålidelig bedømmelse i overensstemmelse med de fastsatte standarder. De mundtlige prøver bedømmes af eksaminator samt en censor. Der lægges vægt på både sproglig korrekthed og kommunikativ evne.

Faktaark 13

Sammenhængen til udlændinge- og integrationslovgivningen

Indledning

Dette faktaark beskriver danskuddannelsernes (DU) sammenhæng til udlændinge- og integrationslovgivningen, herunder krav til beståede danskprøver i forskellige udlændingeretlige sammenhænge.

Sammenhængen med integrationslovgivningen

Ifølge integrationsloven skal kommunen tilbyde nytilkomne flygtninge og familiesammenførte et program, som består af:

- DU.
- Beskæftigelsesrettede tilbud i form af, virksomhedspraktik, nytteindsats, ansættelse med løntilskud og for borgere omfattet af arbejdspligt i begrænset omfang vejledning og opkvalificering.

En flygtning eller familiesammenført, som er berettiget til at modtage ydelse, har pligt til at deltage i programmet, herunder DU. Hvis den pågældende ikke lever op til denne forpligtelse, kan der trækkes i den ydelse, som vedkommende modtager. Fra 1. januar 2025 er der indført en ny arbejdspligt. Nytilkomne flygtninge og familiesammenførte m.fl., som er omfattet af program efter integrationsloven og modtager en kontanthjælpsydelse, vil være omfattet af arbejdspligten, som også består af DU og beskæftigelsesrettede tilbud. Fordrevne fra Ukraine med ophold efter særloven er undtaget fra arbejdspligten og skal – såfremt de modtager en kontanthjælpsydelse – deltage i program.

Sammenhængen med udlændingelovgivningen

Ægtefællesammenføring

For at blive ægtefællesammenført skal både ansøgeren og ægtefælle/samlever i Danmark som udgangspunkt opfylde en række krav, og opholdstilladelsen vil være tilknyttet en række betingelser. Nedenfor beskrives de krav, der direkte vedrører danskundervisning.

Krav til meddelelse af opholdstilladelse:

- Den herboende ægtefælle/samlever skal som udgangspunkt have bestået Prøve i Dansk 3 (PD3) eller en danskprøve på et tilsvarende eller højere niveau (Se bilag 3.a til cirkulæreskrivelse om naturalisation). Kravet kan f.eks. opfyldes ved bestået G-niveau eller højere i dansk (se faktaark 9: Niveauer i danskundervisning). Ansøgeren og den herboende skal underskrive en erklæring om efter bedste evne at ville deltage aktivt i ansøgerens og eventuelle medfølgende udenlandske børns DU og integration i det danske samfund.
- Er den herboende ægtefælle/samlever ikke dansk eller nordisk statsborger eller flygtning, skal den pågældende som udgangspunkt have bestået Prøve i Dansk 1 (PD1) eller en danskprøve på et tilsvarende eller højere niveau (Se oversigt på nyidan-mark.dk)

Betingelser tilknyttet en opholdstilladelse:

- En opholdstilladelse som ægtefællesammenført skal som udgangspunkt betinges af, at ansøgeren består to danskprøver på A1-niveau henholdsvis A2-niveau. Andre danskprøver på tilsvarende eller højere niveau kan træde i stedet. Ansøgeren skal som udgangspunkt bestå prøven på A1-niveau senest seks måneder efter deres ankomst til landet og prøven på A2-niveau senest efter 9 måneder. Der er tale om en mundtlig prøve. Et mundtligt A2-niveau svarer nogenlunde til 2 moduler på Danskuddannelse 3, 3 moduler på Danskuddannelse 2 og 4 moduler på Danskuddannelse 1, jf. bilag 1.

Tidligere ansatte ved herværende internationale organisationer m.v.

Der kan gives opholdstilladelse efter en særlig ordning til en pensioneret udlænding, der er fyldt 60 år, og som har boet i Danmark de sidste 12 år med opholdstilladelse udstedt af Udenrigsministeriet som ansat ved en herværende international organisation, EU-institution el.lign.

Det er et krav for meddelelse af opholdstilladelse bl.a., at udlændingen har bestået Prøve i Dansk 1 eller en danskprøve på et tilsvarende eller højere niveau.

Permanent opholdstilladelse på almindelige vilkår

For at få permanent opholdstilladelse på almindelige vilkår skal ansøgeren opfylde en række krav. Nedenfor beskrives de krav, der direkte vedrører danskundervisning.

- Ansøgeren skal have bestået Prøve i Dansk 2 (PD2) eller en danskprøve på et tilsvarende eller højere niveau. (Se bilag 3.b til cirkulæreskrivelse om naturalisation)
- Ansøgeren skal endvidere normalt opfylde 2 af 4 supplerende betingelser. Hvis ansøgeren opfylder alle 4 supplerende betingelser, vil ansøgeren kunne få permanent opholdstilladelse efter at have boet lovligt i Danmark i mindst 4 år i stedet for 8 år. Ansøgeren kan opfylde 1 af de 4 supplerende betingelser, hvis ansøgeren har bestået PD 3 eller en danskprøve på et tilsvarende eller højere niveau.

Permanent opholdstilladelse på lempeligere vilkår

For at få permanent opholdstilladelse på lempeligere vilkår (bl.a. til unge mellem 18 og 19 år) skal ansøgeren opfylde en række krav. Et af disse krav vedrører danskundervisning:

- Ansøgeren skal have bestået PD2 eller en danskprøve på et tilsvarende eller højere niveau.

Dansk statsborgerskab ved lov (Naturalisation)

For at erhverve dansk statsborgerskab ved lov skal ansøger opfylde en række krav, herunder krav om danskkundskaber. Nedenfor beskrives de krav, der relaterer sig til udlændingens danskkundskaber:

- Det er som udgangspunkt en betingelse, at ansøgeren har bestået PD3 eller en af de prøver, som er oplistet i bilag 3.a til cirkulæreskrivelse om naturalisation.
- For visse ansøgere er det tilstrækkeligt, at ansøgeren har bestået PD2 eller en af de prøver, der er oplistet i bilag 3.b til cirkulæreskrivelse om naturalisation.

Sammenhæng med andre områder

DU's afsluttende prøve kan i visse tilfælde desuden være adgangsgivende på andre områder, hvor der stilles krav om dokumenterede danskkundskaber for at opnå bestemte rettigheder. Et konkret eksempel på dette er dagpengesystemet, hvorefter nyuddannede skal opfylde et sprogkrav for at få ret til dagpenge. Dette krav anses for opfyldt, hvis den pågældende har bestået PD2.

Sprogkrav stilles endvidere inden for visse erhverv, hvor dokumentation for danskkundskaber på et bestemt niveau er nødvendig for at kunne varetage stillingen. For eksempel skal læger, der er uddannet uden for EU/EØS-lande, kunne dokumentere deres danskkundskaber for at opnå autorisation i Danmark. Dette krav anses som opfyldt, hvis de har bestået PD3 (se nærmere beskrivelse af prøver i faktaark 1).

Faktaark 14

Danskundervisning som aktivt tilbud

Indledning

Faktaarket beskriver mulighederne for at give danskundervisning og danskuddannelse (DU) som et aktivt tilbud. Det vil sige et tilbud, som skal medvirke til at bringe ledige i beskæftigelse.

Kommunerne er ansvarlige for at tilbyde danskundervisning til ledige, men tilbudstypen varierer afhængigt af borgerens situation og målgruppe. Der skelnes grundlæggende mellem DU, som tilbydes efter danskuddannelsesloven på Udlændinge- og Integrationsministeriets område, og danskundervisning, som ledige kan tilbydes med hjemmel i lovgivning på Beskæftigelsesministeriets område. Sidstnævnte indbefatter både undervisningstilbud på Børne- og Undervisningsministeriets område, såsom FVU, avu, fagspecifik sprogundervisning inden for AMU, samt forskellige private og kommunale undervisningstilbud, mv.

Faktaarket beskriver endvidere sammenhængen mellem arbejdspligten og danskundervisningsområdet.

Program efter integrationsloven

Kommunalbestyrelsen er ansvarlig for at tilbyde voksne nytilkomne udlændinge et program efter integrationsloven.

En nyankommet ledig voksen udlænding, der er berettiget til at modtage ydelse, modtager således et program, som både indeholder DU og beskæftigelsesrettede tilbud med henblik på hurtigst muligt at bringe den pågældende i ordinær beskæftigelse. Er udlændingen berettiget til at modtage ydelse, er den pågældende forpligtet til at deltage i programmet, herunder i tilbuddet om DU. Programmet skal påbegyndes snarest muligt og senest 1 måned efter, at udlændingen har bosat sig i kommunen, og kommunalbestyrelsen dermed har overtaget ansvaret for den pågældendes integrationsindsats.

En udlænding, som enten er i arbejde eller på anden vis er selvforsørget, modtager tilbud om et program, som indeholder DU efter danskuddannelsesloven. Det er frivilligt for selvforsørgede udlændinge at deltage i DU.

Det er et mål for undervisningen på DU, at kursisterne udvikler kommunikative kompetencer, og undervisningen tilrettelægges på alle moduler med et tydeligt beskæftigelsesrettet fokus. Med det sigte, at nytilkomne udlændinge hurtigst muligt integreres på arbejdsmarkedet, er der desuden særligt fokus på opnåelse af mundtlige og beskæftigelsesrettede sprogkunderskaber på de første to moduler på alle tre danskuddannelser. For en nærmere beskrivelse af danskuddannelsestilbuddet efter danskuddannelsesloven henvises til faktaark 1.

Efter de første fem års ophold i Danmark overgår en ledig udlænding til den ordinære beskæftigelsesindsats efter regler på Beskæftigelsesministeriets område. Udlændinge kan efter de første fem års ophold i Danmark i visse tilfælde fortsat modtage tilbud om DU efter danskuddannelsesloven med hjemmel i LAB. Det gives som ordinær uddannelse efter § 90 i LAB, jf. nedenfor.

For en nærmere beskrivelse af udviklingen i kursisttallene på DU efter danskuddannelsesloven henvises til analysepapir 5. For en nærmere beskrivelse af andelen, der påbegynder en DU, og gruppen med udløbet danskuddannelsesret og udviklingen i disse tal henvises til analysepapir 16.

Danskundervisning efter lov om en aktiv beskæftigelsesindsats

Ledige, som ikke er omfattet af et program i henhold til integrationsloven, kan få tilbud om danskundervisning efter lov om en aktiv beskæftigelsesindsats (LAB) kapitel 14 om vejledning og opkvalificering².

Her kan danskundervisning gives som tilbud om ordinær uddannelse efter § 90 til alle ledige målgrupper omfattet af LAB undtagen førtidspensionister. Danskundervisning kan også gives som tilbud om øvrig vejledning og opkvalificering efter § 91 til alle målgrupper omfattet af LAB. Danskundervisningen efter § 90 kan bestå af bl.a. forberedende voksenundervisning (FVU), almen voksenuddannelse (avu), DU efter danskuddannelsesloven, eller fagspecifik sprogundervisning inden for arbejdsmarkedsuddannelser (AMU), mens danskundervisning efter § 91 kan bestå af f.eks. private og kommunale sprogkurser.

Tilbud om vejledning og opkvalificering efter § 90 og § 91 i kapitel 14 i LAB gives ud fra konkret og individuel vurdering med henblik på opkvalificering til arbejdsmarkedet eller opkvalificering med henblik på at kunne påbegynde og gennemføre en erhvervskompetencegivende uddannelse. Unge uden uddannelse vil skulle påbegynde studie- og erhvervskompetencegivende uddannelser på ordinære vilkår.

Alle målgrupper, bortset fra borgere i fleksjob og personer omfattet af arbejdspligt har ret til læse-, skrive-, regne- og ordblindekurser, hvis en test har vist behov herfor. Selvom borgere, som er omfattet af arbejdspligten, ikke har *ret* til læse- og skrivekurser, vil de dog, jf. ovenfor, kunne få tilbud herom, hvis det vurderes, at det kan føre til, at personen kan søge eller påbegynde et konkret job.

For tal på, hvor mange kursister, der påbegynder tilbud om DU efter LAB, henvises der til analysepapir 1.

Ny arbejdspligt

Regeringen (Socialdemokratiet, Venstre og Moderaterne) indgik i oktober 2023 en aftale med Danmarksdemokraterne og Dansk Folkeparti om en ny arbejdspligt. Den nye arbejdspligt blev vedtaget i Folketinget den 17. december 2024 og trådte i kraft 1. januar 2025. Arbejdspligten skal være fuldt indfaset for kontanthjælpsmodtagere på den nye mindstesats den 1. januar 2026.

Arbejdspligten omfatter borgere i kontanthjælpssystemet, som ikke opfylder kravene om ophold i riget i mindst 9 ud af de seneste 10 år (opholdskravet) og fuldtidsbeskæftigelse i mindst 2½ år ud af de seneste 10 år (beskæftigelseskravet). Det faktiske antal borgere omfattet af arbejdspligten og den kommunale fordeling kendes først primo 2026.

² Regeringen (Socialdemokratiet, Venstre og Moderaterne), Liberal Alliance, Konservative Folkeparti, Dansk Folkeparti og Radikale Venstre har den 9. april 2025 indgået "Aftale om reform af beskæftigelsesindsatsen". Aftalen vil medføre ændringer i paragrafhenvisningerne til LAB. Ændringer er ikke indeholdt i notatet, da de først træder i kraft i 2026 og 2027.

Arbejdspigten indebærer, at alle borgere i arbejdspligt som udgangspunkt skal bidrage i 37 timer om ugen for deres ydelse i eksempelvis tilbud om nytteindsats, virksomhedspraktik, løn-tilskudsjob eller småjobs.

For nytilkomne voksne udlændinge, der er omfattet af program efter integrationsloven, er der, som del af arbejdspigten fortsat pligt til at deltage i DU efter danskuddannelsesloven. Som en del af aftalen er Danskuddannelse 1 (DU 1) omlagt i forbindelse med indførelse af arbejdspigten, og modul 6 på DU 1 er afskaffet.

Kommunen kan give tilbud om danskundervisning som led i arbejdspigten efter LAB, hvis kommunen vurderer, at personen har behov for det, og tilbuddet vil udvikle personens sproglige kompetencer med henblik på opkvalificering til arbejdsmarkedet eller opkvalificering til at kunne påbegynde og gennemføre en erhvervskompetencegivende uddannelse.

Tilbud om danskundervisning vil f.eks. kunne være forberedende voksenundervisning (FVU) og kommunale tilbud om danskundervisning med henblik på opkvalificering til arbejdsmarkedet.

Timer, hvor borgeren deltager i forberedelse til danskundervisning og jobsøgning uden for hjemmet i op til samlet 4 timer om ugen i alt, kan også tælle med i arbejdspigten.

Faktaark 15

Undervisning i dansk som andetsprog for nytilkomne unge under 18 år

Indledning

Dette faktaark beskriver mulighederne for undervisning i dansk som andetsprog for nytilkomne unge under 18 år, der har opfyldt undervisningspligten samt mulighederne for yderligere undervisning i dansk som andetsprog, eventuelt i kombination med overgang til arbejde eller uddannelse, når den unge fylder 18 år.

Muligheder for unge under 18 år

Undervisningspligten

Børn og unge i den undervisningspligtige alder vil skulle indskrives i folkeskolen eller en anden grundskole, hvis undervisning står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen.

Efter folkeskolelovens § 34, stk. 1, indtræder undervisningspligten den 1. august i det kalenderår, hvor barnet fylder seks år, og ophører den 30. juni ved afslutningen af undervisningen på 9. klassetrin. Undervisningspligten ophører dog senest den 30. juni i det kalenderår, hvor barnet fylder 17 år eller har afsluttet uddannelse, der er ligestillet med grundskolen.

En ung udlænding, som ankommer til Danmark den 30. juni eller senere i det år, hvor den unge bliver 17 år, vil derfor ikke være undervisningspligtig, uanset hvilken undervisning den unge tidligere måtte have modtaget i sit hjemland. Den unge vil derfor ikke blive indskrevet i et grundskoletilbud.

Disse unge vil i stedet kunne gives følgende tilbud:

1. 10. klasse eller lignende tilbud i en folkeskole, ungdomsskole, fri grundskole, efterskole eller fri fagskole
2. Ungdomsuddannelse, herunder både forberedende grunduddannelse, gymnasiale og erhvervsrettede uddannelser
3. Undervisning i en ungdomsskole særligt tilrettelagt for unge indvandrere i dansk sprog og danske samfundsforhold
4. Danskuddannelse (DU) i medfør af danskuddannelsesloven

Disse muligheder beskrives nærmere nedenfor.

10. klasse

Unge, der ikke længere er i den undervisningspligtige alder, kan indskrives i 10. klasse eller et lignende tilbud i en folkeskole, ungdomsskole, fri grundskole, efterskole eller fri fagskole.

Undervisningen i 10. klasse er et uddannelses tilbud til unge, som efter grundskolen har behov for yderligere faglig kvalificering og afklaring af uddannelsesvalg for at kunne gennemføre en ungdomsuddannelse, jf. folkeskolelovens § 19 a. Det er således en forudsætning for at kunne blive indskrevet i 10. klasse, at den unge har afsluttet grundskolen.

10. klassetilbuddene i folkeskolen omfatter almen 10. klasse, jf. folkeskolelovens §§ 19 b-19 d og §§ 19 f-19 i, og eud10, jf. folkeskolelovens § 19 j. Herudover kan kommunalbestyrelsen beslutte at tilbyde et 10.-klasseforløb, der kombinerer 10. klasse med 1. del af erhvervsuddannelsernes grundforløb, hvor eleven også skal opfylde adgangskravene til erhvervsuddannelserne, jf. folkeskolelovens § 19 e.

Der gives undervisning i dansk som andetsprog i 10. klasse, jf. folkeskolelovens § 19 i, stk. 2, jf. § 5, stk. 6. Undervisningen kan foregå i modtagelsesklasser eller på hold. Indholdet fremgår af læseplanen (Emu, 2025).

Betegnelsen 10. klasse må kun anvendes i andre skoleformer end folkeskolen, hvis undervisningen står mål med den obligatoriske undervisning i folkeskolens 10. klasse, jf. folkeskolelovens § 19 g.

Sådanne tilbud, der ikke står mål med den obligatoriske undervisning i folkeskolens 10. klasse, udbydes på nogle efterskoler og frie fagskoler.

Det skal bemærkes, at der med *Aftale om ny erhvervs- og professionsrettet gymnasieuddannelse af 18. februar 2025* er enighed om at nedlægge 10. klasse fra 2030.

Ungdomsuddannelse og forberedende grunduddannelse

Unge, der har opfyldt deres undervisningspligt, kan indskrives på en ungdomsuddannelse (erhvervsuddannelse eller gymnasial uddannelse), hvis den unge opfylder adgangskravene og kan antages at ville gennemføre den givne uddannelse, jf. *faktaark 18: Adgangskrav til erhvervsuddannelser samt gymnasiale og videregående uddannelser* og *faktaark 6: Danskundervisningstilbud på det gymnasiale område* Unge under 25 år kan ligeledes optages på forberedende grunduddannelse, jf. *faktaark 4: Danskuddannelsesstilbud på forberedende grunduddannelse (FGU)*.

Særligt tilrettelagt undervisning i ungdomsskolen

Ungdomsskolen er en del af det kommunale skolevæsen.

Ungdomsskoletilbuddet skal blandt andet omfatte undervisning særligt tilrettelagt for unge indvandrere i dansk sprog og danske samfundsforhold, jf. ungdomsskolelovens § 3, stk. 1, nr. 4 (BUVM, 2019).

Kommunalbestyrelsen skal sikre kommunens unge et alsidigt tilbud om ungdomsskolevirksomhed. Ungdomsskoletilbuddet skal stå åbent for unge mellem 14 og 18 år, der er tilmeldt kommunens folkeregister. Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at unge under 14 år og over 18 år kan optages i ungdomsskolen. Der henvises til ungdomsskolelovens § 2, stk. 1 og 2.

Det følger af forarbejderne til bestemmelsen (Folketinget 1989-90, spm. 3009), at undervisning særligt tilrettelagt for unge indvandrere, modsvarer den almindelige forpligtigelse til at tilbyde undervisning til indvandrere over 18 år i henhold til lov om undervisning af voksne indvandrere. Bestemmelsen har således til formål at give unge under 18 år et tilbud om danskundervisning, som svarer til det tilbud, der gives til nytilkomne over 18 år efter danskuddannelsesloven. Tilbuddet skal derfor etableres, før den unge bliver 18 år, men den unge vil kunne fortsætte i tilbuddet efter det fyldte 18. år, hvis kommunen beslutter at tilbyde det.

Ungdomsskolens formål er at give unge mulighed for at fæstne og uddybe deres kundskaber, give dem forståelse af og dygtiggøre dem til samfundslivet og bidrage til at give deres tilværelse forøget indhold samt udvikle deres interesse for og evne til aktiv medvirken i et demokratisk samfund, jf. ungdomsskolelovens § 1.

Det følger endvidere af ordlyden af bestemmelsen i ungdomsskolelovens § 3, stk. 1, nr. 4, at undervisningen skal gives i dansk sprog og danske samfundsforhold.

Undervisningen skal derfor indholdsmæssigt omfatte dansk som andetsprog og danske samfundsforhold, den skal modsvare undervisningen efter danskuddannelsesloven, og den skal leve op til ungdomsskolens formål, og derfor styrke deltagernes kompetence til at benytte samfundets almindelige undervisningstilbud. Det vil være op til kommunalbestyrelsens beslutning, hvad det nærmere indhold skal være.

Ungdomsskolen er et kommunalt tilbud og finansieres derfor af kommunen, medmindre andet følger af lov. Der er gjort enkelte undtagelser, men disse omfatter ikke DU efter ungdomsskolelovens § 3, stk. 1, nr. 4. Dvs. at kommunen selv finansierer tilbud efter ungdomsskoleloven.

DU i medfør af danskuddannelsesloven

Danskuddannelseslovens målgruppe er som udgangspunkt nytilkomne voksne udlændinge.

Kommunalbestyrelsen kan dog, i medfør af danskuddannelseslovens § 2, stk. 2, give nytilkomne udlændinge under 18 et tilbud om DU i medfør af danskuddannelsesloven, hvis de i øvrigt opfylder betingelserne for at være omfattet af danskuddannelsesloven, når kommunalbestyrelsen ikke anser det for muligt eller rimeligt at henvise dem til andet relevant undervisningstilbud. Det kan eksempelvis være i tilfælde, hvor det vil være uhensigtsmæssigt at skulle oprette særlige hold i dansk som andetsprog i ungdomsskolen for nogle ganske få udlændinge. Her tænkes alene på nytilkomne 16-17-årige udlændinge, og bestemmelsen skal fortolkes restriktivt.

Det klare udgangspunkt er således, at unge under 18 år skal henvises til undervisning i dansk som andetsprog i et ungemiljø i den kommunale ungdomsskole som beskrevet ovenfor under afsnit 3. I sådanne tilfælde henvises den unge under 18 år således normalt ikke efter danskuddannelsesloven.

I ungdomsskoleloven fremgår det desuden, at DU for nytilkomne udlændinge mellem 18 og 25 år efter danskuddannelseslovens § 10, stk. 1, nr. 2, kan henlægges til ungdomsskolen efter ungdomsskolelovens § 3, stk. 2, nr. 4. Denne bestemmelse knytter sig ikke til undervisningens indhold, men om hvor undervisningen kan finde sted. Dansk efter danskuddannelsesloven kan således godt finde sted på ungdomsskolen for unge mellem 18 og 25 år, som er ankommet efter, de er fyldt 18 år.

Udlændinge, der har fået opholdstilladelse med henblik på at deltage i en grundskoleuddannelse eller en ungdomsuddannelse, herunder en gymnasial uddannelse, kan ikke få et tilbud om DU i medfør af danskuddannelsesloven (§ 2b).

Muligheder når sent ankomne unge fylder 18 år

I nedenstående forklares hvilke muligheder sent ankomne unge udlændinge har for at modtage danskundervisning, når de fylder 18 år.

Fortsættelse i danskuddannelsestilbud efter danskuddannelsesloven

Som det fremgår af ovenstående, tilbydes unge, der er ankommet til Danmark inden de fylder 18 år, kun helt undtagelsesvis DU efter danskuddannelsesloven. Såfremt den unge helt undtagelsesvist er blevet tilbudt et danskuddannelsesforløb efter danskuddannelsesloven, inden den unge fylder 18 år, har den unge ret til at fortsætte i forløbet, også efter at den unge fylder 18 år.

Men idet det er en mulighed, der kun skal anvendes helt undtagelsesvist, vil det for hovedparten af de unge, der fylder 18 år, ikke være en mulighed.

Fortsættelse i danskuddannelsestilbud efter ungdomsskoleloven

Som nævnt kan kommunen etablere et tilbud om undervisning i dansk sprog og danske samfundsforhold med hjemmel i ungdomsskoleloven, som svarer til det tilbud, der gives til nytillkomne voksne over 18 år efter danskuddannelsesloven. Tilbuddet skal etableres, før den unge bliver 18 år, men den unge vil kunne fortsætte i tilbuddet efter det fyldte 18. år, hvis kommunen beslutter at tilbyde det.

Integrationsprogram og arbejdspligt

Hvis en ung ankommer til Danmark, før personen er fyldt 18 år, er vedkommende som udgangspunkt ikke omfattet af program efter integrationsloven og vil heller ikke blive omfattet, når vedkommende fylder 18 år (dette gælder dog ikke uledsagede unge, som undtagelsesvis kan blive omfattet inden de fylder 18 år og derfor har pligt til at deltage i danskuddannelse). Når den unge fylder 18 år, vil den unge derfor ikke have ret til at få tilbudt gratis DU i fem år, som led i et program efter integrationsloven, da dette i udgangspunktet kun omfatter personer, der ankommer som voksne over 18 år.

Mulighederne for at modtage tilbud om DU vil være afhængig af, om den unge er *selvforsørgende* eller er omfattet af *arbejdspligten*.

Ved *selvforsørgende* forstås, at den unge er i ordinær uddannelse (SU-berettiget), ordinær beskæftigelse eller forsørget af familie eller andet. Den unge kan kun påbegynde en ordinær uddannelse eller forberedende grunduddannelse (FGU), hvis den unge opfylder adgangskravene og kan antages at ville gennemføre den givne uddannelse. Optagelse på FGU vil kræve en kommunal målgruppevurdering. På disse uddannelser kan der være krav om at kunne tilstrækkeligt dansk, hvis dette er undervisningssproget. Hvis den unge er optaget på en ungdomsuddannelse (gælder ikke hf-enkeltfag) eller er i ordinær beskæftigelse mere end 20 timer, kan vedkommende dog optages på almen voksenuddannelse (avu) i faget dansk som andetsprog eller FVU, hvis ansøger har de dansksproglige forudsætninger herfor, idet begge uddannelser stiller krav om dansksproglige forudsætninger ved optagelse. Det skal her bemærkes, at FVU og avu kun undtagelsesvis er et tilbud til unge under 25 år, hvorfor der ikke er et ungemiljø på disse uddannelser.

Hvis den unge kun har været ganske kort tid i Danmark, før den unge fylder 18 år, er det i mange tilfælde dog ikke forventeligt, at de har tilegnet sig tilstrækkelige dansksproglige kompetencer til at kunne påbegynde hverken en ungdomsuddannelse eller forberedende tilbud (avu/FGU/FVU). FGU-institutioner og VUC'er har ikke hjemmel til at udbyde dansk som andetsprog på begynderniveau, men kan kun udbyde dansk som andetsprog på introducerende/basisniveau, G-D-E-niveau.

Hvis den unge modtager kontanthjælp, er personen omfattet af *arbejdspligt* i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, da den unge i denne målgruppe ikke kan have nået at opfylde kravene om ophold i riget i mindst 9 ud af de seneste 10 år (opholdskravet) og fuldtidsbeskæftigelse i mindst 2½ år ud af de seneste 10 år (beskæftigelseskravet). I arbejdspligten kan kommunen tilbyde den unge danskundervisning efter bekendtgørelse af lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, men ikke DU efter danskuddannelsesloven.

Såfremt den unge er omfattet af arbejdspligten og har et ønske om at påbegynde forberedende grunduddannelse (FGU), kan den unge opsøge den kommunale ungeindsats (KUI) og anmode om at blive målgruppevurderet til FGU. Hvis KUI vurderer, at den unge er i målgruppen, vil den unge kunne påbegynde FGU og modtage skoleydelse. Den unge vil dermed ophøre med at modtage kontanthjælp og dermed ophøre med at være omfattet af arbejdspligt. Det skal her bemærkes, at forudsætningen for, at FGU kan vurderes, som det rette tilbud, vil det i de fleste tilfælde kræve, at den unge har dansksproglige forudsætninger på et niveau, der er tilstrækkeligt for at kunne følge undervisningen.

Konklusion

Opsummerende kan det konkluderes, at mulighederne for at modtage danskundervisning afhænger af den unges dansksproglige forudsætninger, som bl.a. afhænger af, hvor meget danskundervisning den unge har nået at modtage, før vedkommende fyldte 18 år.

Unge med utilstrækkelige dansksproglige forudsætninger er stillet således:

- a. Unge, der undtagelsesvist er blevet tilbudt DU i medfør af danskuddannelsesloven, før de fyldte 18 år, har ret til at fortsætte i det tilbud, efter de fylder 18 år.
- b. Unge, der har fået tilbud om undervisning i dansk sprog og danske samfundsforhold med hjemmel i ungdomsskoleloven, vil kunne fortsætte i tilbuddet efter det fyldte 18. år, hvis kommunen beslutter at tilbyde det.
- c. For unge, der er omfattet af arbejdspligt i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, *kan* kommunen tilbyde danskundervisning. Kommunen er ikke forpligtet til at tilbyde disse forløb.
- d. Unge, som ikke er omfattet af arbejdspligten (f.eks. i beskæftigelse) har i udgangspunktet ikke muligheder for deltagelse i danskundervisning, hverken danskuddannelse eller som VEU-tilbud. Dog kan a og b være muligt.

Faktaark 16

Målgruppen på Danskuddannelse 1

Indledning

Dette faktaark beskriver særlige udfordringer for kursisterne på Danskuddannelse 1 (DU1).

Målgruppen

Målgruppen på DU1 omfatter:

1. Kursister, som har meget svage eller ingen læse- og skrivefærdigheder på deres modersmål (analfabeter), og som forventes at have en meget langsom progression som følge af manglende viden og erfaring fra tidligere skolegang (typisk ingen eller få års grundskoleforløb).
2. Kursister, som læser og skriver på deres modersmål, men som ikke har kendskab til det latinske alfabet. Nogle kursister i denne målgruppe overflyttes til Danskuddannelse 2 (DU2), når dette er opnået, typisk efter de første moduler.

Det nuværende DU 1-tilbud

Det nuværende DU1-tilbud er inddelt i fem moduler. En bestået modultest er en forudsætning for at fortsætte på det næste modul. Målene for undervisningen på DU 1 er færdigheder i mundtlig dansk på A2+-niveau og grundlæggende læse- og skrivefærdigheder på A1-niveau.

A2+ for den mundtlige kompetence svarer til, at kursisten kan indgå i en samtale om enkle og rutinemæssige situationer med enkel og direkte udveksling af information. Kursisten kan beskrive kendte oplevelser og hændelser i et enkelt sprog.

A1 for den skriftlige kompetence svarer til, at kursisten kan læse og skrive enkle sætninger om almindelige kendte emner fra dagligdagen samt læse og forstå korte, enkle dagligdags beskeder. Herudover kan kursisten udfylde en formular med personlige oplysninger.

Tilbuddet indledes med alfabetisering målrettet de to kursistgrupper skitseret ovenfor, og sideløbende undervises målgruppen i mundtlige færdigheder, som kan tilegnes uafhængigt af skriftsproglige færdigheder. Når målgruppen er alfabetiseret, rettes fokus mod udvikling af basale færdigheder i læsning og skrivning. DU1 indeholder endvidere introduktion til kultur- og samfundsforhold med henblik på at kunne klare sig på det danske arbejdsmarked og som borger i det danske samfund.

Undersøgelse vedr. DU1

Styrelsen for International Rekruttering og Integration (SIRI) gennemførte i 2022 en undersøgelse af undervisningens rammer og tilrettelæggelse samt karakteristika og læringsforudsætninger hos kursisterne på DU1.

Den overvejende del af kursisterne på DU1 har ingen eller begrænset skolegang i barndommen. Kursister med lidt længere skolebaggrund udgør ca. en fjerdedel af den samlede kursistgruppe på DU1 (SIRI, 2022).

Kognitive færdigheder hos målgruppen

Undersøgelsen peger på, at skolegang generelt har en afgørende betydning for læringsforudsætninger, uanset hvilket skolesystem der er tale om, idet skolegang medvirker til at udvikle og styrke strategier og tilgange, som er brugbare for læring.

Som følge af analfabetisme og manglende skolegang vil dele af målgruppen på DU1 have udfordringer med at lære et andetsprog, da dette kræver kognitive processer til at fastholde og bearbejde abstrakt information. Målgruppen kan, som konsekvens af dette, have udfordringer med at løse opgaver, der forudsætter længerevarende koncentration samt opgaveløsning ved logisk tænkning.

Herudover viser forskning inden for testning af målgruppen, at målgruppen kan være udfordret i forhold til det nuværende testdesign, da det ofte forudsætter færdigheder som logisk tænkning, hukommelses- og indlæringsstrategier, sproglig forståelse mv.

Udvikling af skriftsproglige færdigheder på andetsprog hos målgruppen

Kursister, som ikke er skolevante og kun har meget begrænsede erfaringer med skriftsprog fra deres modersmål, har typisk meget begrænset sproglig opmærksomhed og sproglig hukommelse. Undersøgelsen peger på, at skriftsproglige færdigheder er vigtige for at kunne begå sig i et samfund, hvor en væsentlig del af kommunikationen er skriftlig. Samtidig er skriftsproglige færdigheder et vigtigt redskab i en sprogtilbegnelsesproces. Skriftsproglige færdigheder giver iflg. undersøgelsen væsentlige fordele, når man skal lære mundtlige og skriftlige færdigheder på et nyt sprog, fordi skriftlige færdigheder både støtter den sproglige bevidsthed og den sproglige hukommelse samt kursisternes mundtlige færdigheder og ordforråd.

Tilrettelæggelse af undervisning på DU 1

Undersøgelsen peger på, at for denne målgruppe er det ikke hensigtsmæssigt, hvis undervisningen alene har fokus på mundtlig kommunikation, men at læsning også er en vigtig kompetence. At lære at læse styrker grundlæggende evner som f.eks. sproglig og visuel hukommelse, evnen til at bearbejde sproglig information som lyd og grammatik samt planlægning og problemløsning.

Undersøgelsen peger desuden på, at tilrettelæggelsen af undervisningen på DU1 bør tage hensyn til kursisternes svage forudsætninger for skolegang. For at undervisningen bedst muligt kan støtte målgruppen i at udvikle sig sprogligt, bør den tilrettelægges erfaringsbaseret, dvs. så vidt muligt relateret til den enkeltes hverdags- og arbejdsliv, således at den understøtter faktiske sprogbehov fra relevante sociale sammenhænge, hvor dansk anvendes. Det kan f.eks. være hos lægen, i daginstitutionen, på arbejdspladsen mv. Herudover er det en fordel, at undervisningen organiseres, så der er mulighed for autentisk og meningsbaseret kommunikation i og uden for klasserummet. Dette vil medvirke til at give kursisterne mulighed for nye erfaringsmæssige og kognitive færdigheder samt nye strategier, der kan være nyttige for deres læreprocesser og medvirke til at understøtte livslang læring.

En række undervisere på DU1 peger i undersøgelsen på, at rammerne for undervisningen generelt ikke er gode nok til at understøtte de sprogligt svageste kursisters læring, og at mange kursister derfor ikke får nok ud af undervisningen. Underviserne forklarer uddybende, at kursisterne på DU1 har svagere læringsforudsætninger på grund af manglende skolegang og analfabetisme, og de kursistgrupper, der undervises sammen på sprogcentrene, er typisk sammensat af kursister med meget forskellige undervisningsbehov. Dette medfører, at det er

nødvendigt at niveaudifferentiere undervisningen i den samme klasse, hvilket kan være udfordrende i en kursistgruppe med et meget stort behov for lærerstøtte.

Undersøgelsen peger også på, at samarbejde mellem sprogcenter, kommune og arbejds- eller praktiksted kan styrke kursisternes læringsforudsætninger ved at skabe sammenhæng og kobling mellem udvikling af sproglige og faglige kompetencer.

Ny Prøve i Dansk 1

I forbindelse med den politiske aftale om indførelse af en ny arbejdspligt for ydelsesmodtagere, blev det i 2023 besluttet at gennemføre en omlægning af DU1, som indbefattede, at modul seks blev afskaffet den 1. januar 2025. Der bliver i den forbindelse udviklet en ny Prøve i Dansk 1 (PD1).

Prøvens sammenhæng med undervisningen og udvikling af nye metoder i undervisningen

Ved den mundtlige prøve indføres en ny type prøve, der skal medvirke til at skabe en bedre sammenhæng mellem undervisningen på DU 1 og prøveformen og understøtte, at kursistens egen konkrete erfaringsverden og hverdagsprog inddrages i undervisningen. Prøven vil bl.a. tage udgangspunkt i produkter, som kursisterne selv har udarbejdet i undervisningen, og som de har konkret og praktisk erfaring med.

SIRI har som led i udviklingen af den nye prøve igangsat et arbejde med udvikling af metoder i undervisningen på DU1. Udviklingsarbejdet blev afsluttet primo 2025, og erfaringerne udbredes nu til alle sprogcentre.

Der udvikles på samme måde en ny skriftlig prøve baseret på nyeste viden om, hvordan målgruppen af voksne udlændinge bedst tilegner sig læse- og skrivekompetencer og med fokus på bedre sammenhæng mellem kursistens erfaringsverden og behov for hverdagsproglige kompetencer.

Overgangsordning

Da det nye sænkede sproglige niveau er trådt i kraft i januar 2025, før den nye prøve er færdigudviklet, er der etableret en overgangsordning til brug for sommer- og vinterterminen i 2025.

Faktaark 17

Uddannelseskrav til underviserne på danskuddannelser og voksen- og efteruddannelse

Indledning

Dette faktaark beskriver uddannelseskravene til underviserne ved hhv. danskuddannelserne (DU) og i VEU-regi samt udbud af undervisere og lønniveau.

Kvalifikationskrav til undervisere

Danskuddannelserne

Undervisere ved DU skal, jf. bekendtgørelse nr. 1760 af 30/12/2024, have gennemført uddannelsen til underviser i dansk som andetsprog (DAV-uddannelsen) eller masteruddannelsen i dansk som andetsprog (DSA) – eller være optaget på en af dem. Dertil kommer, at uddannelserne skal være gennemført inden for fire år fra ansættelsestidspunktet. DAV-uddannelsen udbydes i henhold til bekendtgørelse om uddannelsen til underviser i dansk som andetsprog for voksne (bekendtgørelse nr. 287 af 14/05/1998).

Masteruddannelsen udbydes i henhold til masterbekendtgørelsen. Uddannelsen er tilrettelagt som deltidsuddannelse over 2 år. Forløbet svarer til 1 års fuldtidsstudium og har et omfang af 60 ECTS.

Almen voksenuddannelse (avu)

For at kunne varetage undervisning i avu-fag skal underviseren, jf. bekendtgørelse nr. 603 af 23/05/2019 have gennemført uddannelsen til lærer i folkeskolen med det pågældende fag som linjefag eller have tilsvarende kvalifikationer.

Undervisere i dansk som andetsprog skal have gennemført DAV-uddannelsen eller masteruddannelsen i DSA eller have tilsvarende kvalifikationer. Det er den enkelte institution som ansættende myndighed, der ved ansættelsen af den pågældende skal sikre sig, at de formelle kvalifikationskrav er opfyldt, eller at ansøgerens samlede viden, færdigheder og kompetencer er på linje hermed.

Forberedende voksenuddannelse (FVU)

Undervisning i FVU kan varetages af lærere, som har bestået de til enhver tid gældende fagmoduler i den Pædagogiske Diplomuddannelse, jf. FVU-bekendtgørelsens § 20.

FVU-læselærere skal have bestået modulerne: 1) Afdækning af skriftsprogsvanskeligheder på baggrund af viden om læsning og skrivning, 2) Skriftsprogsundervisning for voksne – FVU. Til uddannelsen hører desuden suppleringsmodulet 'Læse- og skriveteknologi'.

FVU-startlærere skal udover at være FVU-læselærere have bestået modulerne: 1) FVU-start og 2) Andetsprogs-pædagogik. Ellers skal de udover at være FVU-læselærere også have DAV-uddannelsen eller masteruddannelsen i DSA.

Forberedende grunduddannelse

Lærere, som underviser i dansk som andetsprog i regi af FGU skal ud over at have dansk som linjefag (folkeskolelærer), have gennemført DAV-uddannelsen eller masteruddannelsen i DSA/uddannelsen til underviser i dansk som andetsprog for unge og voksne eller have tilsvarende kvalifikationer.

Arbejdsmarkedsuddannelser (AMU)

Jf. § 14, stk. 5 i AMU-bekendtgørelsen skal lærere, der underviser i dansk som andetsprog i AMU-regi, have uddannelsen til at undervise i dansk som andetsprog eller tilsvarende kvalifikationer.

Der er ikke specifikke krav til lærere i de andre AMU-uddannelser målrettet andetsprogede, ud over de kvalifikationskrav, der er til alle AMU-lærere, som beskrevet i § 14 i AMU-bekendtgørelsen. I § 14 fremgår det blandt andet, at det er den godkendte udbyder af AMU, der har ansvaret for lærernes kvalifikationer og for, at lærerne gennemfører den nødvendige kvalificering. I forbindelse med undervisning i AMU's særlige tilbud til andetsprogede er det vigtigt, at læreren har viden om deltagerne særlige forudsætninger og danskundskaber, og hvilke særlige udfordringer der er forbundet med at undervise tosprogede deltagere.

Hvis AMU-udbyderen ikke selv har de nødvendige lærerkvalifikationer til f.eks. at undervise i dansk som andetsprog eller til at undervise i AMU på et fremmedsprog, kan der ansættes en lærer på timelærerbasis. Det kan f.eks. være en lærer fra et sprogcenter eller et voksenuddannelsescenter (VUC). Alternativt kan AMU-udbydere udlicitere kurset til en anden uddannelsesinstitution.

Udbud af uddannelser for undervisere

DAV-uddannelserne udbydes på Københavns Universitet og på Syddansk Universitet, og masteruddannelserne udbydes på Københavns Universitet og Aarhus Universitet. I de fleste tilfælde betaler deltagerne selv for uddannelsen, og prisniveauet for den samlede uddannelse varierer fra 34.400 kr. på Københavns Universitet til 80.000 kr. på Aarhus Universitet jf. tabel 17.1.

Tabel 17.1: Deltagerbetaling på DAV- og masteruddannelsen

Uddannelse	DAV		Master	
	KU	SDU	KU	AU
Universitet				
Pr. modul	6.020 – 9.460 kr.		8.600 kr.	20.000 kr.
Hele uddannelsen	34.400 kr.	40.000 kr.	34.400 kr.	80.000 kr.

Kilde: Baseret på oplysninger fra universiteternes hjemmesider maj 2024

Af tabel 17.2 fremgår adgangskrav til de enkelte DAV- og masteruddannelser, der udbydes på de forskellige universiteter.

Tabel 17.2: Adgangskrav til DAV- og masteruddannelserne

Uddannelse	DAV		Master	
	Universitet	SDU	KU	AU
Uddannelse	Læreruddannelse med undervisningsfag i dansk og/eller fremmedsprog, eller en humanistisk bachelor med sprog som centralt fag, eller en anden uddannelse hvor tilsvarende forudsætninger er erhvervet.	Læreruddannelse med undervisningsfag i dansk og/eller fremmedsprog, eller en humanistisk bachelor med sprog som centralt fag, eller en anden uddannelse hvor tilsvarende forudsætninger er erhvervet.	Læreruddannelse med undervisningsfag i dansk og/eller fremmedsprog, eller en humanistisk bachelor med sprog som centralt fag, eller en anden uddannelse hvor tilsvarende forudsætninger er erhvervet.	Humanistisk BA, læreruddannelse, pædagoguddannelse eller pædagogisk diplomuddannelse inden for HUM.
Erhvervserfaring	Ikke krav om erhvervserfaring.	Fremgår ikke af studieordning.	Mindst 2 års relevant erhvervserfaring efter den adgangsgivende uddannelse. Relevant erhvervserfaring er f.eks. sammenlagt min. 2 års fuldtidsbeskæftigelse inden for undervisning af tosprogede børn, danskunderviser for voksne udlændinge, kommunikationsmedarbejder inden for integrationsområdet.	Mindst 2 års erhvervserfaring inden for undervisning eller kommunikation efter den adgangsgivende uddannelse.

Kilde: Baseret på oplysninger fra universiteternes hjemmesider maj 2024

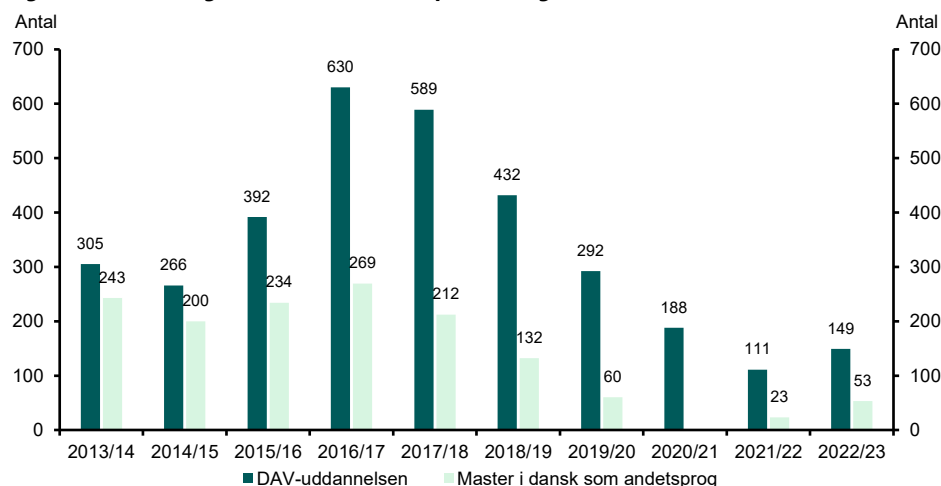
Kursister på DAV-uddannelsen og masteruddannelsen i dansk som andetsprog

Af figur 17.1 fremgår udviklingen af antallet af kursister på DAV- og masteruddannelsen. I året 2022/23 var der 149 kursister på DAV-uddannelsen og 53 kursister på masteruddannelsen i dansk som andetsprog. I perioden 2013/14-2022/23 har der generelt været flere kursister på DAV-uddannelsen end på masteruddannelsen.

Antallet af kursister på DAV-uddannelsen var stigende indtil perioden 2015-2018, hvor der var flest kursister på uddannelsen. Efterfølgende har antallet af kursister været faldende. Antallet af

kursister på masteruddannelsen har været faldende i perioden 2016/17 og frem til 2020/21. Der har herefter igen været stigende aktivitet på uddannelsen i 2021/22 og 2022/23.

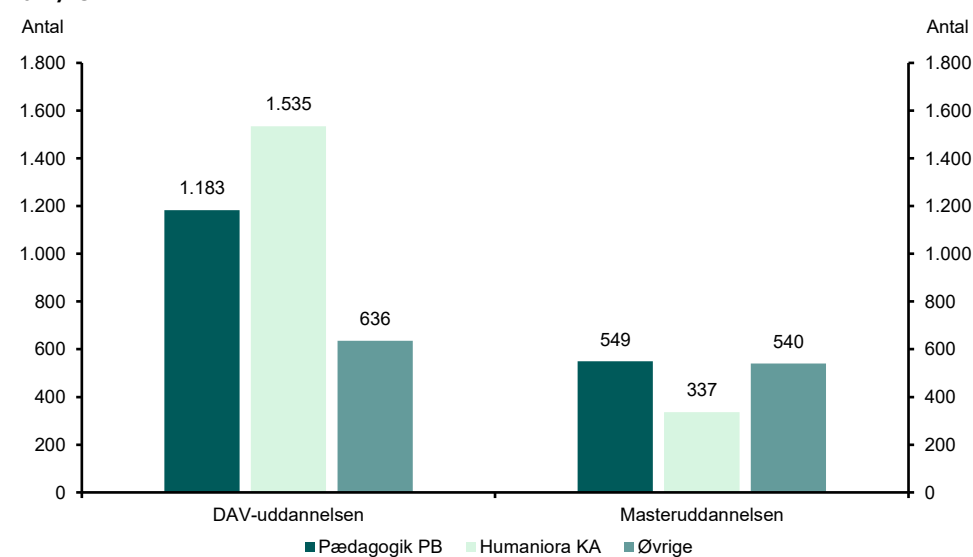
Figur 17.1: Udvikling i antallet af kursister på DAV- og masteruddannelsen

Kilde: Uddannelses- og Forskningsstyrelsen på baggrund af tal fra Danmarks Statistik

Af figur 17.2 fremgår senest fuldførte uddannelse for kursister på hhv. DAV-uddannelsen og masteruddannelsen over en 10-årig periode fra 2012/13 - 2022/23 fordelt på fagområder. Størstedelen af kursisterne på DAV-uddannelsen har en baggrund inden for humaniora, efterfulgt af kursister med en baggrund fra en pædagogisk professionsbachelor (primært læreruddannelse). På masteruddannelsen er der flest, der har en baggrund fra kategorien 'øvrige uddannelser' og dernæst en pædagogisk professionsbachelor.

Figur 17.2: Senest fuldførte uddannelse for kursister på DAV- og masteruddannelsen, 2013/14 – 2022/23

Anm.: Tallene er opgjort over perioden 2013/14 – 2022/23

Kilde: Uddannelses- og Forskningsstyrelsen på baggrund af tal fra Danmarks Statistik

Kursister på diplomuddannelsen i Dansk som Andetsprog

Diplomuddannelsen i Dansk som Andetsprog er en uddannelsesretning på den pædagogiske diplomuddannelse. Uddannelsesretningen Dansk som Andetsprog udbydes aktuelt på UC SYD, Professionshøjskolens UCN, VIA University College, Københavns Professionshøjskole og UCL Erhvervsakademi og Professionshøjskole. På diplomuddannelsen tilmelder man sig et modul ad gangen, og prisen varierer over tid, ligesom der er forskelle i priser på tværs af professionshøjskolerne. Som eksempel koster modulet Dansk som andetsprogsvejledning (10 ECTS-point) aktuelt 11.650 kr. på UCL Erhvervsakademi og Professionshøjskole, som er billigst, og 13.000 kr. på VIA University College, som er dyrest. Det er muligt at søge økonomisk støtte fra Omstillingsfonden for ufaglærte, faglærte og personer med en kort/mellemlang videregående uddannelse.

For at tage et diplommodul skal man opfylde to krav:

- En uddannelse svarende til mindst en kort eller mellemlang videregående uddannelse.
- To års relevant erhvervs erfaring - efter gennemført adgangsgivende uddannelse.

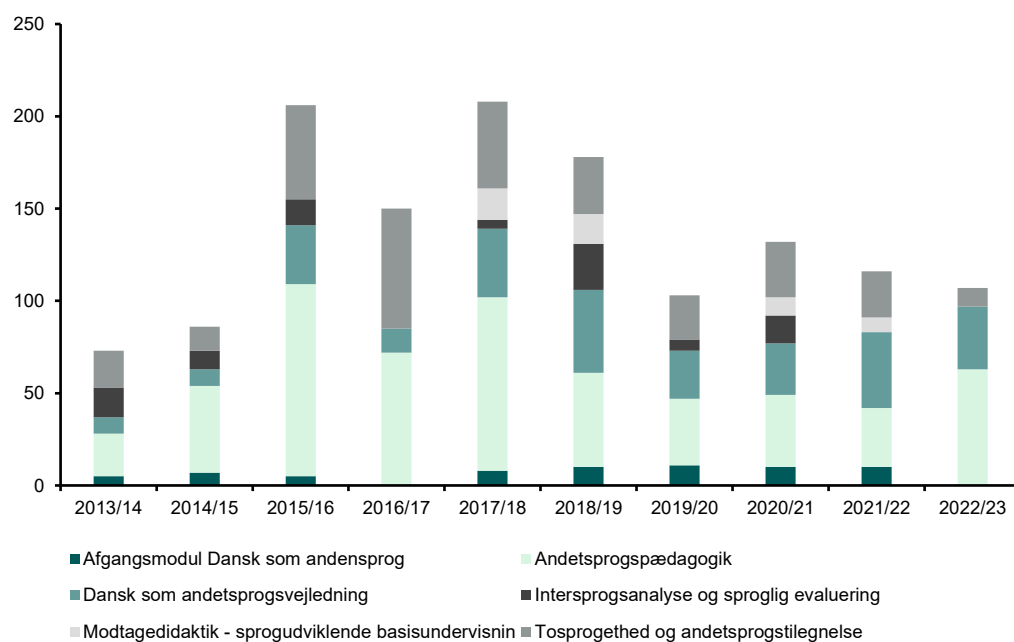
De fagspecifikke moduler, også kaldet retningsspecifikke moduler, kan både tages som enkeltfag og som en del af en fuld diplomuddannelse. Ønsker man den fulde diplomuddannelse i uddannelsesretningen Dansk som andetsprog (60 ECTS-point), kræver det:

- To obligatoriske moduler fra den pædagogiske diplomuddannelse (i alt 15 ECTS)
- To retningsspecifikke valgmoduler (i alt 20 ECTS)
- Et valgfrit diplommodul (kan være retningsspecifikt) (10 ECTS)
- Et afgangsprøveprojekt (15 ECTS).

Der er fem forskellige retningsspecifikke moduler for uddannelsesretningen Dansk som Andetsprog. Det er dog ikke alle moduler, der udbydes lige meget på alle uddannelsesinstitutioner. Figur 17.3 giver et overblik over aktivitet på de fem retningsspecifikke moduler samt afgangsmodulet fra 2013 til 2023.

Figur 17.3: Udvikling i antallet af kursister på retningsspecifikke moduler for uddannelsesretningen Dansk som Andetsprog, fordelt på skoleår fra 2013 til 2023

Antal kursister

Anm.: På grund af regler om mikrodata vises antallet som 0, hvis der er færre end fem kursister på et modul.

Kilde: Datavarehus, Uddannelses- og Forskningsstyrelsen på baggrund af tal fra Danmarks Statistik

Hvis man ønsker den fulde diplomuddannelse, skal uddannelsen afsluttes med et afgangsprøve, hvilket kaldes for et afgangsmodul i figur 17.3. Over de seneste ti år er der i gennemsnit syv kursister om året, som har gennemført afgangsmodulet på uddannelsesretningen Dansk som Andetsprog.

Faktaark 18

Adgangskrav til erhvervsuddannelser, gymnasiale og videregående uddannelser

Indledning

Dette faktaark beskriver generelle adgangskrav og sprogkrav til erhvervsuddannelser, gymnasiale uddannelser og videregående uddannelser³ med særligt henblik på borgere, som har et andet modersmål end dansk. Faktaarket omfatter kun videregående uddannelser under Uddannelses- og Forskningsministeriets ressort, ikke videregående uddannelser under Kulturministeriets ressort.

I faktaarket refereres til grundskole- og ungdomsuddannelsesniveauer i Danmark, jf. faktaboks.

Faktaboks - Grundskole- og ungdomsuddannelsesniveauer i Danmark

Alle almene fag fra grundskolens 9.-10. klasse til erhvervsuddannelserne og de gymnasiale uddannelser er inddelt efter niveau.

A	Fag på gymnasialt højeste niveau
B	Fag på gymnasialt mellemniveau
C	Fag på gymnasialt laveste niveau
D	Over folkeskolens udvidede afgangsprøve, men under gymnasialt niveau C
E	Folkeskolens 10.-klasseprøve
F	Mellem folkeskolens afgangsprøve og folkeskolens 10.-klasseprøve
G	Folkeskolens afgangsprøve

Oversigt over niveauer i grundskolen, på ungdomsuddannelser og udvalgte voksen og efteruddannelser

	Grundskole	Erhvervsuddannelse	Gymnasiale uddannelser*	Avu**	FGU***	FVU****
A			A			
B			B			
C		C	C			
D		D		D	D	
E	E	E		E	E	
F	F	F		F		
G	G			G	G	G

* Stx, hhx, htx, hf, hf-enkeltfag, eux

** Almen voksenuddannelse

** Forberedende grunduddannelse

*** Forberedende voksenundervisning, matematik trin 2, dansk trin 4

Anm. DU og de dertilhørende prøver (Prøve i Dansk 1, 2 og 3 samt Studieprøven) indplaceres ikke på skalaen for grundskole- og ungdomsuddannelsesniveauer i Danmark, da fagenes indhold ikke er direkte sammenlignelige. Danskfaget i grundskolen og på ungdomsuddannelser er tosidet og indeholder både undervisning i litteratur, kultur, genanalyse mv. og undervisning i dansk sprog (læsning, skrivning, stavning og mundtlighed), hvor DU giver kompetencer i dansk sprog og sociokulturel forståelse. DU's niveauer indplaceres på Den Fælles Europæiske Referenceramme for Sprog (se faktaark 9).

Adgangskrav og sprogkrav på erhvervsuddannelser

Ved påbegyndelse af en erhvervsuddannelse kan en elev blive optaget på enten grundforløb 1 (GF1), grundforløb 2 (GF2) og grundforløb plus (GF+) (se særskilt faktaark 6 om GF+). Der kan dog være tilfælde, hvor en ansøger gennem meritgivning optages direkte på hovedforløb.

Optagelsesregler på GF1

Der kan søges om optagelse til GF1 til påbegyndelse senest i august måned i det andet år efter, at ansøgeren har opfyldt undervisningspligten efter folkeskoleloven eller har afsluttet undervisningen i 10. klasse.

For at blive optaget på grundforløbets 1. del (GF1) skal ansøgeren (BUVM, 2024d, §5, stk. 1):

- have bestået folkeskolens afgangseksamen og ved denne eller ved 10.-klasseprøver have opnået et karaktergennemsnit på mindst 2,0 i henholdsvis dansk og matematik eller et tilsvarende resultat ved en tilsvarende prøve, og
- have opnået et karaktergennemsnit på mindst 2,0 af de sidste standpunktskarakterer i dansk og matematik efter endt skolegang i 9. eller 10. klasse.

Alternativt skal ansøger have en uddannelsesaftale med en virksomhed, som omfatter grundforløbet. Dog senest i august måned i det andet år efter at ansøgeren har opfyldt undervisningspligten/10. klasse.

En ansøger, som ikke opfylder ovenstående betingelser, har dog adgang, hvis den ansøgte skole ud fra en helhedsvurdering på baggrund af en centralt stillet prøve og en samtale med ansøgeren vurderer, at denne kan gennemføre en erhvervsuddannelse. Den centralt stillede prøve udelades dog, hvis ansøgeren ikke har bestået folkeskolens afgangseksamen, men ved afsluttende prøver i 9. eller 10. klasse har opnået et karaktergennemsnit på mindst 2,0 i henholdsvis dansk og matematik eller et tilsvarende resultat ved en tilsvarende prøve (BUVM, 2024d, § 5, stk. 2.)

Optagelsesregler på GF2

Der kan søges om optagelse til GF2 til påbegyndelse efter udløbet af det kalenderår, hvor ansøger har opfyldt undervisningspligten i henhold til folkeskoleloven.

Faglige krav:

- For at blive optaget på GF2 skal ansøgeren (BUVM, 2024d, §5a):
- have bestået folkeskolens afgangseksamen eller 10. klasseprøven (såfremt ansøger har afsluttet grundskolen før 2018, skal vedkommende blot have afsluttet folkeskolen eller modtaget tilsvarende undervisning), og
- have et karaktergennemsnit på mindst 2,0 i dansk (skriftlig og mundtlig) ved folkeskolens afgangseksamen eller 10. klasseprøver - eller et tilsvarende resultat ved tilsvarende prøve, og
- have mindst 2,0 i gennemsnit af karaktererne i matematik enten ved 9. klasseprøven (skriftlig) eller ved 10. klasseprøverne (skriftlig og mundtlig) (kun skriftlig, hvis ansøger har afsluttet folkeskolen før 2018) - eller et tilsvarende resultat ved tilsvarende prøve.

En ansøger, som ikke opfylder ovenstående betingelser, har dog adgang, hvis den ansøgte skole, ud fra en helhedsvurdering på baggrund af en centralt stillet prøve i dansk og matematik og en samtale med ansøgeren, vurderer, at denne kan gennemføre en erhvervsuddannelse. Den centralt stillede prøve udelades dog, hvis ansøgeren ved afsluttende prøver i 9. eller 10. klasse har opnået et karaktergennemsnit på mindst 2,0 i henholdsvis dansk og matematik eller et

tilsvarende resultat ved en "tilsvarende prøve". Følgende prøver er reguleret i love eller bekendtgørelser mv. som "tilsvarende":

- Alle prøver i dansk og matematik, som af Børne- og Undervisningsministeriet eller Uddannelses- og Forskningsministeriet er indplaceret på niveau G eller højere, herunder almen voksenuddannelse (avu) og Forberedende grunduddannelse (FGU).
- Forberedende Voksenundervisning (FVU) trin 4 i dansk og trin 2 i matematik (Folketinget, 2016).
- Danskuddannelse 3 (DU 3).
- Studieprøven.

Hvis en ansøger ikke består den centralt stillede prøve, kan skolen tilbyde vedkommende at gennemføre et adgangskursus i dansk, dansk som andetsprog og/eller matematik på den erhvervsskole, hvor vedkommende søger om at blive optaget, såfremt den pågældende skole udbyder faget. Skolen skal i dette tilfælde vurdere, at ansøgeren er tæt på at have forudsætninger for at gennemføre en erhvervsuddannelse og er motiveret for at tilegne sig de fornødne kvalifikationer gennem dette adgangskursus.

Den centralt stillede prøve kan udelades for ansøgere, som gennem anden undervisning i dansk og matematik på et niveau, som mindst svarer til undervisningen frem mod folkeskolens 9.-klasseprøver, kan dokumentere tilsvarende faglige kvalifikationer, forudsat at en afsluttende prøve ikke har været en mulighed (BUVM, 2024d, § 5, stk. 2.). Dette kan eksempelvis være ansøgere, som har gået på prøvefri skoler.

For udenlandske ansøgere kan den centralt stillede prøve som udgangspunkt også kunne udelades, hvis ansøgeren har gennemført undervisning i deres modersmål i hjemlandet og har bestået prøven i faget på et niveau, der svarer til folkeskolens afgangseksamen eller 10.-klasseprøven og kan dokumentere det⁴. Uddannelses- og Forskningsstyrelsen vurderer, om udenlandske eksamener er sammenlignelige med danske. På Uddannelses- og Forskningsstyrelsens hjemmeside findes generelle vurderinger af uddannelser fra en række lande (UFM, 2025a og 2025b).

Uanset de ovenfor skitserede regler om optagelse, kan en ansøger, som ikke opfylder betingelserne, også få adgang, hvis ansøger har en uddannelsesaftale (BUVM, 2024d, § 5 b).

Samtale og helhedsvurdering, herunder sprogkrav

Alle ansøgere til GF2 skal til en samtale på den erhvervsskole, hvor ansøger søger optag. Hvis den "tilsvarende prøve" er en almen forberedelseseksamen⁵ i henhold til avu-loven eller en hertil svarende eksamen efter § 13, stk. 2, i lov om forberedende grunduddannelse⁶, kan en samtale dog udelades. Det samme gælder, hvis ansøger har en uddannelsesaftale.

På baggrund af samtalen foretager erhvervsskolen en helhedsvurdering af, om ansøgeren kan gennemføre uddannelsen, herunder kan tilstrækkeligt dansk, hvis undervisningssproget på den søgte erhvervsuddannelse er dansk. Dette betyder i praksis, at en ansøger kan afvises, selvom vedkommende har bestået en prøve i dansk på G-niveau eller højere, hvis det er begrundet i helhedsvurderingen. Omvendt betyder det også, at der kan være tilfælde, hvor en ansøger

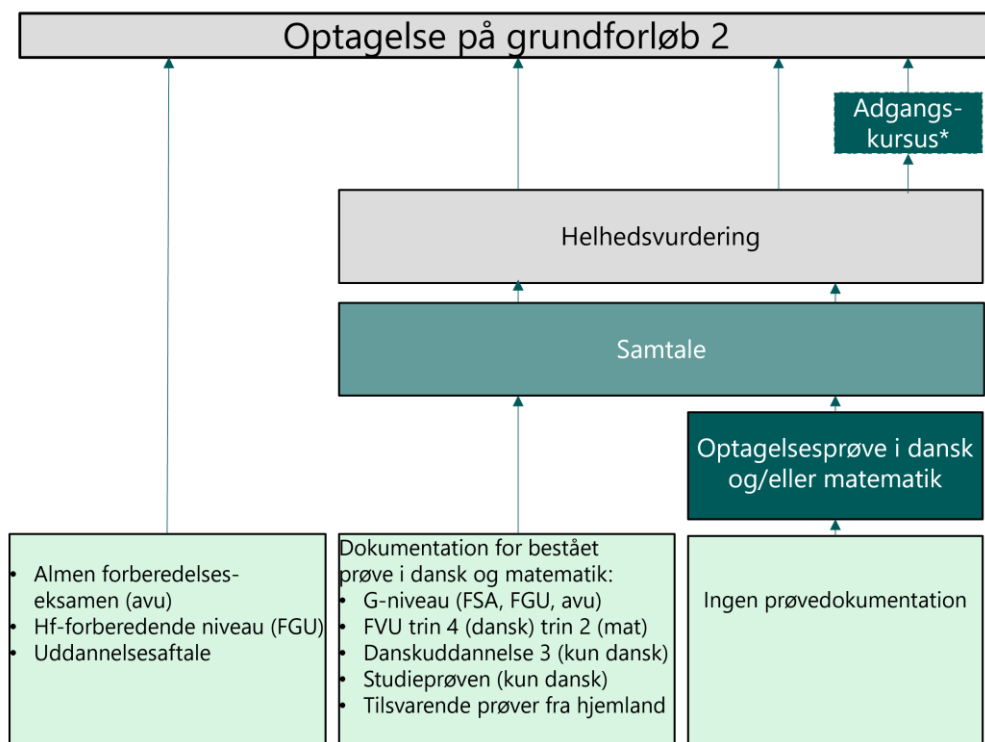
⁵ Almen forberedelseseksamen kan erhverves, når følgende er bestået på D-niveau: Dansk/DSA, matematik og engelsk. Derudover to af følgende fag: historie, samfundsfag, naturfag, tysk/fransk.

⁶ §13, Stk. 2 lyder således: Det hf-forberedende niveau tilrettelægges med henblik på, at eleven kan erhverve en eksamen, der kvalificerer til optagelse på den 2-årige uddannelse til hf-eksamen (hf med eller uden overbygning), jf. lov om de gymnasiale uddannelser

optages uden at kunne dansk, hvis dette ikke vurderes nødvendigt for at kunne gennemføre uddannelsen.

I figur 18.1 illustreres optagelsesvejen for den udenlandske målgruppe til erhvervsuddannelsernes grundforløb 2.

Figur 18.1: Optagelsesveje til erhvervsuddannelserne for nytilkomne udlændinge

*Kun hvis ansøger ikke består optagelsesprøven og vurderes at kunne tilegne sig de nødvendige kvalifikationer gennem adgangskurset.

Særligt for ansøgere over 25 år

Elever, der er fyldt 25, når de påbegynder uddannelsesforløbet skal gennemføre 'erhvervsuddannelse for voksne (euv)'. Adgangskravene til euv er de samme som for erhvervsuddannelse for unge. Det betyder, at ansøgere til euv skal opfylde de generelle adgangskrav til erhvervsuddannelserne for at blive optaget på grundforløb 2. Hvis ansøger opfylder nærmere fastlagte kriterier for to års relevant erhvervs erfaring, kan vedkommende blive optaget direkte på hovedforløbet.

Optag på hovedforløb

Derudover kan de faglige udvalg for de enkelte erhvervsuddannelser fastsætte specifikke overgangskrav mellem grundforløb og hovedforløb (BUVM, 2024d, § 23, stk. 2). Disse krav fastsættes i uddannelsesbekendtgørelserne. Det gælder eksempelvis for kontoruddannelsen, hvor en person, som vil optages på kontoruddannelsens hovedforløb, skal have bestået grundfaget dansk, Studieprøven eller gymnasiefaget dansk (evt. svensk eller norsk) på A-niveau, ud over at have en eksamen på niveau med en dansk studentereksamen (BUVM, 2025a, §4 stk. 2).

Udbud af undervisning på andre sprog på erhvervsuddannelser

Da der ikke er noget krav i erhvervsuddannelsesloven om, at eleverne skal kunne tale dansk, eller at uddannelsen skal udbydes på dansk, kan en erhvervsskole godt vælge at udbyde undervisning på andet sprog end dansk, hvis eksempelvis elevgrundlaget taler for det, men er ikke

forpligtet til at gøre det. Dog kan undervisning i faget dansk kun foregå på dansk. Udbyder skolen undervisning på andre sprog end dansk, skal skolen gøre alle oplysninger, som en elev er berettiget til at modtage, tilgængelige på det sprog, som undervisningen udbydes på. Udbyder skolen undervisning på et andet sprog end dansk, vil prøver i udgangspunktet også skulle afvikles på det sprog, som undervisningen er gennemført på.

Adgangskrav og sprogkrav på de gymnasiale uddannelser

Ansøgere til de gymnasiale uddannelser kan opnå retskrav på optagelse ved at opfylde en række forudsætninger baseret på deres hidtidige skolegang og resultater, herunder vedrørende undervisning i 2. fremmedsprog, opnåelse af et vist karaktergennemsnit i standpunktskarakterne og i prøver fra folkeskolens afgangseksamen, mv. (BUVM, 2025b, § 7-10).

Ansøgere, der ikke opnår retskrav på optagelse, kan optages på baggrund af en helhedsvurdering med udgangspunkt i en centralt stillet optagelsesprøve og en samtale.

I forhold til optagelse af ansøgere fra udenlandske skolesystemer gælder det almindelige krav om aflæggelse af den centralt fastsatte optagelsesprøve dog ikke, men institutionens ledelse kan vælge at lade en faglig test indgå i vurderingsgrundlaget for den konkrete vurdering, der skal foretages.

Undervisningssproget er dansk på de gymnasiale uddannelser, hvorfor danskundskaber er en forudsætning for deltagelse i praksis. En institution kan dog i særlige tilfælde, med godkendelse fra Styrelsen for Undervisning og Kvalitet beslutte, at den i nærmere bestemt omfang anvender engelsk, fransk, tysk eller flere af disse sprog som undervisningssprog.

Ved siden af de gymnasiale ungdomsuddannelser, efter lov om de gymnasiale uddannelser, udbydes der i Danmark på en række institutioner den internationale engelsksprogede ungdomsuddannelse til International Baccalaureate (IB). Denne uddannelse er ikke omfattet af de generelle optagelsesregler fastsat af den danske stat. Det samme gælder uddannelsen Europæisk Baccalauréat (EB) på Europaskolen, uddannelsen til Dansk/Fransk Baccalauréat (DFB) på Prins Henriks Skole og uddannelsen til dansk-tysk studentereksamen (DIAP) på Sankt Petri Skole.

Adgangskrav og sprogkrav på videregående uddannelser

For at blive optaget på en videregående uddannelse skal ansøgerne opfylde den enkelte uddannelses adgangskrav. Rammerne herfor reguleres i uddannelsernes adgangsbekendtgørelser.

Adgangskravene til erhvervsakademi-, professionsbachelor-, og bacheloruddannelser omfatter:

- Generelle adgangskrav om en bestået, adgangsgivende eksamen.
- Specifikke adgangskrav med minimumskrav til beståede niveauer i bestemte gymnasiale fag (f.eks. dansk på A-niveau).
- Lokale adgangskrav med lokale krav om f.eks. minimumskrav til karakterer, sprogkundskaber eller en bestået adgangsprøve.

De centrale adgangsveje til de videregående uddannelser, som sikrer, at ansøgerne opfylder de *generelle adgangskrav*, er:

- De treårige gymnasiale uddannelser (stx, hhx og htx), eux og hf med et overbygningsforløb (SOF) er adgangsgivende til alle videregående uddannelser med enkelte undtagelser. Ansøgere med mindst 12 års skolegang fra udlandet kan supplere med et

etårigt gymnasialt indslusningsforløb for flygtninge og indvandrere (GIF) og dermed sidestilles med en dansk, gymnasial eksamen.

- En hf uden overbygning er adgangsgivende til erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelser samt de kunstneriske bacheloruddannelser.
- En eud med en varighed på mindst tre år er adgangsgivende til de fleste erhvervsakademiuddannelser (alle undtagen installatøruddannelserne, som kræver en relevant erhvervsuddannelse) (se ug.dk, 2025).

Optagelsen kan desuden ske på baggrund af udenlandske eller internationale eksamener, som er sammenlignelige med en dansk gymnasial eksamen.

For især erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelserne findes der desuden følgende typer af adgangsveje, som er knyttet til konkrete uddannelser, og som kan opfylde de generelle (og evt. specifikke) adgangskrav:

- Særligt relevante erhvervsuddannelser giver adgang til specifikke professionsbacheloruddannelser (f.eks. SOSU-assistent og ambulancebehandler som adgang til sygeplejerskeuddannelsen).
- Gymnasiale fagpakker med gymnasiale fag på et bestemt niveau, der giver adgang til specifikke professionsbacheloruddannelser.
- Adgangskurser målrettet konkrete uddannelser.

Specifikke adgangskrav kan variere fra uddannelse til uddannelse. De lokale adgangskrav kan desuden variere for udbud af samme uddannelse.

For kandidatuddannelserne fastsættes adgangskravene af uddannelsesinstitutionerne og omfatter krav om en adgangsgivende bacheloruddannelse samt sprogkrav.

For akademi-, diplom- og masteruddannelserne (videregående VEU) gælder, at der er adgangskrav om en "relevant adgangsgivende uddannelse" på niveauet under den ansøgte uddannelse (f.eks. giver en akademiuddannelse adgang til diplomniveauet) samt to års relevant erhvervs erfaring. På masteruddannelser kan der desuden være fastsat regler i de enkelte studieordninger om faglige forudsætninger for deltagelse f.eks. "*læsning af tekster på fremmedsprog og angivelse af, hvilket kendskab til fremmedsprog dette forudsætter.*"

Dansk kvalifikationer på videregående uddannelser

De videregående uddannelser er enten tilrettelagt på dansk eller engelsk. På de dansksprogede uddannelser er udgangspunktet, at de studerende kan læse og skrive dansk. De konkrete krav til ansøgernes sprogkundskaber varierer for de forskellige uddannelsestyper.

Danskkrav for adgang til akademiske bacheloruddannelser

Alle akademiske bacheloruddannelser har et specifikt adgangskrav i dansk på gymnasialt A-niveau. Kravet kan opfyldes via følgende:

- Gennem en gymnasial prøve (gymnasial uddannelse eller supplerings).
- Individuel kompetencevurdering i dansk på A-niveau.
- Anden dokumenteret uddannelsesaktivitet og kompetencebeviser (f.eks. et andet nordisk sprog på tilsvarende niveau, studieprøven mv.), som den optagende uddannelsesinstitution vurderer kan sidestilles med dansk på gymnasialt A-niveau. Da der er tale om en konkret individuel vurdering, kan praksis variere fra institution til institution.

Danskrav for adgang til kandidatuddannelser

For kandidatuddannelser gælder det, at universiteterne *kan* fastsætte et krav om dansk på A-niveau eller en bestået studieprøve. Universiteterne kan desuden stille minimumskrav til karakterer i studieprøven, hvilket både gælder akademiske bachelor- og kandidatuddannelser.

Danskrav for erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelser samt kunstneriske uddannelser

På erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelser samt kunstneriske uddannelser kan uddannelsesinstitutionerne, på baggrund af en konkret individuel faglig vurdering, kræve, at en ansøger med et udenlandsk adgangsgrundlag består studieprøven i dansk eller dokumenterer tilsvarende kundskaber (vurderes af uddannelsesinstitutionen). Uddannelsesinstitutionerne kan desuden stille krav om minimumskarakterer i Studieprøven.

Fastsættelse og skærpelse af krav skal varsles, før de træder i kraft. Hvilken varslingsperiode, der gælder, afhænger af kravet, men varslinger er altid 1-2 år før ikrafttrædelse.

Danskrav for adgang til videregående VEU

Der er ikke fastsat særlige regler for sprogkrav/krav om danskkvalifikationer for så vidt angår akademi-, diplom- og masteruddannelserne (videregående VEU), men da undervisning og eksamen typisk foregår på dansk, er danskkundskaber ofte en forudsætning for deltagelse i praksis.

Faktaark 19

Organisering af sprogundervisning (norsk/svensk) i Norge og Sverige

Indledning
Dette faktaark sammenligner de formelle sprogundervisningstilbud for voksne udlændinge i Danmark med tilbuddene i Norge og Sverige. Faktaarket er udarbejdet i november 2024, og der tages derfor forbehold for, at der siden da kan være sket ændringer i den svenske og norske lovgivning.

Formålet med sprogundervisningen i både Danmark, Norge og Sverige er integration på arbejdsmarkedet, og undervisningen skal styrke kursisternes viden om arbejdsmarkedsforhold og kultur i de respektive lande. I alle tre lande er sprogundervisningen for flygtninge og familiesammenførte til flygtninge knyttet til en integrationsplan/et integrationsprogram (DK: introduktionsprogram, NO: Introduktionsplan, SE: Etableringsplan). Den formelle sprogundervisning i alle tre lande er organiseret således, at kursisterne bliver indplaceret på et undervisningsniveau, som er tilpasset uddannelsesbaggrund, behov og forudsætninger samt forventet progression.

Tabel 19.1: Udlændinges rettigheder ift. at deltage i formel sprogundervisning

Opholdsgrundlag	Flygtninge og familiesammenførte til flygtninge m.fl.	Familiesammenførte til nordiske statsborgere	Arbejdstagere til fra EU/EØS	Arbejdstagere fra lande uden for EU/EØS
DK	Har ret til at deltage gratis i op til 15 timer om ugen i gennemsnit i en maksimal periode på fem år. Integrationskursister er forpligtede til at deltage i danskuddannelse (DU), hvis de modtager ydelse.	Har ret til at deltage i gratis DU i op til fem år. Deltagerne betaler et depositum på 2000 kr. for at tilmelde sig et modul, som refunderes, hvis modulet afsluttes inden for en fastsat tidsramme.	Har ret til at deltage i gratis DU i op til fem år. Deltagerne betaler et depositum på 2000 kr. for at tilmelde sig et modul, som refunderes, hvis modulet afsluttes inden for en fastsat tidsramme.	Har ret til at deltage i gratis DU i op til fem år. Deltagerne betaler et depositum på 2000 kr. for at tilmelde sig et modul, som refunderes, hvis modulet afsluttes inden for en fastsat tidsramme.

Opholdsgrundlag	Flygtninge og familiesammenførte til flygtninge m.fl.	Familiesammenførte nordiske statsborgere	Arbejdstagere til fra EU/EØS	Arbejdstagere fra lande uden for EU/EØS
NO	Har ret og pligt til at deltage gratis, indtil færdigheds målet i introduktionsplanen er nået. Typisk mellem 18 måneder til tre år. afhængig af en individuel norsk plan, som er baseret på uddannelsesniveau og ønsket slutmål.	Har ret til at deltage gratis. Der udarbejdes en individuel norsk plan.	Har ikke ret til at deltage*.	Har ret til og er forpligtede til at deltage, men arbejdsgiver eller arbejdsgiver skal betale. Dette krav ophører, når færdighedsniveauet i den individuelle norske plan er opfyldt.
SE	Har ret til at deltage gratis i en ubegrænset periode og er forpligtede til at deltage som led i deres etableringsplan**.	Har ret til at deltage gratis i en ubegrænset periode som led i deres etableringsplan.	Har ret til at deltage gratis i en ubegrænset periode.	Har ret til at deltage gratis i en ubegrænset periode.

Anm.

* Et voucher-baseret system (Tilskudd til norskopplæring) blev implementeret af Direktoratet for Integration og Mangfoldighed i 2021. Systemet giver udbydere af formel sprogundervisning mulighed for at ansøge om tilskud til at tilbyde ikke-formel uddannelse gratis til immigranter, uanset deres undergruppe.

** Der er krav om at nytilkomne flygtninge og familiesammenførte til flygtninge deltager i en etableringsindsats. Svenska för invandrare (sfi) er en obligatorisk del af etableringsindsatsen (Arbetsformedlingen, 2024)

Karakteristika for sprogundervisningen i Danmark, Norge og Sverige

- En opholdstilladelse eller fast, lovligt ophold samt folkeregisteradresse i en kommune er en forudsætning for at være berettiget til at deltage i formel uddannelse i alle tre lande. I Danmark har EU-grænsependlere endvidere adgang til DU.
- I både Danmark, Norge og Sverige er kommunerne nøgleaktører i organiseringen af formelle sprogundervisningstilbud, da de er ansvarlige for enten at indkøbe eller udbyde undervisningen.
- Private udbydere spiller en rolle i udbuddet af den formelle sprogundervisning i både Danmark, Norge og Sverige. I Danmark og Sverige foregår valg af private udbydere til sprogundervisningen gennem udbudsprocesser. I Norge kan kommuner, virksomheder eller enkeltpersoner (ofte arbejdstagere) vælge at indgå aftale med private udbydere, som er godkendt på statsligt niveau (ved at opfylde fastsatte definerede krav til faglig og administrativ kvalitet). Herudover findes der en bred gruppe af private udbydere, som ikke er statsligt godkendte.
- I Danmark og Sverige har alle udlændinge ret til at deltage i et formelt tilbud om sprogundervisning. I Norge skelnes der mellem arbejdstagere fra EU/EØS og arbejdstagere uden for EU/EØS. Arbejdstagere fra EU/EØS har ikke ret til at deltage, og arbejdstagere fra lande uden for EU/EØS har ret til og er forpligtede til at deltage, men arbejdsgiver eller arbejdsgiver skal betale.

- Tilbuddet om sprogundervisning skal gennemføres inden for en fastsat tidsramme i Danmark og Norge. I Sverige er tidsrammen ubegrænset. Et lovforslag, der vil begrænse tilbuddet til tre år for alle målgrupper, er dog pt. under behandling (Regeringskansliet 2024).
- I de tre lande er det lovpligtigt, at undervisere skal have specifikke kvalifikationer for at kunne undervise. Dog er kompetenceniveauerne forskellige.
- I både Danmark, Sverige og Norge er finansieringen baseret på deltagere, der gennemfører sprogundervisningen.
- I Norge skal deltagerne opfylde et individuelt sat mål på CEFR-skalaen for at afslutte sprogundervisningen. Målet kan justeres et niveau op eller ned ved behov.
- I Norge er der en national digital prøve, "norskprøve", som bruges til at vurdere det sproglige niveau. Denne benyttes efter gennemført sprogundervisning, "norskoplæring", men også andre udlændinge kan tage denne prøve for at dokumentere deres sproglige niveau. Norskprøven måler niveauerne i fire forskellige delfærdigheder i norskoplæringen. Det laveste CEFR-niveau for en prøve er A1, og det højeste er B2. Det er også en særskilt prøve, som måler på C1-niveau.
- I Sverige er der tre uddannelsesforløb (svarende til Danskuddannelse 1, 2 og 3). Uddannelsesforløbene er inddelt i moduler (A, B, C og D). Modulerne B, C og D afsluttes med en centralt stillet obligatorisk test, som er ens for alle tre uddannelsesforløb, og som aflægges på uddannelsesstedet. Deltagerne kan stoppe efter de enkelte test, men svenska för invandrare (sfi) afsluttes først med den nationale test D svarende til niveau B1/B1+.
- Sprogundervisningen er i betydeligt omfang offentligt finansieret i de tre lande, men finansieringsmodellerne er forskellige. I både Danmark, Norge og Sverige varierer taksterne for sprogundervisning i kommunerne. I Norge får alle kommuner et tilskud fra staten til dækning af udgifter til sprogundervisning, som beregnes efter antal af udlændinge i målgruppen.

Tabel 19.2: Formelle sprogundervisningssystemer i Danmark, Norge og Sverige

Land	DK	NO	SE
Ansvarlige aktører	Kommuner	Kommuner/ Fylkerskommuner	Kommuner
Formel Sprogundervisning	Danskuddannelse (DU).	Norskoplæring for voksne innvandrere.	Svenska för invandrare, sfi.
Type af udbydere	Cirka 40 procent offentlige udbydere, 60 procent private udbydere.	Størstedelen af udbydere er offentlige, men kommuner kan vælge at købe sprogundervisningen via private udbydere.	Cirka 50 procent offentlige udbydere, 50 procent private udbydere.
Udlændinge uden ret til formel sprogundervisning		Arbejdsindvandrere fra EU/EØS	

Land	DK	NO	SE
Udlændinge med ret til formel sprogundervisning	Alle udlændinge uanset opholdsgrundlag med opholdstilladelse eller fast, lovligt ophold og folkeregistret i en kommune.	Alle udlændinge med opholdstilladelse undtagen EU/EØS-arbejdsmigranter.	Alle udlændinge med opholdstilladelse eller fast lovligt ophold samt folkeregisteradresse i en kommune.
Udlændinge med ret og pligt til formel sprogundervisning	Flygtninge og familiesammenførte udlændinge til flygtninge m.fl., der er berettiget til at modtage ydelse, som led i et introduktionsprogram.	Flygtninge og familiesammenførte til flygtninge samt arbejdstagere fra lande uden for EU/EØS.	
Tidsramme for sprogundervisningen	Op til fem år. DU har en normering svarende til 1,2 års heltidsuddannelse.	18 måneder til 3 år, afhængig af udlændingens individuelle plan.	Ingen øvre tidsramme. ⁷
Afsluttende niveauer	Der er fire afsluttende danskprøver. Det laveste afsluttende niveau (PD1) svarer til skriftligt A2, mundtligt B1. ⁸ Det højeste niveau er på Studieprøven (SP), som svarer til CEFR-niveau C1.	Der er en national digital norskprøve i norskskolen. Det laveste CEFR-niveau for en prøve er A1 og det højeste er B2. Udlændingen får en separat vurdering af hver af de fire enkelte delfærdigheder. Det er en særskilt prøve for niveau C1.	SFI afsluttes for alle tre uddannelsesforløb formelt med en centralt stillet test på niveau B1/B1+.
Krav til kvalifikationer hos undervisere	Gennemført eller optaget på uddannelsen til underviser i dansk som andetsprog for voksne eller masteruddannelse i dansk som andetsprog. ⁹ Forløbet svarer til 1 års fuldtidsstudium og har et omfang af 60 ECTS.	Der kræves 30 ECTS i norsk som andetsprog for at undervise i tillæg til læreruddannelsen.	Der kræves 30 ECTS i svensk som andetsprog samt en emne- eller grundlæggereksamen. (Skolverket 2024)

⁷ Et lovforslag er pt under behandling om en treårig sfi-ret for alle målgrupper, med mulighed for individuelle forlængelser og med ikrafttræden d.1.1.2025

⁸ Fra 1. januar 2025 sænkes slutniveauet på DU1, således at niveauet for den afsluttende Prøve i Dansk 1 svarer til niveau A1 skriftligt og A2+ mundtligt

⁹ Eller godkendt af skoleansvarlig myndighed som lærer i dansk som andetsprog for voksne indvandrere før 1. august 1998.

Land	DK	NO	SE
Finansieringsmodel	Finansieret af kommuner med statsstøtte, fastlagt gennem en tilskudsordning: 30 procent ved starten af et modul, 70 procent ved afslutning.	Staten er ansvarlig for finansiering. Kommuner viderefordeler til udbydere. Kompensation udbetales kvartalsvis og tilbagevirkende på en fastsat dato, baseret på den tilbudte uddannelse.	Staten er ansvarlig for finansiering. Kommuner viderefordeler til udbydere. Udbydere kompenseres, når deltagere gennemfører deres kursus/modul.

Relevante fakta vedr. Norge

Modulopbygget uddannelse i uddannelsesloven og integrationsloven

Stortinget i Norge har vedtaget en ny uddannelseslov, som trådte i kraft i august 2024. Med den nye lov indføres modulopbygget grunduddannelse for voksne på grundskoleniveau, ungdomsskoleniveau samt videregående uddannelsesniveau.

Voksne uden afsluttet grundskole kan få tilbudt forberedende oplæring for voksne, FOV (tilsvarende grundskoleniveau for børn og unge). FOV er både et tilbud til etniske nordmænd og udlændinge, men det er hovedsagelig voksne udlændinge, som har behov for oplæring til dette niveau. Voksne uden fuldført ungdomsuddannelse, eller med behov for kvalificering til dette niveau, kan få tilbudt videregående oplæring for voksne, VOV.

Voksne udlændinge med rettigheder iht. den norske integrationslov, som har behov for faglig opkvalificering, kan modtage undervisning i norsk sprog som en integreret del af den faglige opkvalificering i FOV eller VOV. Et af målene i den norske integrationslov er, at flere gennemfører erhvervsuddannelser inden for rammerne af introduktionsprogrammet, og formålet med introduktionsprogrammet er at matche udlændinges kompetencer med det norske arbejdsmarkeds behov.

Både FOV og VOV er bygget op af moduler. I FOV undervises i fagene "norsk for språklige minoriteter"¹⁰, engelsk, samfundsfag, matematik og naturfag. I VOV er der foreløbigt modulbaserede læreplaner for 13 faglige brancheområder, som man kan vælge imellem. Det overordnede princip for uddannelsen er, at ingen skal gennemføre mere uddannelse end nødvendigt for at opnå den ønskede slutkompetence i forhold til arbejdsmarkedet.

Deltagernes kompetencer og forudsætninger afdækkes, og de indplaceres på det modul, der bedst matcher de kompetencer, de allerede har. Deltageren kan afslutte uddannelsen og få udstedt et kompetencebevis efter gennemførte moduler undervejs. En gennemført FOV giver ud over et afsluttende bevis ret til optag i VOV. Fuldført "yrkesfaglig VOV" giver et fag- eller svendebrev.

¹⁰ 'Norsk for språklige minoriteter' er navnet på den nye læreplan i FOV, som skal kunne bruges af de som har behov for at lære norsk som en del af oplæringen i FOV.

Samarbejde om sprog- og fagoplæring i kombinationsforsøket

I den nye norske uddannelseslov er der etableret en mulighed for, at voksne, som ikke har fuldført FOV, kan påbegynde VOV, når de har det rette niveau inden for bestemte relevante fagområder (f.eks. matematik og sprog) og dermed uddanne sig på begge niveauer samtidigt. Dette omtales som kombinationsforløb i den nye lov. Det er ikke lovpligtigt for regionerne/kommunerne at tilbyde denne uddannelsesmulighed, men de kan vælge at udbyde dette. Deltagerne får et integreret undervisningsforløb, som tilrettelægges ud fra den ønskede slutkompetence i VOV. De centrale intentioner med kombinationsforløbet er, at alle aktører omkring kursisterne arbejder sammen ud fra en fælles forståelse af, hvilke kompetencer deltageren har brug for at opbygge som slutkompetence (som matcher arbejdsmarkedets behov), og hvad der skal til for at deltageren når dertil. Størstedelen af oplæringen og uddannelsen foregår på arbejdspladser. Deltagerne skal have afsluttet alle fag i FOV med eksamen, før de kan gå op til den faglige prøve i VOV.

Relevante fakta vedr. Sverige

Fra den 1. december 2020 til den 30. april 2023 har den svenske nationale styrelse på skoleområdet, "Skolverket", gennemført det nationale projekt Kombinationsuddannelse sfi. En kombinationsuddannelse er i projektet defineret som erhvervsuddannelse i kombination med svenska för invandrare (sfi) eller svensk som andetsprog (sva) inden for kommunal voksenuddannelse (komvux). I 2021 udbød 67 procent af de svenske kommuner statsfinansierede kombinationsuddannelser til udlændinge. Den mest almindelige retning er inden for sundhedsvæsenet efterfulgt af børn og fritid.

En rapport, som har evalueret projektet, viser, at kombinationsforløb med erhvervsuddannelse og sprogundervisning i nogle tilfælde kan være en succesfuld metode til at få nytilkomne udlændinge hurtigere ud på arbejdsmarkedet (Skolverket 2023a, s.44-45). Rapporten peger imidlertid på, at kombinationsuddannelserne i stadig højere grad henvender sig til udlændinge med relativt stærke sprogkundskaber (svarende til det svenske niveau C og D) (Skolverket 2023b, s. 59), og at udformningen og kvaliteten af kombinationsuddannelserne varierer mellem kommunerne. Den svenske undervisningsstyrelse har derfor peget på, at der er et behov for nationale retningslinjer på området.

Der er derudover også en række forbehold i forhold til målgruppen og arbejdsmarkedet, bl.a. om målgruppen i forvejen har stærke eller svage sprogkundskaber, hvorvidt målgruppen fastholdes på arbejdsmarkedet, efter at de er indtrådt på dette, sammenligningsgrundlag m.v. Det fremgår også af rapporten, at de elever, der gennemførte kombineret uddannelse, i mindre grad etablerede sig på arbejdsmarkedet sammenlignet med andre udenlandskfødte, der gennemførte en erhvervsuddannelse på komvux.

Forskellige typer af kombinationsuddannelser

Der findes ikke en national formel definition af, hvad en kombinationsuddannelse er, og det er efterspørgslen på arbejdskraft lokalt, der styrer udbuddet af kombinationsuddannelserne. Der er derfor udviklet en bred vifte af kombinationsuddannelser i kommunerne med forskellige vilkår i forhold til optagelse, design, indhold og undervisning. I nogle forløb undervises kursisterne kun via svenska för invandrare (sfi) eller svensk som andetsprog (sva) men med et indhold, der giver arbejdsmarkedsviden eller forberedende faglig viden. I andre typer af forløb undervises kursisterne i svensk som andetsprog samtidig med, at de følger andre kurser inden for voksenuddannelsesområdet på folkeskole- eller på gymnasieniveau. Inden for kommunal

voksenuddannelse (komvux) findes der flere forskellige kombinationer af sfi eller sva og erhvervsuddannelser, som også betragtes som kombinationsuddannelser.

Kombinationsuddannelserne kræver en anden måde at arbejde på end i de ordinære uddannelsessystemer. Rapporten peger på, at det kræver koordinering mellem myndighedssystemer, arbejdsformidling og virksomheder samt uddannelsessteder. Der er endvidere generelt mangel på erhvervslærere, hvilket er en udfordring. Endelig peger evalueringen på, at økonomiske forhold er afgørende, og at statstilskud er en grundlæggende forudsætning for at kunne tilbyde kombinationsuddannelser.

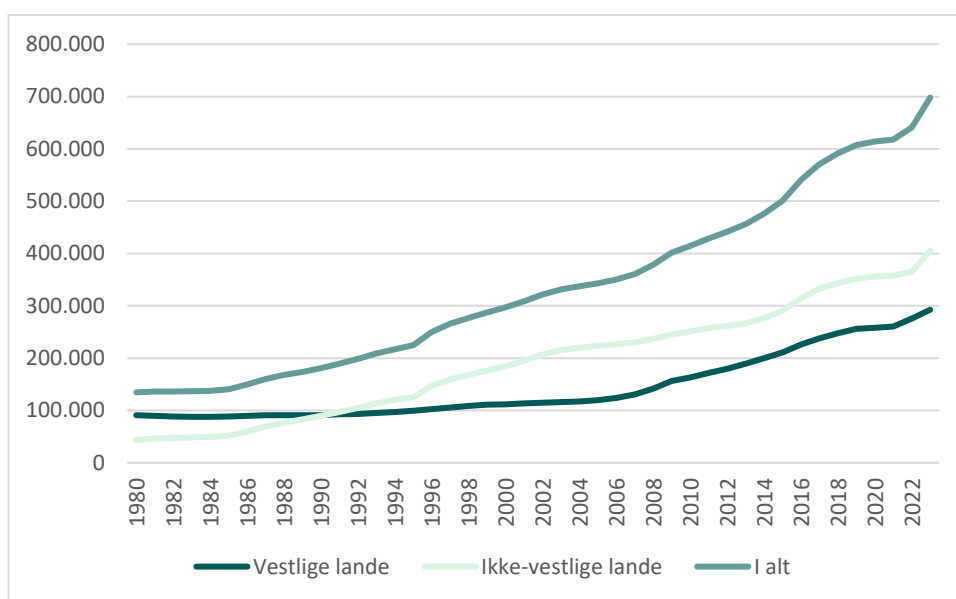
Faktaark 20

Danskundervisning for udlændinge i et historisk perspektiv

Danskundervisningen for voksne udlændinge har i perioden 1970-2025 gennemgået en større udvikling fra en beskeden aktivitet under fritidsundervisningsloven til et professionaliseret uddannelsestilbud, der for udlændinge omfattet af integrationsloven gennemføres i tæt samspil med den kommunale integrationsindsats. Afsnittet beskriver hovedtrækkene i denne udvikling.

Udviklingen på området skal også ses i sammenhæng med, at antallet af indvandrere er steget markant siden begyndelsen af 1970'erne, jf. figur 20.1. Frem til midten af 00'erne har udviklingen især været knyttet til indvandring af flygtninge og familiesammenførte, men fra midten af 00'erne har der også været en markant indvandring af EU-borgere og arbejdstagere fra tredje-lande.

Figur 20.1: Indvandrere, fordelt på oprindelse, 1980-2023, antal

Kilde: Statistikbanken.dk, FOLK2.

1. 1970-1986: Kommunal fritidsundervisning

Danskundervisningen af voksne udlændinge blev indtil 1. august 1986 gennemført i henhold til lov om fritidsundervisning mv. efter reglerne om hensyntagende specialundervisning. Der blev ydet statstilskud til undervisningen efter regler om den hensyntagende specialundervisning. Kommunerne finansierede undervisningen, der blev gennemført i henhold til fritidsundervisningsloven, mens amtskommunerne finansierede den undervisning, der blev udbudt i henhold til specialundervisningsloven.

Undervisningen bestod af grundlæggende almen danskundervisning og samfundsorientering, ofte tilbud af kortere varighed. Som hovedregel blev udlændinge tilbudt omkring 200 timers dansk og 40 timers samfundsorientering. Undervisningsministeriet udbød et obligatorisk efteruddannelseskursus for lærere ved indvandrerundervisningen af 48 timers varighed.

Anvendelsen af fritidsundervisningslovens regler betød, at der ikke var en pligt for nogen offentlig myndighed til at tilbyde eller sikre sig, at der blev tilbudt flygtninge og indvandrere relevant danskundervisning. Endvidere betød det, at der var fri etableringsret, dvs. enhver kunne under visse betingelser etablere undervisning, og at kommunen og staten havde pligt til at yde tilskud, når de i loven beskrevne betingelser var opfyldt.

Efter lov om specialundervisning var der fri etableringsret, men i 1983 blev loven ændret, således at amtskommunen fik mulighed for at samordne undervisningstilbuddene. Dette skete typisk ved, at amtskommunen indgik overenskomst med private initiativtagere.

2. 1986-1999: Selvstændig lovgivning i amtskommunerne

De øgede uddannelsesmæssige krav til flygtninge og indvandrere og den omstændighed, at tilgangen af flygtninge og indvandrere ikke længere kunne betegnes som et kortvarigt fænomen, var medvirkende til, at Folketinget den 30. maj 1986 vedtog lov om undervisning af voksne indvandrere, hvor ansvaret for området blev overført til amtskommunerne. Loven pålagde amtsrådene at sørge for, at indvandrere fik den nødvendige danskundervisning. Loven pålagde desuden amtsrådene at finansiere undervisningen. Forpligtelsen betød ikke, at en amtskommune selv skulle iværksætte undervisningen. Det betød, at amtskommunen kunne indgå overenskomst om opgaveløsningen med eksisterende udbydere, f.eks. oplysningsforbund og Dansk Flygtningehjælp.

Ansvaret for undervisningen blev bl.a. overført til amtskommunerne med den begrundelse, at amtskommunerne havde det nødvendige befolkningsunderlag for at etablere skoler for en målrettet og differentieret danskundervisning, og der blev peget på, at amtskommunerne havde erfaring med voksenundervisning, først og fremmest VUC's almene voksenundervisning.

Ifølge den ny lovgivning kunne amtskommunerne i overenskomsterne med skolerne fastlægge de nærmere indholdsmæssige og organisatoriske rammer for undervisningen.

Det var kendetegnende for området, at frem til slutningen af 1980'erne var områdets faglige udvikling i vidt omfang overladt til de enkelte sprogskoler og dens lærere, hvor især Dansk Flygtningehjælps sprogskoler gik i spidsen for udviklingsprocessen.

Det var traditionerne fra fritidsundervisningen og forankringen af undervisningen typisk i private oplysningsforbund, som var forklaringen på de offentlige myndigheder – ministerium og amtskommunerne – først omkring begyndelsen af 1990'erne i større omfang iværksatte kvalitetsudviklingen af danskundervisningen.

Amtskommunerne og Dansk Flygtningehjælp etablerede i begyndelsen af 1990'erne et landsdækkende samarbejde om udvikling og produktion af sprogtest. Undervisningsministeriet stod for tilbud om efteruddannelse af lærere og ledere. I 1988 blev det obligatoriske efteruddannelseskursus for lærere på 48 timer udvidet til et 150 timers kursus.

I 1990 igangsatte Kulturministeriet - hvortil administrationen af lov om undervisning af voksne indvandrere var overført fra Undervisningsministeriet ved en ressortomlægning i 1989 - en evaluering af undervisningen af voksne indvandrere. Som følge af evalueringsrapporten (1991) udsendte Undervisningsministeriet en vejledning om undervisning af voksne indvandrere i februar 1993. Ved ændring af loven blev der i 1994 indført regler om tilbud om uddannelses- og erhvervsvejledning. I lovteksten indføjes for første gang præciseringer af de faglige mål for undervisningen.

På baggrund af en evaluering af læreruddannelsen blev der i 1998 indført nye krav til lærerkvalifikationer. Det obligatoriske 150 timers kursus, som er en overbygning til læreruddannelse og til sprogfag på BA-niveau eller lignende uddannelse i sprog, afløstes af uddannelsen til underviser i dansk som andetsprog.

3. 1999: Danskundervisning blev kommunalt ansvar

I 1998 vedtog Folketinget en ny danskundervisningslov - Lov om undervisning i dansk som andetsprog for voksne udlændinge m.fl. - der trådte i kraft den 1. januar 1999 samtidig med integrationsloven.

Formålet med indførelse af loven var bl.a. at foretage et kvalitetsløft af danskundervisningen og integrere indsatsen bedre med den beskæftigelsesrettede integrationsindsats. Kvalitetsløftet skulle bl.a. ske ved, at undervisningen gennemførtes på sprogcentre med et professionelt fagmiljø og ved at øge timetallet med 30 pct. Nye statslige prøver, nationale vejledninger og fagbeskrivelser blev udformet og anvendt.

Samtidig blev ansvaret for danskundervisningen flyttet fra amtskommunerne til kommunerne. Begrundelsen for at overføre opgaven til kommunerne var at placere ansvaret for integration, herunder danskundervisning, hos en myndighed. Kommunerne fik hermed også ansvaret for udbuddet og finansieringen af danskundervisningen.

Mens det var de enkelte bopælskommuner, der fik ansvaret for at udlændinge bosat i kommunen fik et relevant tilbud om danskundervisning, blev ansvaret for driften af sprogcentrenes virksomhed og udbud samlet hos de 43 centerkommuner, hvor sprogcentrene var beliggende. Ræsonnementet var, at mange kommuner var for små til alene at kunne etablere sprogcentre med differentierede undervisningstilbud. Der blev i 1999 etableret 51 sprogcentre og 43 centerkommuner.

4. 2004-2023: Danskuddannelsesloven

I 2004 trådte lov om danskuddannelse (DU) til voksne udlændinge m.fl. (danskuddannelsesloven) i kraft med sigte på at effektivisere undervisningen og at gøre den mere erhvervsrettet.

Kommunerne har herefter haft ansvaret for, at den enkelte flygtning og indvandrer får tilbudt danskundervisning i overensstemmelse med lovgivningen.

Danskundervisningen blev inddelt i de nuværende tre danskuddannelser. Hver DU kom til at bestå af moduler med klare mål for bl.a. at synliggøre progression, og der indførtes taxameterstyring med betalinger pr. påbegyndt modul. Der indførtes endvidere nye prøver efter hver DU ud fra nationale retningslinjer.

Samtidig blev udbyderkredsen udvidet, så DU kan udbydes af sprogcentre (kommunale og private), andre offentlige uddannelsesinstitutioner og andre private udbydere, når der er tale om virksomhedsbaseret danskundervisning samt mulighed for frit valg af udbyder for selvforsørgende udlændinge, der ikke modtager aktiveringstilbud.

Følgende større ændringer og reformer er foretaget på danskuddannelsesområdet siden 1999:

- 2004: Danskuddannelsesloven med DU og moduler træder i kraft.
- 2010: Afskaffelse af de vejledende modultakster.
- 2014: Arbejdsmarkedsrettet danskundervisning for arbejdstagere, medfølgende ægtefæller m.fl., krav om modulfinansiering af kommunale sprogcentre.
- 2016: To- og trepartsaftaler om integration: Bl.a. indførelse af 30-70-ordning for udbetaling af modultakst, virksomhedsorganiseret DU m.v.
- 2017/2018: Aftale om Mere virksomhedsrettet DU til voksne udlændinge: Arbejdsmarkedsrettet danskundervisning afskaffes, danskundervisningen gøres generelt mere virksomhedsrettet, klippekortsordning og depositumsordning for S-kursister indføres.
- 2018: Deltagerbetaling for S-kursister indføres.
- 2020: Deltagerbetaling for S-kursister afskaffes og depositum justeres.
- 2022: Klippekortsordningen for S-kursister afskaffes.
- 2025: I forbindelse med den politiske aftale om indførelse af en ny arbejdspligt for ydelsesmodtagere gennemførtes en omlægning af Danskuddannelse 1 (DU1), som indbefattede, at modul seks blev afskaffet.

Overordnet har ændringerne sigtet mod at effektivisere undervisningen og styrke progression (bl.a. ved modultakstfinansiering), styrke samspillet med arbejdsmarkedet, udbrede viften af udbydere af danskuddannelse og differentiere undervisningen efter målgruppernes behov.

5. Aktiviteten på danskundervisningsområdet

Som det ses af tabel 20.1, steg aktiviteten i danskundervisningen markant fra begyndelsen af 1970'erne og frem til år 2000, hvilket afspejler såvel den stigende indvandring som den stigende undervisningsaktivitet. I 2000 var der knap 46.000 kursister mod omkring 9.200 kursister i 1971/72.

Tabel 20.1: Udviklingen i antal kursister, 1971/72-2000

År	1971/72	1980/81	1989/90	1995	2000
Antal kursister	9.215	29.833	29.614	40.186	45.982

Kilder: 1971/72 og 1980/81: Bemærkninger til lovforslag nr. 156 om undervisning af voksne indvandrere, Undervisningsministeriet 1986. 1989/90 og 1995: Statistik i indvandrerundervisningen, Amtsrådsforeningen 2000: Integrationsministeriet.

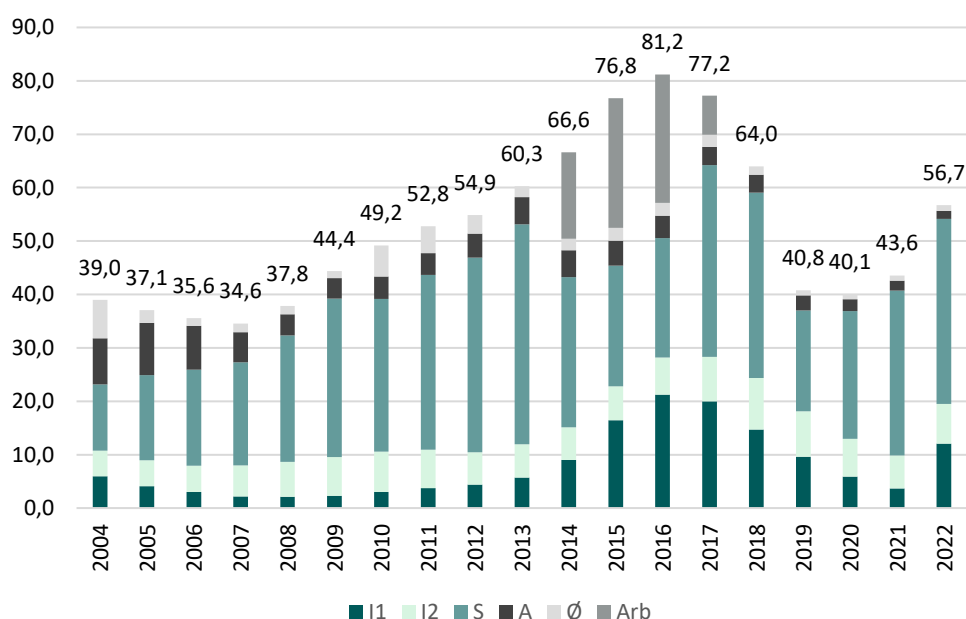
I figur 20.2 vises udviklingen i antallet af kursister på DU i perioden 2004-2022, dvs. efter indførelsen af danskuddannelsesloven. Det fremgår bl.a., at ca. 56.700 kursister i 2022 fulgte en (eller flere) af de tre danskuddannelser mod ca. 39.000 i 2004. Kursisttallet toppede i 2016 med ca. 81.200 kursister.

Udviklingen i kursisttallet har blandt andet været påvirket af ændringer i indvandringen af nytillkomne udlændinge. For eksempel har indvandringen af flygtninge fra Syrien og fordrevne fra Ukraine ført til en markant stigning i antallet af I-kursister.

Desuden har en række regelændringer påvirket antallet af kursister. Nogle af disse regelændringer var formentlig stærkt medvirkende til faldet i antallet af S-kursister fra 2017 til 2019, herunder regler om indførelse af deltagerbetaling og klippekort for S-kursister.

Derudover skal det bemærkes, at kursisttallet især i 2020 og 2021 kan have været påvirket af de forskellige nedlukninger af det danske samfund som følge af COVID-19.

Figur 20.2: Kursister på DU, fordelt på henvisningskategori, 2004-2022, antal (tusinder).

Anm.: "Arb." angiver kursister på arbejdsmarkedsrettet danskundervisning. Kategorien indeholder kun kursister, der i løbet af året har modtaget arbejdsmarkedsrettet danskundervisning, men ikke ordinær DU. Opgørelsen indeholder arbejdsmarkedsrettet dansk for perioden 2014-2017.

Anm: Tallet for 2022 omfatter også fordrevne fra Ukraine.

Kilde: Udlændinge- og Integrationsministeriets egne beregninger pba. Udlændinge- og Integrationsministeriets danskundervisningsdatabase.

Faktaark 21

Udbud af danskuddannelser

Indledning

Dette analysepapir beskriver udviklingen i udbud, antal og størrelse af sprogcentre i perioden 2014 til 2023. I analysepapiret anvendes "sprogcenter" som samlet betegnelse for en uddannelsesinstitution, der udbyder danskuddannelserne (DU) på Udlændinge- og Integrationsministeriets ressort.

Hovedpointer

Kommunerne kan iht. danskuddannelsesloven selv oprette sprogcentre eller indgå driftsaftale med eksterne udbydere, f.eks. selvejende institutioner eller private udbydere. For ikke-kommunalt ejede sprogcentre vil indgåelsen af en driftsaftale med en kommune ske på baggrund af en udbudsproces (Reglerne om udbud blev præciseret ved lov nr. 705 af 08/06/2017).

Kommunerne kan vælge at indgå aftale med andre kommuner om at tilbyde DU til kommunens borgere.

I 2023 var der i alt 52 sprogcentre, hvoraf 25 var kommunalt ejede. I den undersøgte periode har der været en løbende udskiftning i sprogcentre. Således er det 46 pct. af sprogcentre i 2023, der har været aktive i mindst 10 år.

Det skal bemærkes, at sprogcentre er identificeret på baggrund af deres indberetninger af data til Udlændinge- og Integrationsministeriet. Såfremt et sprogcenter med flere afdelinger indberetter samlet under ét institutionsnummer, vil det således kun tælle som ét sprogcenter i opgørelsen.

Blandt de største sprogcentre var der i 2023 en overvægt af ikke-kommunalt ejede sprogcentre. I 2023 var der dobbelt så mange ikke-kommunalt ejede sprogcentre (10), som kommunalt ejede sprogcentre (5), der havde mindst 1.000 unikke kursister.

I 2023 gik 80 pct. af kursisterne på et sprogcenter, der udbød FVU, mod 61 pct. i 2014.

Selvforsørgende udlændinge, der ikke modtager aktiveringstilbud fra det offentlige, kan frit vælge sprogcenter, dvs. at de også kan vælge et sprogcenter, henvisningskommunen ikke har en driftsaftale med. For S-kursister (arbejdstagere, studerende mv.) var 23 pct. af alle påbegyndte modulforløb på et sprogcenter, henvisningskommunen ikke havde en driftsaftale med. Frit valg af udbyder spiller altså en vis rolle for denne kursistgruppe.

Udviklingen i antal sprogcentre

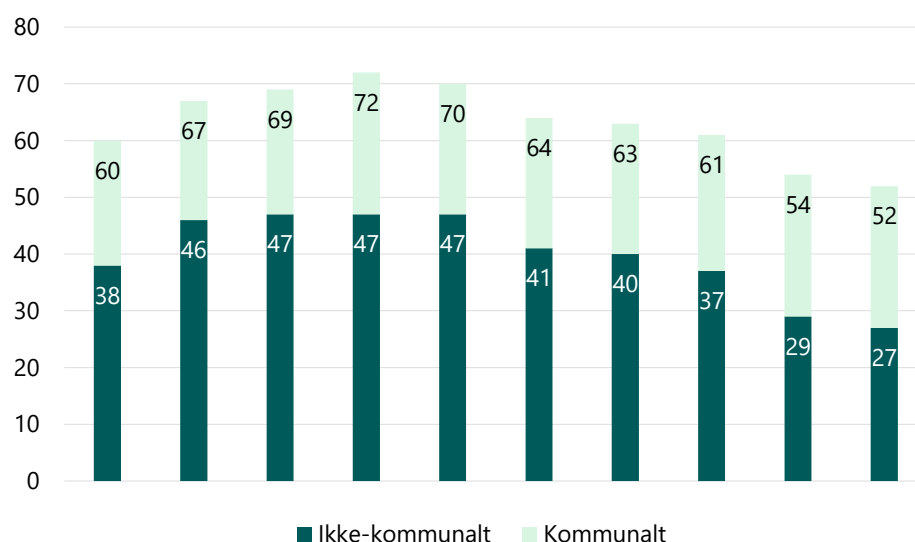
I 2023 var der 52 sprogcentre, hvoraf 25 var kommunalt ejede.¹¹ De øvrige var enten ejet af private eller selvejende institutioner. Det fremgår af figur 21.1, at antallet af sprogcentre har været faldende siden 2017, hvor der var registreret 72 sprogcentre. Det skal bemærkes, at

¹¹ Se bilag for en oversigt over, hvilke kommuner der i 2023 havde driftsaftale med henholdsvis kommunalt og ikke-kommunalt ejede sprogcentre.

perioden har været præget af betydelige ændringer i markedsvilkårene, herunder store udsving i antallet af kursister, flere regelændringer samt COVID-19. Det er således vanskeligt at pege på, hvilke enkelte faktorer der har været drivende for udviklingen.

Det skal derudover bemærkes, at sprogcentre er identificeret på baggrund af deres indberetninger af data til Udlændinge- og Integrationsministeriet. Udviklingen i tallene kan således være påvirket af ændringer i indberetningspraksis. Det skal endvidere fremhæves, at der ses på, hvor mange sprogcentre der har været aktive i løbet af et kalenderår. Antallet af sprogcentre et givet år kan således være højere end det maksimale antal af sprogcentre, der har været aktive samtidig et givet år. Vælger en kommune f.eks. at skifte sprogcenter i løbet af et kalenderår (således at et sprogcenter lukker og et nyt åbner) vil både det gamle og nye sprogcenter tælle med det givne år.

Figur 21.1: Antal sprogcentre fordelt på ejerskab og år, 2014-2023

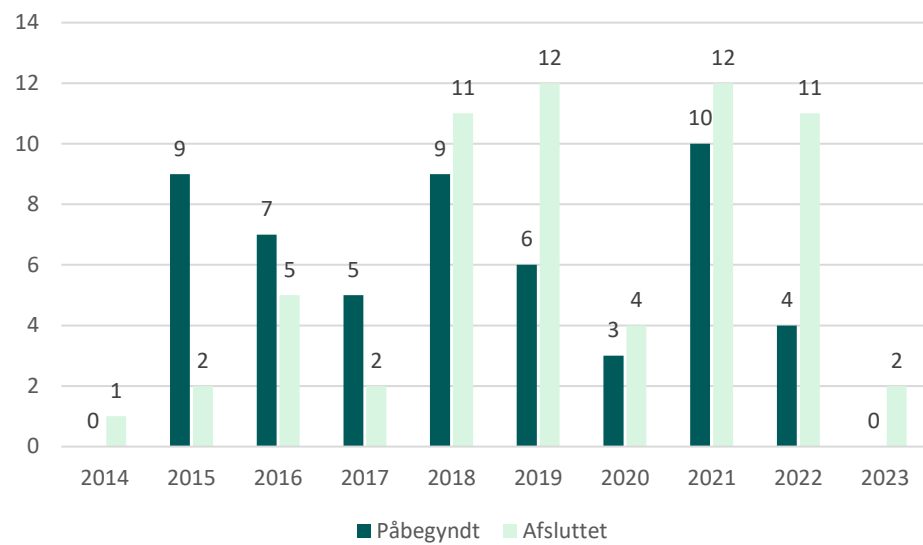

Kilde: Egne beregninger pba. Udlændinge- og Integrationsministeriets danskundervisningsdatabase, Udlændinge- og Integrationsministeriets takstdatabase og Institutionsregisteret.

Anm.: Antallet af sprogcentre er afgrænset som antallet af institutionsnumre, der har indberettet aktivitetsdata til Udlændinge- og Integrationsministeriets danskundervisningsdatabase. Har et sprogcenter skiftet institutionsnummer, kan samme sprogcenter således optræde mere end en gang. Opgørelsen indeholder udbydere af Danskuddannelse 1 (DU 1), Danskuddannelse 2 (DU 2), Danskuddannelse 3 (DU 3) og arbejdsmarkedsrettet dansk. Ejerskab er afgrænset pga. Institutionsregistret dog med enkelte korrektioner pba. indberetninger til Udlændinge- og Integrationsministeriets takstdatabase.

Figur 21.2 viser antallet af henholdsvis nye sprogcentre, der åbner (påbegynder aktivitet) og gamle sprogcentre, der lukker (afslutter aktivitet). Det fremgår af figuren, at der forekommer en løbende udskiftning i sprogcentrene.

Det bemærkes, at der er enkelte eksempler på, at et sprogcenter har skiftet institutionsnummer. Sådanne tilfælde vil i opgørelsen tælle som, at et sprogcenter har afsluttet aktivitet, og et nyt har påbegyndt aktivitet.

Figur 21.2: Antal sprogcentre der har hhv. påbegyndt og afsluttet aktivitet fordelt på år, 2014-2023

Kilde: Egne beregninger pba. Udlændinge- og Integrationsministeriets danskundervisningsdatabase. Anm.: Et sprogcenter er opgjort som havende påbegyndt aktivitet, hvis sprogcentret har indberettet undervisningsaktivitet det givne kalenderår men ikke det foregående kalenderår. Et sprogcenter er opgjort som havende afsluttet aktivitet, hvis sprogcentret ikke har indberettet undervisningsaktivitet det givne år men indberettede undervisningsaktivitet det foregående år. Se derudover anmærkningstekst til figur 21.1.

Det fremgår af figur 21.3, at der var henholdsvis 16 kommunalt ejede sprogcentre og otte ikke-kommunalt ejede sprogcentre, der havde været aktive i mindst 10 år. Det svarer til ca. 46 pct. af det samlede antal sprogcentre i 2023. Det fremgår derudover, at der er væsentligt flere ikke-kommunalt ejede sprogcentre end kommunalt ejede sprogcentre, der har været aktive i under fem år.

Figur 21.3: Antal sprogcentre fordelt på antal år siden påbegyndelse af aktivitet, ejerskab og år, 2014-2023

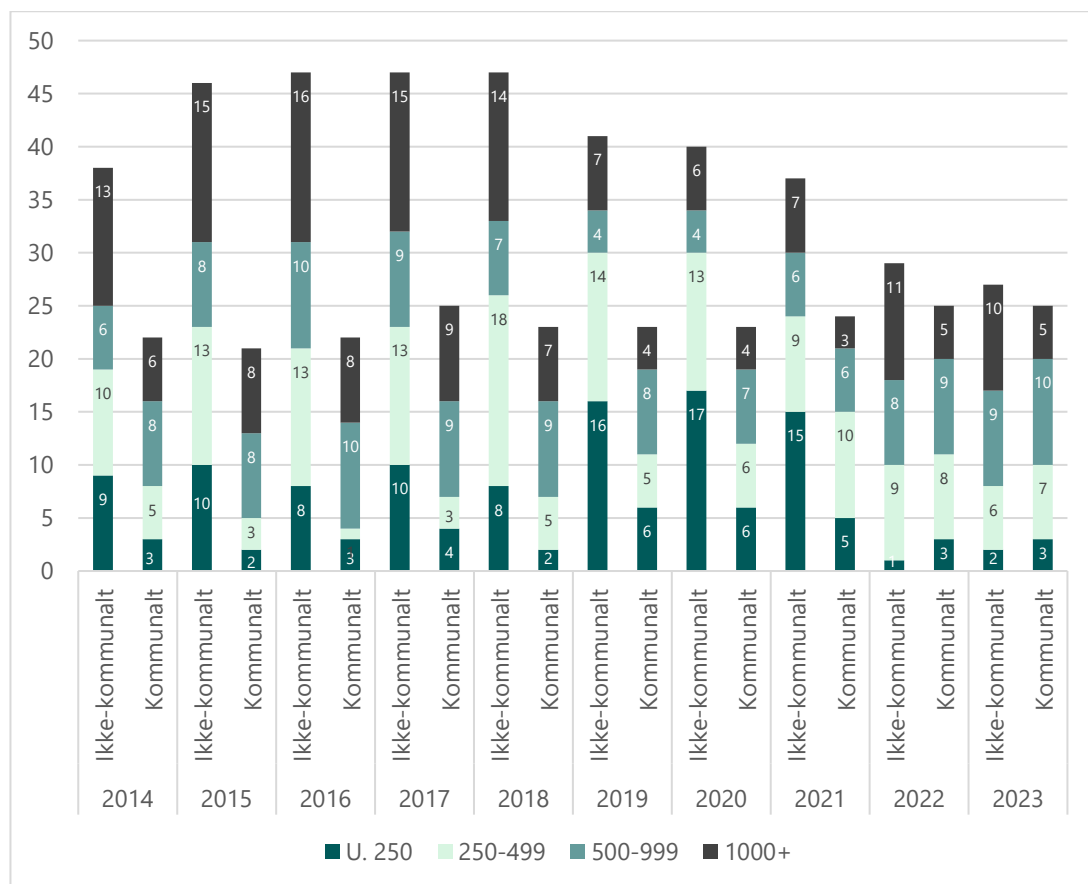

Kilde: Egne beregninger pba. Udlændinge- og Integrationsministeriets danskundervisningsdatabase, Udlændinge- og Integrationsministeriets takstdatabase og Institutionsregisteret.

Anm.: Se anmærkningstekst til figur 21.1 og figur 21.2.

Størrelsen på sprogcentrene

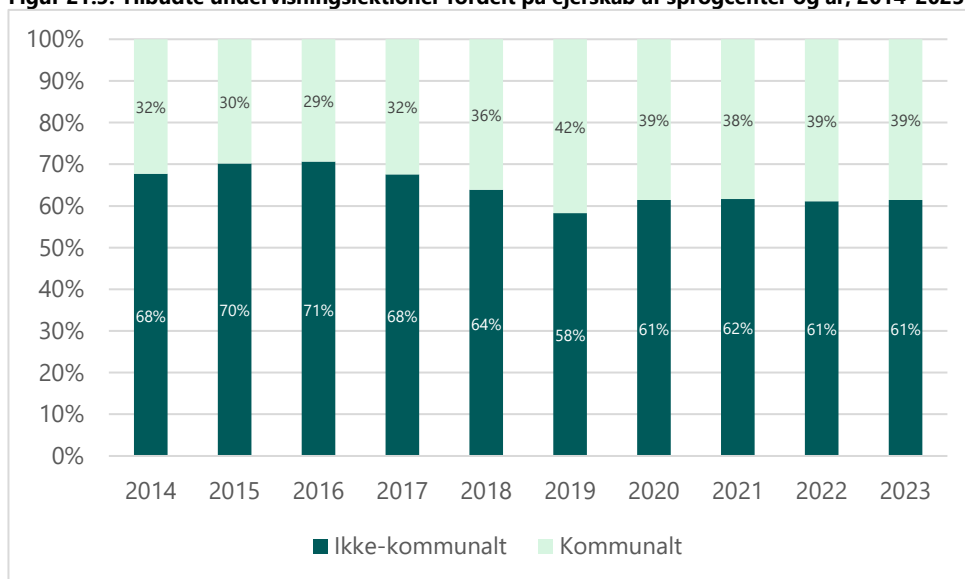
Det fremgår af figur 21.4, at der i 2023 var dobbelt så mange ikke-kommunalt ejede sprogcentre (10) som kommunalt ejede sprogcentre (5), der havde mindst 1.000 unikke kursister. Det fremgår derudover, at antallet af ikke-kommunalt ejede sprogcentre med under 250 kursister er faldet fra 17 i 2020 til to i 2023. Til sammenligning faldt antallet af kommunalt ejede sprogcentre med under 250 kursister fra seks i 2020 til tre i 2023. Denne udvikling kan dels være påvirket af udviklingen i det samlede antal kursister og dels udviklingen i, hvilke kommuner, der vælger at hjemtage danskuddannelsesopgaven. Det skal bemærkes, at udviklingen i antal kursister på sprogcentrene kan være påvirket af ændringer i antallet af sprogcenterafdelinger, der indberetter aktivitet på samme institutionsnummer.

Figur 21.4: Antal sprogcentre fordelt på ejerskab, antal unikke kursister og år, 2014-2023

Kilde: Egne beregninger pba. Udlændinge- og Integrationsministeriets danskundervisningsdatabase, Udlændinge- og Integrationsministeriets takstdatabase og Institutionsregisteret.

Anm.: Kursister, der samme år har modtaget undervisning på mere end et sprogcenter, er talt med flere gange i opgørelsen. Se derudover anmærkningstekst til figur 21.1.

Figur 21.5 viser udviklingen i, hvor meget af den samlede undervisningsaktivitet på sprogcentre, der har fundet sted på kommunalt ejede sprogcentre. I 2014 var 32 pct. af alle tilbudte undervisningslektioner på kommunalt ejede sprogcentre, og andelen steg til 39 pct. i 2023.

Figur 21.5: Tilbudte undervisningslektioner fordelt på ejerskab af sprogcenter og år, 2014-2023

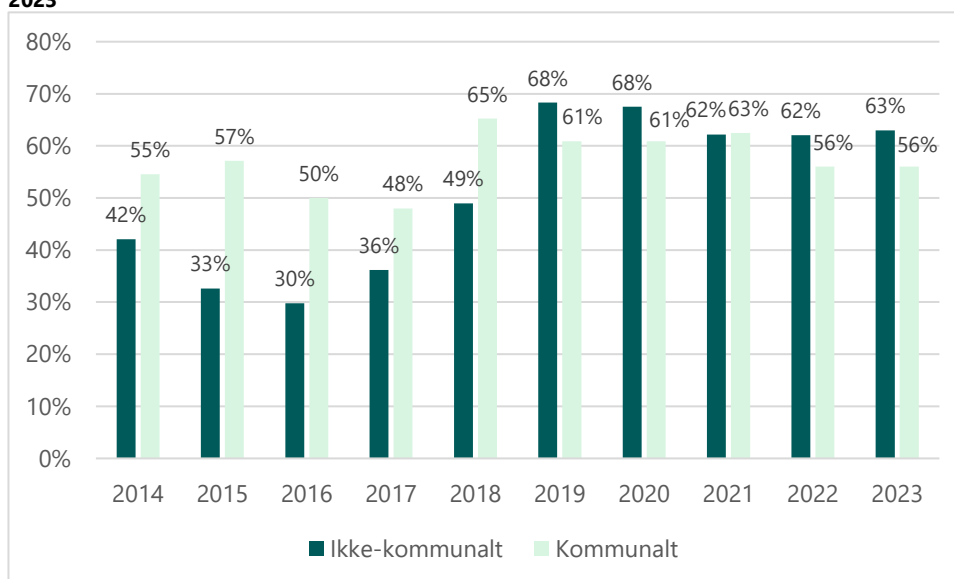
Kilde: Egne beregninger pba. Udlændinge- og Integrationsministeriets danskundervisningsdatabase, Udlændinge- og Integrationsministeriets takstdatabase og Institutionsregisteret.

Anm.: Se anmærkningstekst til figur 21.1.

Sprogcentre, der udbyder forberedende voksenundervisning (FVU)

56 pct. af alle kommunalt ejede sprogcentre udbød i 2023 FVU. For de ikke-kommunalt ejede sprogcentre var andelen 63 pct.

Figur 21.6 viser, at andelen af kommunalt ejede sprogcentre, der udbød FVU, på trods af udsving undervejs, var på samme niveau i 2023 som i 2014. Til sammenligning kan der observeres en markant stigning i andelen af ikke-kommunalt ejede sprogcentre, der udbød FVU fra 42 pct. i 2014 til 63 pct. i 2023.

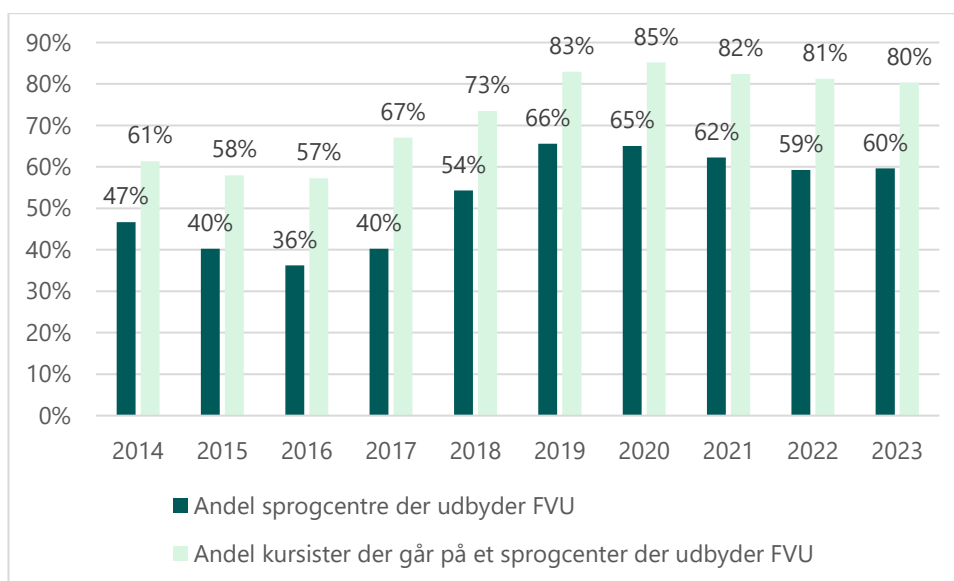
Figur 21.6: Andel sprogcentre der også tilbyder FVU fordelt på ejerskab af sprogcenter og år, 2014-2023

Kilde: Egne beregninger pba. Udlændinge- og Integrationsministeriets danskundervisningsdatabase, Udlændinge- og Integrationsministeriets takstdatabase, Institutionsregisteret og Uddannelsesstatistik.dk.

Anm.: Sprogcentrenes institutionsnummer er sammenholdt med institutionsnumre for hhv. afdelinger og hovedinstitutioner, hvor der har været tilbudt undervisning til kursister på FVU. Se derudover anmærknings-tekst til figur 21.1.

Figur 21.7 viser, hvor mange kursister, der har modtaget undervisning på et sprogcenter, som udbyder FVU. Det fremgår af figuren, at mens 60 pct. af sprogcentre i 2023 tilbød FVU, var det 80 pct. af kursisterne, der gik på et sprogcenter, som udbød FVU. Til sammenligning var det i 2014 kun 61 pct. af kursisterne, der gik på et sprogcenter, som udbød FVU. Det bemærkes, at figuren ikke viser hvor mange af kursisterne, der har modtaget undervisning på FVU.

Figur 21.7: Andel sprogcentre der tilbyder FVU og andel af alle kursister der går på et sprogcenter der tilbyder FVU fordelt på år, 2014-2023

Kilde: Egne beregninger pba. Udlændinge- og Integrationsministeriets danskundervisningsdatabase og Uddannelsesstatistik.dk.

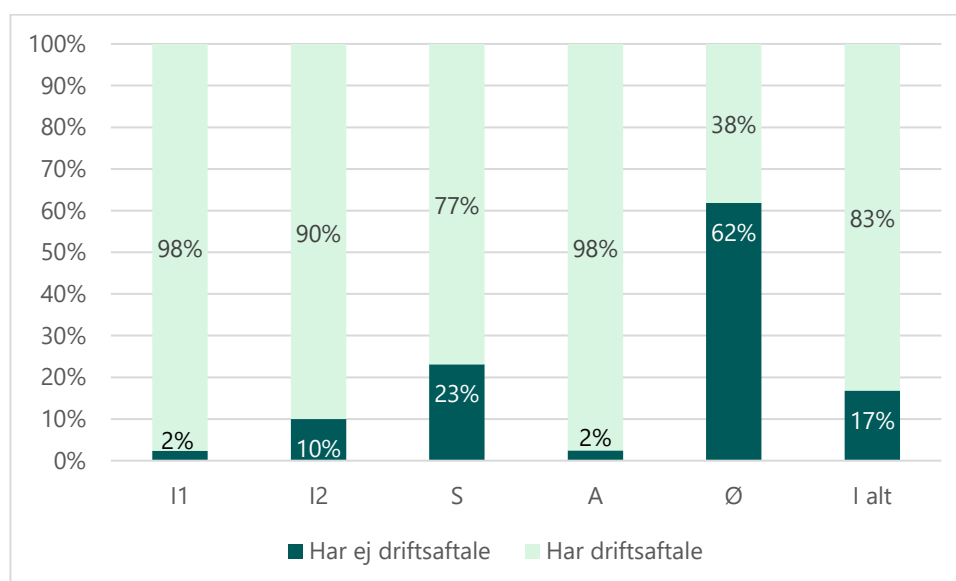
Anm.: Kursister, der samme år har modtaget undervisning på mere end et sprogcenter, er talt med flere gange i opgørelsen. Se derudover anmærkningstekst til figur 21.1 og figur 21.6.

Kursisters valg af sprogcenter

Selvforsørgende udlændinge, der ikke modtager aktiveringstilbud fra det offentlige, kan frit vælge sprogcenter, dvs. at de også kan vælge et sprogcenter, som henvisningskommunen ikke har en driftsaftale med. Udlændingens henvisningskommune skal afholde udgifterne forbundet med deltagelse i DU hos den valgte udbyder. Betalingen svarer til den modultakst, der er aftalt mellem den valgte udbyder og dennes aftalekommune, dvs. den kommune, som udbyderen har en driftsaftale med.

Figur 21.8 viser, hvor stor en andel af de modulforløb, der blev påbegyndt i 2023, der blev påbegyndt på et sprogcenter, som henvisningskommunen ikke havde en driftsaftale med. Det fremgår af figuren, at 23 pct. af alle modulforløb påbegyndt af S-kursister i 2023 blev påbegyndt på et sprogcenter, som henvisningskommunen ikke havde en driftsaftale med.

Figur 21.8: Påbegyndte modulforløb på DU 1-3, fordelt på om henvisningskommunen har en driftsaftale med sprogcenteret og henvisningskategori, 2023

Kilde: Egne beregninger pba. Udlændinge- og Integrationsministeriets danskundervisningsdatabase og Udlændinge- og Integrationsministeriets takstdatabase.

Anm.: I1-kursister omfatter udlændinge omfattet af et program under integrationsloven, og som modtager ydelse.

I2-kursister omfatter udlændinge omfattet af et program under integrationsloven, og som ikke modtager ydelse.

S-kursister omfatter kursister omfattet af et introduktionsforløb, eller som er henvist efter danskuddannelsesloven.

A-kursister omfatter kursister henvist efter lov om en aktiv beskæftigelsesindsats.

Ø-kursister omfatter øvrige kursister, herunder rekvireret undervisning og kursister med uoplyst henvisningskategori.

Såfremt et sprogcenter og/eller en kommune har indberettet en aftalt modultakst mellem sprogcentret og kommunen til Udlændinge- og Integrationsministeriets takstdatabase, betragtes sprogcentret som havende en driftsaftale med kommunen.

Modulforløb hvor henvisningskommunen ikke kan identificeres er medtaget i kategorien "Har ej driftsaftale".

Kommunalt samarbejde og udbud

Kommunerne i hver region er forpligtet til mindst hvert fjerde år at indgå en rammeaftale om DU.¹²

Formålet med rammeaftalerne er at sikre koordinering, samarbejde og åbenhed omkring dansk-uddannelsestilbuddene på tværs af kommunegrænser.

Rammeaftalerne skal bl.a. beskrive:

- De tilbud om DU, der gives inden for regionen og den forventede udvikling, herunder i kursistgrundlaget.
- Mulighederne for tværkommunalt samarbejde på danskuddannelsesområdet i regionen, f.eks. fælles udbudsrunder.

¹² Kravet blev indført ved lov nr. 705 af 08/06/2017 og de første regionale rammeaftaler skulle indsendes til Styrelsen for International Rekruttering og Integration senest den 1. juli 2021.

Rammeaftalerne kan endvidere behandle udvalgte temaer inden for danskuddannelsesområdet. De tre temaer udvalgt i perioden 2021-2025 er:

- Branche- og virksomhedsrettet DU
- Det pædagogiske tilsyn
- Udbud af DU med særligt fokus på undervisningens kvalitet.

Rammeaftalerne offentliggøres på Styrelsen for International Rekruttering og Integrations hjemmeside (SIRI 2025).

Tabel 21.1 viser en oversigt over de seneste års kommunale udbud af danskuddannelsesopgaven. Ud af 45 identificerede udbud var 17, svarende til knap 40 pct. af udbuddene, tværkommunale.

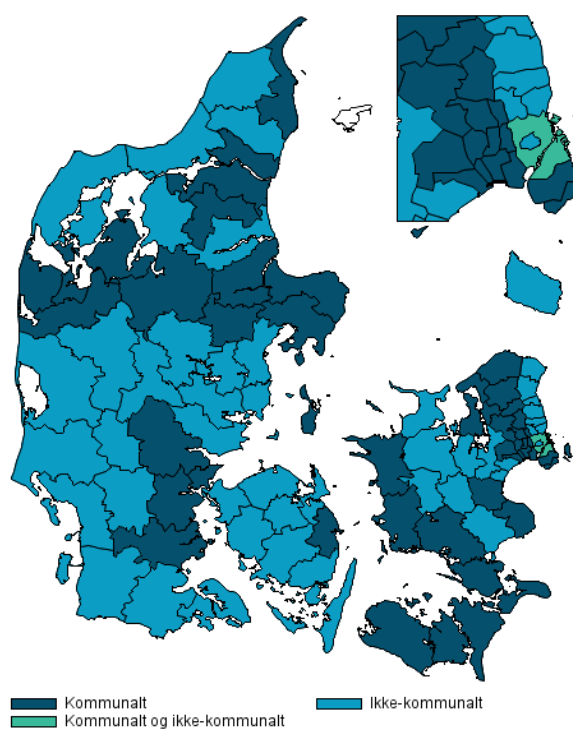
Det bemærkes, at nogle tværkommunale udbud kan omfatte et betydeligt antal kommuner. F.eks. har de syv kommuner Holbæk, Ringsted, Sorø, Odsherred, Lejre, Faxe og Roskilde i 2024 offentliggjort et fælles udbud (EU 2024).

Tabel 21.1: Kommunale udbud af opgaven om DU til voksne udlændinge m.fl. som er offentliggjort i "tillægget til EU-Tidende" om offentlige kontrakter i EU fordelt på tidspunkt for offentliggørelse, 2016-2024.

År	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	I alt
Antal udbud	3	9	9	3	6	7	1	4	3	45
- Heraf tværkommunale udbud	1	1	6	0	3	2	1	1	2	17

Kilde: ted.europa.eu.

Anm.: Opgørelsen er baseret på en søgning efter ordene "danskuddannelse" og "danskundervisning" i alle meddelelser om konkurrencevilkår pr. 13. juni 2024. Ved en manuel gennemgang er der efterfølgende fjernet en række meddelelser, som vurderes ikke at omhandle udbud af danskuddannelse til voksne udlændinge m.fl. samt annullerede udbud, der senere er blevet gentaget. Resultatet af udbuddene, herunder hvor mange der er afsluttet med en indgået kontrakt, er ikke undersøgt. Fejlregistreringer ifm. den manuelle gennemgang kan forekomme. Kun for kontrakter med en værdi over tærskelværdierne for EU-udbud skal udbudsbekendtgørelsen offentliggøres i EU-Tidende.

Bilag: Kommunernes driftsaftaler med sprogcentre fordelt på ejerskab, 2023

Kilde: Egne beregninger pba. Udlændinge- og Integrationsministeriets takstdatabase.

Anm.: Såfremt et sprogcenter og/eller en kommune har indberettet en aftalt modultakst mellem sprogcentret og kommunen til Udlændinge- og Integrationsministeriets takstdatabase, betragtes sprogcentret som havende en driftsaftale med kommunen.

Faktaark 22

Udbud af forberedende voksenundervisning og almen voksenuddannelse

Indledning

Dette faktaark beskriver udbudsforpligtelsen af forberedende voksenundervisning (FVU) og almen voksenuddannelse (avu), med særligt fokus på de lovbestemmelser, der regulerer udbuddet af disse uddannelser. Derudover indeholder faktaarket et afsnit, der beskriver det geografiske udbud samt antallet og typen af udbydere. Det bemærkes, at faktaarket beskriver de nu gældende regler og ikke tager højde for de ændringer, der følger af *Aftale om en ny erhvervs- og professionsrettet gymnasieuddannelse*.

Lovgrundlag for FVU

Ansvaret for udbud af FVU er placeret hos landets voksenuddannelsescentre (VUC) og på andre uddannelsesinstitutioner, der er godkendt til at udbyde FVU efter AGV-lovens § 1 (BUVM, 2024a). VUC'erne er selvejende statslige institutioner inden for den offentlige forvaltning.

FVU kan udbydes på flere typer uddannelsesinstitutioner, hvis et VUC har indgået driftsoverenskomst med dem, jf. FVU-lovens § 7 (BUVM, 2024b) og FVU-bekendtgørelsens § 18 (BUVM, 2024c). Dette for at sikre, at der er et tilstrækkeligt og varieret tilbud til alle i målgruppen, og at der ligger et FVU-tilbud inden for en rimelig geografisk afstand i hele landet. Driftsoverenskomstparter kan f.eks. være institutioner for erhvervsrettet uddannelse, efterskoler og frie fagskoler, folkeoplysende foreninger og daghøjskoler, folkehøjskoler, sprogcentre og specialskoler.

VUC'erne og driftsoverenskomstparterne kan efter FVU-lovens § 3 gennemføre undervisningen virksomhedsforlagt, dvs. lokalt på uddannelsesinstitutionen, offentlige eller private virksomheder, i foreninger og faglige organisationer.

VUC'erne er ansvarlige for, at der er et tilstrækkeligt FVU-tilbud, således at tilbuddet er inden for rimelig geografisk afstand fra borgerens bopæl, jf. bekendtgørelse om undervisning m.v. inden for forberedende voksenundervisning §§ 15 og 16. Det enkelte VUC udarbejder en plan for deres eget og driftsoverenskomstparternes udbud af FVU inden for dens geografiske dækningsområde, således at der inden for regionen gives et tilstrækkeligt tilbud på grundlag af undervisningsbehovet. jf. FVU-lovens § 5. VUC'erne samarbejder, jf. FVU-lovens § 10, med regionsrådet om koordinering af undervisning i regionerne.

Det er et krav, at undervisningen skal ligge inden for en rimelig geografisk afstand, jf. FVU-lovens § 5. Efter FVU-bekendtgørelsens § 15 forstås rimelig geografisk afstand som et krav om, at FVU-tilbuddet skal være beliggende inden for 75 minutters transporttid med nærmeste offentlige transportmiddel fra deltagerens bopæl, medmindre tilbuddet ligger inden for en afstand på 30 km ad offentlig vej. I tilfælde, hvor særlige geografiske forhold gør sig gældende, kan Styrelsen for Undervisning og Kvalitet fravige denne bestemmelse.

FVU skal i henhold til FVU-lovens § 5 udbydes fire gange om året for alle trin, og det skal udbydes af mindst to typer af uddannelsesinstitutioner inden for et geografisk dækningsområde.

Lovgrundlag for avu

Avu udbydes på voksenuddannelsescentrene (VUC) og på andre uddannelsesinstitutioner, der er godkendt til at udbyde avu efter AGV-lovens § 1.

I praksis udbydes avu alene på VUC og på enkelte institutioner, der er blevet sammenlagt med et VUC. Herudover har Børne- og Undervisningsministeren godkendt, at uddannelsesafdelinger ved fængsler under Direktoratet for Kriminalforsorgen kan udbyde undervisning og afholde prøver i fag ved avu.

VUC'erne har ret og pligt til at udbyde kernefag¹³ mindst én gang om året. Institutionen træffer selv beslutning om, hvilke tilbuds-fag¹⁴ der udbydes, og på hvilke tidspunkt på kursusåret de enkelte tilbuds-fag udbydes og oprettes.

Andre institutioner end VUC'er, som er godkendt til at udbyde avu (aktuelt kun fængselsskoler) bestemmer selv i hvilket omfang, de vil udbyde og oprette avu.

VUC'erne har pligt til at tilbyde avu, så der sikres en passende geografisk placering af udbuddet og et tilstrækkeligt og varieret tilbud til alle. I lovgivningen er det ikke skrevet frem, hvad der defineres som rimelig eller passende geografisk afstand fra kursistens bopæl. VUC'erne har derfor ansvaret for at sikre, at der er tilstrækkeligt med avu-tilbud på baggrund af undervisningsbehovet, hos de uddannelsesinstitutioner der er godkendt til at udbyder avu.

Udbud af FVU og avu

VUC'erne har ansvaret for at udbyde uddannelserne avu, FVU, ordblindeundervisning for voksne (OBU) samt hf-enkeltfag, som samlet går under betegnelsen 'Almene voksenuddannelser' (almene VEU). Alle uddannelserne på nær hf-enkeltfag udbydes til voksne over 25 år¹⁵. Som udgangspunkt er avu, FVU og OBU for voksne over 25 år, mens unge under 25 år skal bruge den forberedende grunduddannelse (FGU), hvis de mangler forudsætninger for at komme videre i en ungdomsuddannelse. Unge under 25 år kan dog i en række undtagelsestilfælde optages til avu, FVU og OBU. Godkendelsen af en institution som VUC indebærer en ret og en pligt til at udbyde avu, FVU og OBU inden for et nærmere afgrænset geografisk område, i overensstemmelse med lovgivningens krav hertil, som beskrevet ovenfor.

Geografisk udbud

Af tabel 22.1 nedenfor ses den geografiske fordeling af VUC og udbud af almene voksenuddannelser fordelt på regioner. Pr. 1. august 2024 var der 22 VUC-institutioner med 63 tilknyttet afdelinger. Fra 2023 til 2024 er to VUC hhv. fusioneret og nedlagt. Af tabellen fremgår det, at der er 29 institutioner, som udbyder almene voksenuddannelser i 2023. Der er flest, der udbyder avu og FVU i Region Midtjylland, hvor der i Region Hovedstaden er tilknyttet flest årselever.

¹³ Kernefag på avu er dansk, dansk som andetsprog, engelsk, fransk, historie, samfundsfag, matematik, naturvidenskab, samfundsfag og tysk. Det er også de fag der har den lave deltagerbetaling på 140 kr. pr. fag (2024).

¹⁴ Tilbuds-fag på avu er de fag som ikke indgår i rækken af kernefagene. Tilbuds-fagene har den høje deltagerbetaling på 1.430 kr. pr. fag (2024).

¹⁵ Voksne under 25 år kan under særlige omstændigheder få adgang, eksempelvis hvis vedkommende er selvforsørgende eller deltidsbeskæftiget.

Der er fem af institutionerne¹⁶, som ikke udelukkede udbyder almene voksenuddannelser, men også har udbud af ungdomsuddannelser.

Tabel 22.1. Udbud af almene voksenuddannelser, geografiske placering og fordeling af årselever, 2023

Region	Avu (årselever)	FVU (årselever)	Udbud (antal)
Hovedstaden	884	823	7
Midtjylland	604	475	9
Nordjylland	511	363	3
Sjælland	576	416	4
Syddanmark	606	419	6
I alt	3.181	2.496	29

Anm.: De 29 udbud af almene voksenuddannelser udbydes på 24 institutioner der udelukkende er VUC'er, og 5 institutioner der også udbyder andre uddannelser end almene voksenuddannelser. VUC syd gik konkurs pr. 1. august 2024. VUC Djursland er fusioneret med en institution for erhvervsrettet uddannelse i 2023. Det bemærkes, at der er to yderligere VUC, som er ved at få behandlet ansøgninger om fusion.

Kilde: Børne- og Undervisningsministeriets tilskudsdata

Driftsoverenskomstparters udbud af FVU

En driftsoverenskomstpart (DOP) er en aktør, som har indgået en aftale med et VUC om at afholde aktivitet på FVU og/eller OBU. Uddannelsesinstitutioners ret til at opnå driftsoverenskomst med et VUC, der har ansvar for det pågældende geografiske dækningsområde, forudsætter en årlig aktivitet indenfor FVU på mindst fem årsdeltagere eksklusiv indledende test. Institutioner, der ikke i forvejen har en driftsoverenskomst, skal opnå minimumsaktiviteten inden to år fra driftsoverenskomstens ikrafttræden for at bevare retten., jf. FVU bekendtgørelsens § 18, stk. 2.

Der er ikke efter avu-loven mulighed for at indgå aftaler med driftsoverenskomstparter. Det ses af tabel 22.2, at 70 pct. af aktiviteten på FVU afholdes af såkaldte driftsoverenskomstparter. Det er særligt sprogcentre, folkeoplysning og daghøjskoler, der har størstedelen af FVU-aktiviteten. De mange driftsoverenskomstparter og lovgivningen herom, kan have negative konsekvenser for kursistvolumen på institutionerne.

¹⁶ Her er der tale om institutionerne Campus Bornholm, Campus Vejle, Skanderborg-Odder Center for uddannelse (SCU), Uddannelsescenter Ringkøbing-Skjern (UCRS) og International Business College (IBC).

Tabel 22.2: Driftsoverenskomstparter på FVU, 2023

Driftsoverenskomstparter på FVU	Årselever
VUC	752 (30%)
Driftsoverenskomstparter	1.743 (70%)
- heraf sprogcentre	883
- heraf folkeoplysning og daghøjskoler	693
- heraf specialskoler for voksne	8
- heraf erhvervsskoler mv.	158

Anm.: De procenter der er angivet i parenteser i tabellen er andelen af den samlede aktivitet for FVU.
 Kilde: Børne- og Undervisningsministeriets tilskudsdata

I tabel 22.3 ses en fordeling af de driftsoverenskomstparter og VUC'er som udbyder FVU i 2023. For de driftsoverenskomstparter der udbyder FVU, er der opsat 4 hovedtyper af driftsoverenskomstparter: *Institutioner med erhvervsrettede uddannelser, folkeoplysning og daghøjskoler, specialskoler og sprogcentre*. Der er 7 institutioner, som er af institutionstypen folkeoplysningsforening eller daghøjskole, heraf er det AOF, der er den største udbyder af FVU. De sprogcentre der udbyder FVU er blandt de institutioner, der har høj aktivitet, hvilket også afspejler sig i de mange forskellige udbydere af sprogcentre, der er under denne type.

Tabel 22.3: Fordeling af driftsoverenskomstparter og VUC'er, 2023

Driftsoverenskomstparter og VUC'er	Antal
Institutioner med erhvervsrettede uddannelser	19
AMU-centre	2
SOSU skoler	6
Erhvervsskoler	1
Tekniske skoler	3
Kombinationsskoler	2
Handelsskoler	5
Folkeoplysning og daghøjskoler ol.	40
AOF	24
Andre daghøjskoler	3
FOF	5
Kursuscentre	2
Andre skoler	2
LOF	3
Triocon ApS	1
Special	4
Center for arbejde	1

Driftsoverenskomstparter og VUC'er	Antal
CSV	2
Nyborgskolen	1
Sprogcentre	32
CLAVIS	5
UC plus A/S	6
Fonden Studieskolen Business	1
Give-Grindsted Uddannelsescenter	1
Job & Sprog Djurs	1
Speak School of Danish	1
Kommunale sprogcentre	17
VUC	62
VUC'er (afdelinger)	62

Anm.: De forskellige afdelinger er inddelt i overordnede betegnelser og manuelt konstrueret ud fra BUVM's vurdering af, hvor institutionerne hører til. Opgørelsen er derfor behæftet med en vis usikkerhed. Typen sprogcentre indeholder andre institutioner end sprogcentre, der udbyder DU og kan derfor afvige fra UIM's vurdering af et sprogcenter.

Institutioner med erhvervsrettede uddannelser kan være institutioner af følgende type: AMU-centre, Handelsskoler, Kombinationsskoler, Landbrugsskoler, SOSU-skoler og Teknisk skoler.

Kilde: Børne- og Undervisningsministeriets tilskudsdata

Tabel 22.4 viser udviklingen i antallet af driftsoverenskomstparter, der udbyder FVU for perioden 2017 til 2023. Fra 2018 har antallet af driftsoverenskomstparter været faldende. Dette stemmer overens med at antallet af årselever ligeledes har været faldende i samme periode.

Tabel 22.4: Udvikling i antal driftsoverenskomstparter

År	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Institutioner med erhvervsrettede uddannelser	24	24	24	23	21	21	19
Folkeoplysning og daghøjskoler	42	42	43	43	40	39	40
Special	6	7	6	5	4	4	4
Sprogcentre	28	37	48	45	40	33	32
Driftsoverenskomstparter i alt	100	110	121	116	105	97	95

Kilde: Børne- og Undervisningsministeriets tilskudsdata

Udviklingen i aktivitetsfordelingen på tværs af VUC og de forskellige typer DOP'er i perioden 2018-2023 fremgår af tabel 22.5.

Tabel 22.5: Andel af FVU-årselever over tid fordelt på institutionstyper

Institutionstype - FVU	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
VUC	33%	28%	27%	30%	28%	30%	33%
Erhvervsskoler mv.	8%	7%	6%	6%	7%	6%	7%
Folkeoplysning og daghøjskoler	27%	27%	33%	33%	27%	29%	26%
Specialskoler	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Sprogcentre	32%	37%	34%	32%	37%	35%	34%

Anm: Tabellen viser andele af årselevaktivitet for FVU fordelt på VUC og typer af driftsoverenskomstparter
Kilde: BUVM

VUC'erne og oplysningsforbundene dækker et bredere funderet fagudbud. For folkeoplysningsforbund mv. dækker de desuden en højere andel af FVU-digital end de øvrige institutionstyper, mens VUC dækker en højere andel af FVU-matematik og FVU-dansk.

Tabel 22.6: Andele af fagspecifik aktivitet fordelt på institutionstype

Fagtype	Erhvervsskoler mv.	Folkeoplysning og daghøjskoler	Special	Sprogcentre	VUC
Dansk	8%	20%	0%	42%	29%
Digital	4%	54%	0%	4%	38%
Engelsk	11%	33%	0%	14%	42%
Fagelement alle	12%	6%	0%	2%	80%
Matematik	7%	30%	2%	17%	44%
Start	8%	32%	0%	29%	31%
Samlet	7%	26%	0%	33%	32%

Anm: Tabellen viser andele af fag på FVU afholdt på hver institutions- og DOP-type baseret på aktiviteten i 2024. Fagtype er samle kategorier for alle trin. I "fagelement-Alle" indgår alle fag med fagelementer. Afvigelser mellem delelementer og totaler skyldes afrunding. Tabellen omfatter al rekvireret aktivitet.

Herkomst

Nedenstående tabeller belyser fordelingen af kursister på DOP- og VUC-institutionerne fordelt på herkomst. Opgørelsen tager udgangspunkt i personer, der har afsluttet mindst ét kursus på FVU 2023. Kursusdeltagerne opdeles i følgende målgrupper:

- *Den udenlandske målgruppe* afgrænses til personer, der første gang indvandrede til Danmark som 18-64-årige.
- *Den danske målgruppe* afgrænses til danskere, efterkommere samt indvandrere, der er indvandret til Danmark, før de fyldte 12 år.

- *Øvrige personer* dækker over personer, der hverken er i den udenlandske eller danske målgruppe, dvs. personer, der første gang indvandrede som 12-17 årige, eller efter de fyldte 65 år.

Af nedenstående tabeller ses, at mellem 61 og 94 pct. af FVU-kursisterne på erhvervsskoler, daghøjskoler, sprogcentre og VUC tilhørte den udenlandske målgruppe. På specialskolerne var næsten alle kursister i den danske målgruppe. Andelen af personer i den øvrige målgruppe lå på 2-3 pct. på tværs af institutionstype, jf. tabel 7. Kursister i den danske målgruppe afsluttede oftest kurser på daghøjskoler/folkeoplysning eller VUC, hvor hhv. 50 og 39 pct. af målgruppen afsluttede et kursus. 39 pct. af FVU-kursisterne i den udenlandske målgruppe afsluttede et kursus på et sprogcenter, mens hhv. 30 og 24 pct. af kursisterne i den udenlandske målgruppe afsluttede et FVU-kursus på VUC og daghøjskoler/folkeoplysning, jf. tabel 8.

Tabel 22.7: Andel kursusdeltagelser for FVU-kursister i 2023 fordelt på herkomst(rækketotaler)

Herkomst – FVU	Den danske målgruppe	Den udenlandske målgruppe	Øvrige personer
Erhvervsskoler	15%	82%	3%
Folkeoplysning og daghøjskoler	36%	61%	3%
Specialskole	99%	-	-
Sprogcentre	4%	94%	2%
VUC	27%	70%	3%

Kilde: BUVM, egne beregninger pba. registerdata

Anm.: En kursist defineres som et afsluttet FVU-kursus inden for året, uanset afslutningsårsag. '-' er indsat i celler med færre end 3 kursister. Hvis en person har afsluttet flere FVU-kurser inden for året, tælles vedkommende som en kursusdeltagelse for hvert afsluttet kursus. Øvrige personer dækker over personer, der hverken er i den udenlandske eller danske målgruppe, dvs. personer, der første gang indvandrede som 12-17 årige eller efter de fyldte 65 år

Tabel 22.8: Andel kursusdeltagelser for FVU-kursister i 2023 fordelt på herkomst (kolonnetotaler)

Herkomst – FVU	Den danske målgruppe	Den udenlandske målgruppe	Øvrige personer
Erhvervsskoler	4%	7%	7%
Folkeoplysning og daghøjskoler	50%	24%	36%
Specialskole	1%	-	-
Sprogcentre	6%	39%	23%
VUC	39%	30%	33%

Kilde: BUVM, egne beregninger pba. registerdata

Anm.: En kursist defineres som et afsluttet FVU-kursus inden for året, uanset afslutningsårsag. '-' er indsat i celler med færre end 3 kursister. Hvis en person har afsluttet flere FVU-kurser inden for året, tælles vedkommende som en kursusdeltagelse for hvert afsluttet kursus. Øvrige personer dækker over personer, der hverken er i den udenlandske eller danske målgruppe, dvs. personer, der første gang indvandrede som 12-17 årige eller efter de fyldte 65 år

Ses der på den udenlandske målgruppes deltagelse i FVU, fremgår det af tabel 22.9, at denne gruppe udgør størstedelen (74 pct.) af kursusdeltagelserne i FVU. På FVU-dansk udgør den udenlandske gruppe 82 pct. af de afsluttede forløb.

Tabel 22.9: Andel kursusdeltagelser på FVU i 2023 fordelt på kursus og herkomst(rækketotaler)

Kursus	Udenlandsk målgruppe	Dansk målgruppe	Øvrige personer
FVU-start	96 %	1 %	3 %
FVU-dansk	82 %	15 %	3 %
FVU-matematik	41 %	55 %	4 %
FVU-digital	15 %	83 %	2 %
FVU-engelsk	28 %	68 %	4 %
I alt	74 %	23 %	3 %

Anm.: En kursusdeltagelse defineres som et afsluttet FVU-kursus inden for året, uanset afslutningsårsag. Hvis en person har afsluttet flere FVU-kurser inden for året, tælles vedkommende som en kursusdeltagelse for hvert afsluttet kursus. Øvrige personer dækker over personer, der hverken er i den udenlandske eller danske målgruppe, dvs. personer, der første gang indvandrede som 12-17 årige eller efter de fyldte 65 år. Kilde: Børne- og Undervisningsministeriet egne beregninger pba. registerdata

Virksomhedsrettet og virksomhedsforlagt undervisning

Et vigtigt element i FVU er, at undervisningen (inden for rammerne af læreplanen) kan tilpasses virksomhedernes specifikke behov (virksomhedsrettet undervisning). Derfor udbydes FVU også som undervisning med udgangspunkt i aftaler med virksomheder – enten som undervisning hos virksomheden (virksomhedsforlagt) eller som kursusvirksomhed på den enkelte uddannelsesinstitution. Den virksomhedsrettede- og forlagte undervisning udgjorde i 2024 ca. 25 pct. af den samlede aktivitet for FVU.

Af opgørelsen i tabel 10 fremgår det, at VUC'er står for lidt over halvdelen af den samlede virksomhedsforlagte aktivitet og 35 pct. af den virksomhedsrettede undervisning på skolerne. VUC'er er således i højere grad ude ved den enkelte virksomhed, mens DOP'ere i højere grad afholder aktiviteten ved egen matrikel. Det bemærkes videre, at VUC's andel af den virksomhedsrettede og forlagte undervisning samlet set overstiger deres samlede andel af FVU-aktiviteten.

Tabel 22.10: Virksomhedsrettet- og forlagt undervisning - FVU

Institutionstype - FVU	På skole	På virksomhed (virksomhedsfor- lagt)	Samlet
Erhvervsskoler	9%	9%	9%
Folkeoplysning og daghøjskoler	27%	32%	29%
Sprogcentre	29%	8%	18%
VUC	35%	51%	43%
Samlet	278	286	564

Anm: Tabellen viser andel af årselever i 2024 ved FVU, hvor undervisningen enten har været virksomhedsrettet (på skole) eller virksomhedsforlagt (på virksomhed). "Samlet" angiver det samlede antal årselever. Tabellen angiver al rekvireret aktivitet.

Faktaark 23

Finansiering af danskuddannelserne

Indledning og resume

Dette analysepapir beskriver finansieringen af danskuddannelserne (DU) efter lov om danskuddannelse for voksne udlændinge m.fl. (danskuddannelsesloven), herunder hvordan sprogcentre finansieres, og hvordan kommunernes udgifter dækkes. DU's organisering bliver nærmere beskrevet i faktaark 1.

Den kommunale finansiering

Kommunerne afholder som udgangspunkt udgifterne til DU efter danskuddannelsesloven.

De samlede offentlige udgifter til DU udgjorde 847 mio. kr. i 2022 (22-pl).

For den enkelte kommune er der – for flygtninge og familiesammenførte, der er omfattet af integrationslovens program¹⁷ – 50 pct. statsrefusion af udgifterne til DU. Der er dog et rådighedsloft for hver kommune.

Der er ikke statsrefusion af kommunernes udgifter til DU til studerende og arbejdstagere, der ikke er omfattet af program.

Kommunernes samlede nettoudgifter (udgifterne fratrasket statsrefusion og øvrige indtægter) er omfattet af den kommunale budgetgaranti, hvilket indebærer, at kommunernes bloktilskud under ét reguleres i forhold til udviklingen i kommunernes samlede udgifter på området. Det gælder både stigning og fald i udgifterne.

Staten yder herudover et resultattilskud til kommunerne på 37.895 kr. (2024-niveau) for hver flygtning og familiesammenført udlænding omfattet af integrationslovens program, der afslutter DU med prøve inden for det 5-årige program. Dette resultattilskud¹⁸ er også omfattet af den kommunale budgetgaranti, og finansieres dermed reelt af kommunerne under ét.

Finansiering af sprogcentre

Kommunernes betaling til udbydere af DU skal efter danskuddannelsesloven ske efter en aftalt takst pr. modul. Det gælder for både de private udbydere, som kommunerne har indgået aftale med, og de sprogcentre, som kommunerne selv driver. Den aftalte modultakst opdeles således, at 30 pct. af modultaksten (starttaksten) betales af den henvisende kommune, når undervisningen på modulet påbegyndes, og 70 pct. (sluttaksten) betales af kommunen, når kursisten har bestået den modultest eller danskprøve, der afslutter undervisningen på det pågældende

¹⁷ Ifølge integrationsloven skal kommunen tilbyde nytilkomne flygtninge og familiesammenførte et program (et selvfor-sørgelses- og hjemrejseprogram eller et introduktionsprogram), der kan vare i indtil 5 år. Programmet består af danskud-dannelse og (for ydelsesmodtagere) beskæftigelsesrettede tilbud.

¹⁸ Kommunerne har bogført følgende indtægter fra resultattilskuddet: 75,9 mio. kr. i 2021, 67,8 mio. kr. i 2022 og 55,7 mio. kr. i 2023. Udbetalingen sker på baggrund af en anmodning fra kommunerne og afspejler ikke nødvendigvis udviklingen i antallet af aflagte prøver. Det skyldes, at der kan være aflagte prøver, som kommunerne ikke indberetter, og at der kan være en forskydning mellem året for prøven og udbetalingen af tilskuddet, da kommunerne kan efteranmelde for tidligere år.

modul. For ikke-kommunalt ejede sprogcentre vil indgåelsen af en driftsaftale med en kommune ske på baggrund af en udbudsproces.

For kommunalt ejede sprogcentre, der er en del af den kommunale forvaltning, har kommunen mulighed for selv at fastsætte modultaksterne.

Selvforsørgende udlændinge, der ikke modtager aktiveringstilbud fra det offentlige, kan frit vælge sprogcenter. Udlændingens bopælskommune skal afholde udgifterne forbundet med deltagelse i DU hos den valgte udbyder. Betalingen svarer til den modultakst, der er aftalt mellem den valgte udbyder og dennes aftalekommune.

Udviklingen i de samlede udgifter

De samlede offentlige udgifter til DU på UIM's ressort udgjorde i 2022 847 mio. kr., jf. figur 23.8. Det fremgår derudover af figur 23.8, at de samlede udgifter har varieret en del over tid. Således udgjorde udgifterne i 2016 1.873 mio. kr. (i 2022-priser). Figur 23.9 viser til sammenligning udviklingen i antallet af kursister på DU.

Det skal bemærkes, at opgørelsen af offentlige udgifter ikke indeholder udgifter til A-kursister, dvs. kursister der modtager danskundervisning efter lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, da disse ikke konteres særskilt i den kommunale kontoplan. A-kursisterne udgjorde i 2022 knap 3 pct. af kursisterne på DU.

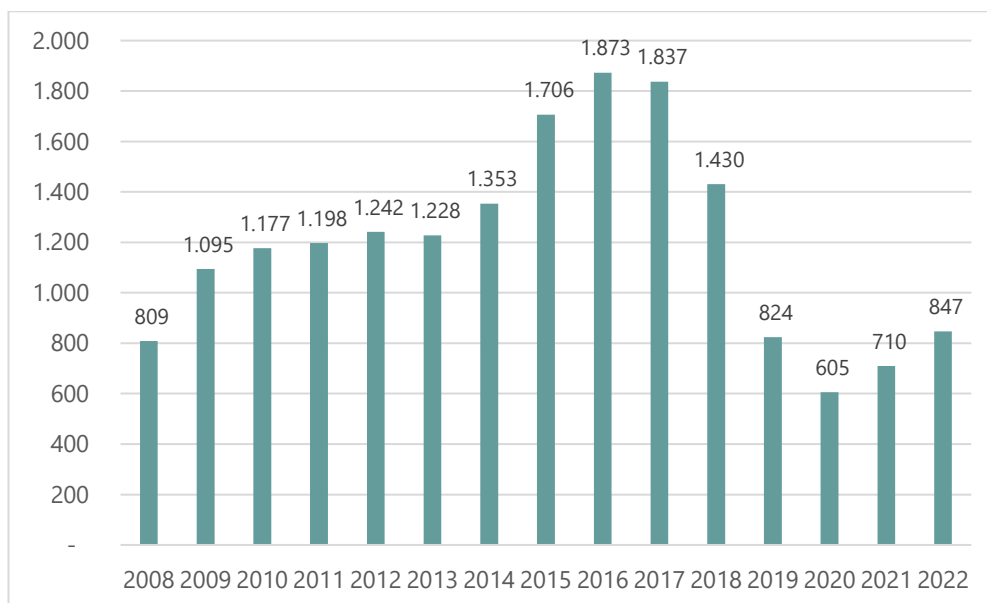
Figur 23.8 viser, at de offentlige udgifter voksede med ca. 350 mio. fra 2014 til 2015. Som det fremgår af figur 23.9, falder dette sammen med en markant stigning i antallet af I1-kursister, dvs. nytilkomne flygtninge og familiesammenførte, der modtager ydelse. Dette skal ses i lyset af tilstrømningen af syriske flygtninge og familiesammenførte til flygtninge omkring 2015. Det skal bemærkes, at DU er gratis for nytilkomne flygtninge og familiesammenførte, uagtet om de modtager ydelse (I1-kursister) eller ej (I2-kursister).

De offentlige udgifter til DU faldt fra 1.837 mio. i 2017 til 605 mio. i 2020. Som det fremgår af figur 23.9, falder dette sammen med et markant fald i antallet af S-kursister, dvs. nytilkomne udenlandske arbejdstagere og studerende m.fl. Dette skal ses i lyset af, at der har været en række regelændringer, der har påvirket S-kursisternes incitament og mulighed for at deltage i danskundervisning. Det kan bl.a. nævnes, at der:

- juli 2017 blev indført et depositum for S-kursister på 1.250 kr. ved påbegyndelsen af et modul.
- januar 2018 blev indført et klippekort for S-kursister.
- juli 2018 blev indført deltagerbetaling for S-kursister på 2.000 kr. pr. påbegyndt modul.

Efterfølgende er både deltagerbetalingen (pr. 1. juli 2020) og klippekortet (pr. 1. juli 2022) blevet afskaffet igen. Samtidig med afskaffelsen af deltagerbetalingen blev depositummet for S-kursister forhøjet og reglerne for tilbagebetaling ændret. Afskaffelsen af nogle af disse regler er således formentlig medvirkende til stigningen i de offentlige udgifter til DU fra 2020 til 2022.

Det skal bemærkes, at aktiviteten på DU især i 2020 og 2021 formentlig også var påvirket af COVID-19. Dels medførte COVID-19-restriktioner, at sprogcentrene i perioder var nedlukket for fysisk fremmøde, dels har COVID-19 også haft betydning for indvandringen til Danmark og dermed det potentielle kursistgrundlag.

Figur 23.8: Udvikling i offentlige udgifter til DU, 2008-2022, 2022-priser (mio. kr.)

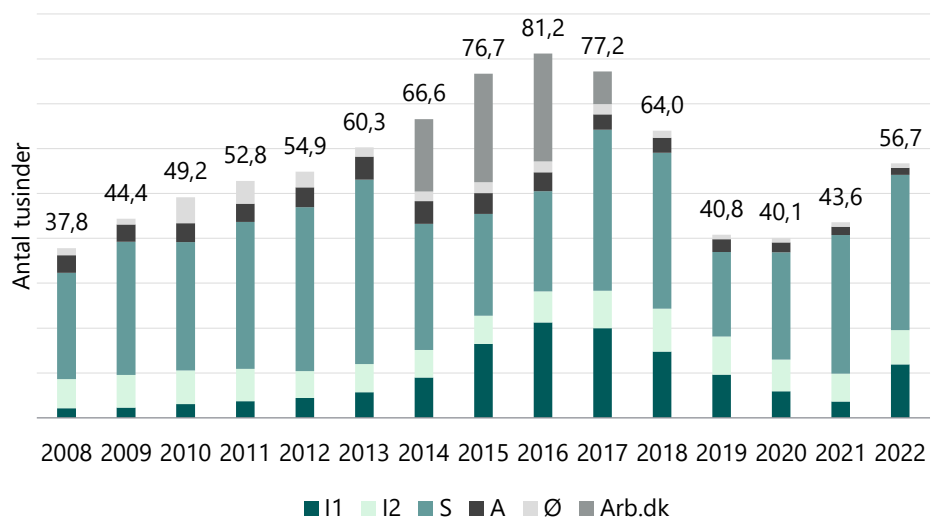
Kilde: Statistikbanken i Danmarks Statistik, REGK100.

Anm.: De samlede offentlige udgifter til DU er opgjort på baggrund af de kommunale driftsregnskaber. I opgørelsen er medtaget udgifter til I1- og I2-kursister, S-kursister, øvrige kursister og kursister på arbejdsmarkedsrettet dansk. Opgørelsen medtager ikke udgifter til A-kursister. Udgifterne er korigeret for pris- og lønudvikling og angivet i faste priser (2022-niveau).

Opgørelsen indeholder alene udgifter til deltagelse i DU. Opgørelsen indeholder således ikke udgifter til udvikling og kvalitetssikring af DU, herunder produktion af prøver og tilsyn med sprogcentrene.

Opgørelsen indeholder ikke indtægter fra deltagerbetaling for S-kursister. Deltagerbetalingen for S-kursister blev indført 1. juli 2018 og afskaffet 1. juli 2020.

Værtsfamilier til au pair-personer skal betale 19.305 kr. (2024-pl) til dækning af statens udgifter til au pair-personers danskundervisning, jf. lov nr. 208 af 5. marts 2019 om ændring af udlændingeloven (fuld brugerbetaling for danskundervisning under au pair-ordningen). Disse indtægter er ikke medtaget i figuren. I 2022 udgjorde dette en offentlig nettoindtægt på ca. 9,4 mio. kr., jf. § 14 i [Forslag til Finanslov for 2024](#).

Figur 23.9: Kursister på DU fordelt på henvisningskategori og år, 2008-2022. Antal (tusinder)

Kilde: Egne beregninger pba. Udlændinge- og Integrationsministeriets danskundervisningsdatabase.

Anm.: I1-kursister omfatter udlændinge omfattet af et program under integrationsloven, som modtager ydelse.

I2-kursister omfatter udlændinge omfattet af et program under integrationsloven, som ikke modtager ydelse.

S-kursister omfatter kursister omfattet af et introduktionsforløb under integrationsloven, eller som er henvist efter danskuddannelsesloven.

A-kursister omfatter kursister henvist efter lov om en aktiv beskæftigelsesindsats.

Ø-kursister omfatter øvrige kursister, herunder rekvireret undervisning og kursister med uoplyst henvisningskategori.

Arb. angiver kursister på arbejdsmarkedsrettet dansk. Kategorien indeholder kun kursister, der i løbet af året har modtaget undervisning på arbejdsmarkedsrettet dansk, men ikke ordinær dansk. Opgørelsen indeholder arbejdsmarkedsrettet dansk for perioden 2014-2017. Arbejdsmarkedsrettet dansk blev afskaffet i 2017.

Takstniveauet for sprogcentrene

Kommunernes betaling til udbydere af DU skal efter danskuddannelsesloven, som anført indledningsvist, ske efter en aftalt takst pr. modul.

I 2022 var den gennemsnitlige modultakst (start- og sluttakst under ét) for et modul på en DU højest på DU1 og lavest på DU3. Det fremgår af tabel 23.1, at den gennemsnitlige modultakst på DU 1, 2 og 3 var henholdsvis ca. 26.000 kr., ca. 16.900 kr. og ca. 14.100 kr. Det skal bemærkes, at der alene anvendes vægtede gennemsnit, når dette eksplicit angives. Gennemsnittet er således et gennemsnit for de indgåede aftaler, hvor sprogcentrene tæller lige meget uanset størrelse. Vægtede gennemsnit beregnes i stedet ud fra det faktiske antal påbegyndte moduler.

I 2022 fulgte 56.742 kursister undervisningen på en af de tre danskuddannelser. Otte pct. fulgte undervisningen på Danskuddannelse 1 (DU1), 45 pct. Danskuddannelse 2 (DU2) og 47 pct. Danskuddannelse 3 (DU3) (se UIM, 2023).

Tabel 23.2: Modultakster for 2022 fordelt på danskuddannelse og modul, gennemsnit og standardafvigelse, kr.

	Danskuddannelse 1		Danskuddannelse 2		Danskuddannelse 3	
	Gennemsnit	Standardafvigelse	Gennemsnit	Standardafvigelse	Gennemsnit	Standardafvigelse
Modul 1	25.910	6.964	16.846	4.702	14.281	4.553
Modul 2	25.959	6.987	16.941	4.596	14.134	4.313
Modul 3	25.819	6.915	16.751	4.597	14.053	4.378
Modul 4	25.900	7.093	16.782	4.551	13.991	4.224
Modul 5	26.242	7.411	16.894	4.665	14.096	4.286
Modul 6	26.347	7.629	17.018	4.766	13.834	4.900
I alt	26.030	7.142	16.872	4.627	14.071	4.418

Kilde: Egne beregninger pba. Udlændinge- og Integrationsministeriets takstdatabase

Forskellene i gennemsnitlige modultakster på tværs af DU skal ses i forhold til, at de tre danskuddannelser har hver deres målgruppe og hvert deres slutmål og dermed stiller forskellige krav til udbyderne. DU1 er eksempelvis målrettet kursister med ingen eller ringe skolebaggrund, som

ikke har lært at læse og skrive på deres modersmål, samt kursister, som ikke har lært at læse og skrive det latinske alfabet.

DU1 er den af de tre danskuddannelser, der har færrest kursister, og kursisterne har, sammenlignet med kursisterne på de øvrige DU, i gennemsnit behov for flere undervisningslektioner for at gennemføre et modul (ibid). Dette er formentlig medvirkende til, at de gennemsnitlige modultakster er markant højere på DU1 end på de øvrige danskuddannelser.

Det fremgår af tabel 23.1, at der er størst variation i taksterne på DU1, hvor standardafvigelsen er på ca. 7.100 kr. sammenlignet med hhv. ca. 4.600 kr. på DU 2 og ca. 4.400 kr. på DU3.

Det fremgår derudover af tabellen, at der er større forskelle i de gennemsnitlige modultakster på tværs af DU end inden for samme DU.

I tabel 23.3 estimeres gennemsnitlige vægtede modultakster for 2022. Som vægte er anvendt antallet af påbegyndte modulforløb i 2022. De vægtede modultakster giver dermed et billede af, hvad et påbegyndt modulforløb i 2022 i gennemsnit har kostet på de respektive danskuddannelser.

På DU1 og DU2 er forskellen på de vægtede og ikke-vægtede gennemsnitlige modultakster under 800 kr. På DU3 er den ikke-vægtede gennemsnitlige modultakst ca. 3.400 kr. højere end den vægtede gennemsnitlige modultakst.

Det skal bemærkes, at alle påbegyndte modulforløb er medtaget, dvs. at alle kursistens forsøg på et modul er medtaget, så længe forsøget er påbegyndt i 2022.

Det vægtede gennemsnit kan blive påvirket af f.eks. udskiftning i udbyderne af DU, da kursisten kan have deltaget flere gange på samme modul hos forskellige udbydere. Det skal derudover bemærkes, at de vægtede gennemsnit ikke tager højde for eventuelle forskelle i gennemførelse af modulforløbene. Eftersom sluttaksten udgør 70 pct. af modultaksten, kan dette udgøre en signifikant fejlkilde.

Tabel 23.3: Modultakster for 2022 fordelt på DU 1-3, vægtet og ikke-vægtet gennemsnit, kr.

	Vægtet	Ikke-vægtet	Forskel
Danskuddannelse 1	25.819	26.030	211
Danskuddannelse 2	16.082	16.872	790
Danskuddannelse 3	10.632	14.071	3.439

Kilde: Egne beregninger pba. Udlændinge- og Integrationsministeriets takstdatabase og Udlændinge- og Integrationsministeriets danskuddannelsesdatabase.

Anm.: Som vægte er anvendt antallet af påbegyndte modulforløb på de respektive moduler i 2022. Der er alene medtaget modulforløb, hvor kursisten senest i løbet af 1. kvartal 2023 er blevet tilbudt undervisning. For modulforløb, hvor det ikke har været muligt at identificere den henvisende kommune, er anvendt den højeste modultakst på det respektive sprogcenter, som er blevet indberettet til takstdatabasen. Enkelte modulforløb er udeladt, da det ikke med denne fremgangsmåde er muligt at identificere den relevante modultakst. Dette gør sig gældende for ca. 0,1 pct. af de påbegyndte modulforløb.

Erfaringer med modultakstfinansieringen

Sprogcentrenes modultakster er faldet fra 2011 til 2019

Rambøll Managements (2020) evaluering af danskuddannelsesreformen viser, at sprogcentrenes modultakster er faldet siden afskaffelsen af de vejledende modultakster i 2010. De vejledende modultakster blev afskaffet, da det daværende Integrationsministerium vurderede, at de vejledende takster havde en vis normerende karakter, og dermed var en barriere for konkurrenceudsættelsen.

En effektanalyse i evalueringen fra Rambøll Management viser, at de gennemsnitlige modultakster er faldet med ca. 7.000 kr. pr. kursist fra 2011 til 2019, svarende til en reduktion på ca. 30 pct., når der tages højde for en række relevante forhold, herunder antallet af kursister på tværs af de forskellige henvisningskategorier og den normale prisudvikling i samfundet. Samlet er besparelsen ca. 42.000 kr. pr. kursist, der gennemfører seks modulers DU.

Effektanalysen tyder ikke på, at 2017-reformen af DU¹⁹ har påvirket udviklingen i modultaksterne, som begyndte i 2011.

Sideløbende med faldet i modultaksterne er der sket en øget spredning i modultakster på tværs af danskuddannelsesudbydere fra 2011 til 2019. Den øgede spredning i modultakster kan bl.a. forklare med, at prisreduktionen på private sprogcentre i gennemsnit har været væsentligt større end prisreduktionen på kommunale sprogcentre. Det kan bl.a. ses i lyset af afskaffelsen af de vejledende modultakster i 2010.

Færre lektioner pr. modul fra 2011 til 2019

En effektanalyse i evalueringen fra Rambøll Management viser endvidere, at der fra 2011, dvs. samme år som modultaksterne begynder at falde, er et generelt fald i antallet af lektioner, hver enkelt kursist anvender på at gennemføre et modul (gennemløbstid). Timeloftet på 15 timer for I-kursister kan have haft en væsentlig effekt, da reduktionen i antallet af lektioner især sker i perioden 2016-2018.

Flere af de interviewede sprogcenterledere og -undervisere peger dog på, at hensynet til sprogcentrenes økonomi, i højere grad end timeloftet for I-kursister, har haft betydning for de reducerede gennemløbstider.

At de reducerede gennemløbstider primært kan forstås ud fra et hensyn til sprogcentrenes økonomi, understøttes af, at reduktionen i gennemløbstider i perioden 2016 til 2019 var signifikant større blandt private udbydere, som i den samme periode oplevede en større prisreduktion end de kommunale udbydere.

Sprogcentrene oplever et pres for at tilbyde lavere priser

Samlet set er opfattelsen blandt de interviewede ledere på sprogcentrene, ifølge evalueringen fra Rambøll Management, at de er underlagt et betydeligt pres for at tilbyde lavere priser, og

¹⁹ 2017-reformen af DU havde til formål at effektivisere DU og styrke det erhvervsrettede fokus i danskundervisningen. Reformen omfattede fem overordnede indsatsområder; 1) enklere og mere arbejdsmarkedsrettet danskundervisning, 2) friere rammer for undervisning på virksomheder, 3) øget kommunalt ansvar, 4) reduktion af frafald og 5) mere fleksible og relevante lærerkompetencer.

der er bekymring for, at enhver yderligere besparelse vil ske på bekostning af undervisningstilbuddet.

Der er ikke evidens for, at de faldende modultakster har medført en forringelse af DU's kvalitet
Rambøll konkluderer dog i evalueringen, at der ikke er en statistisk signifikant sammenhæng mellem modultakster og karakterer givet til en afsluttende danskprøve.

Faktaark 24

Finansiering af de almene voksenuddannelser

Indledning

Dette analysepapir beskriver den generelle finansiering af de almene voksenuddannelser, med særligt fokus på finansieringen af forberedende voksenundervisning (FVU) og almen voksenuddannelse (avu).

Fælles regler for statsligt taxametertilskud

Det er voksenuddannelsescentrene (VUC), der står for at udbyde de almene voksenuddannelser. Under de almene voksenuddannelser hører FVU, avu, hf-enkeltfag og ordblindeundervisning for voksne (OBU). Det er VUC'erne, der har ansvaret for at udbyde FVU og avu, som der kan læses mere om i analysepapir 2. VUC er statslige selvejende institutioner, hvor ca. 90 pct. af finansieringen består af aktivitetsafhængige statslige taxametertilskud med ensartede landsdækkende takster pr. årselev. Derudover modtager VUC'erne en række grundtilskud og særlige tilskud.

Institutioner, som udbyder FVU og avu, kan få statslige taxametertilskud, jf. AGV-loven. Institutionen skal som selvejende institution være uafhængig og institutionens midler må alene komme institutionens formål til gode, jf. lovens § 29.

Bevillingerne til taxametertilskud til de almene voksenuddannelser er opført på finanslovens § 20.74.02. Almene voksenuddannelser. Bevillingerne omfatter taxametertilskud til hf-enkeltfag, 2-årig hf, avu, FVU og ordblindeundervisning for voksne. VUC'erne modtager tre grundtakster:

- *Undervisningstakster* til dækning af direkte undervisningsrelaterede udgifter til lærerlønninger, undervisningsudstyr og materialer fratrukket indtægter til deltagerbetaling.
- *Bygningstakster* er tilskud til institutionens kapitaludgifter, herunder husleje, renter og afdrag på prioritetsgæld og udgifter til bygningsvedligeholdelse.
- *Fællesudgiftstakster* til dækning af udgiftsarter, som ikke hensigtsmæssigt kan henføres til enkelte uddannelser, herunder blandt andet administration og ledelse, bygningsdrift og forsyning.

Taxametertilskuddene udbetales som 'bloktilskud', og taksterne svarer derfor ikke nødvendigvis til de faktiske omkostninger ved de enkelte aktiviteter hver for sig. Taksten pr. årselev fastsættes på de årlige finanslove for grupper af uddannelser og uddannelsesforløb, jf. *appendiks, tabel A23.1*.

Størrelsen af taxametertilskuddet til de institutioner, der udbyder FVU og avu, afhænger altså af antallet af årselever²⁰ og de enkelte takststørrelser, som fastsættes på finansloven. For avu og hf-enkeltfag tæller kursister med en videregående uddannelse ikke med i beregningen af det statslige taxametertilskud. Dette hænger sammen med, at de skal betale fuld deltagerbetaling som beskrevet længere nede, jf. AGV-lovens § 30, stk. 2.

²⁰ På AVU og FVU gælder, at aktivitetsomfanget opgøres i timer. En årselev er en kursist, som har fået undervisning i 812,5 timer. Undervisningsvarigheden opgøres i timer af 60 minutter,

Aktivitet afholdt som fjernundervisning udløser en undervisningstakst svarende til 75 pct. af de tilsvarende undervisningstakster. Aktivitet afholdt som fjernundervisning udløser fuldt fællesudgiftstaxameter, men udløser ikke bygningstaxameter.

På Finansloven for 2024 er taxametertilskuddet budgettet til 1.254,5 mio. kr. Tabel 24.1 viser, at taxametertilskuddet har været faldende over perioden fra 2021 til 2024.

Tabel 24.1: Taxametertilskud til institutioner for almene voksenuddannelser, Mio. kr. (2024-pl)

År	R2021	R2022	R2023	B2024
Undervisningstaxameter	1.103,1	947,3	945,5	946,5
Fællesudgiftstaxameter	249,0	221,2	194,4	188,5
Bygningstaxameter	151,3	137,0	116,8	119,6
I alt	1.503,4	1305,5	1.256,7	1.254,6

Kilde: FL24

Anm.: Bevillingen på finanslovskonto 20.74.02 omfatter også tillægstakster og tilbagebetaling af deltagerbetaling og tillægstakster.

Som tabel 24.2 viser, har aktiviteten på almene voksenuddannelser også været faldende de seneste par år, og da taxametertilskuddet er aktivitetsafhængigt, hænger faldet i tilskuddene sammen med aktiviteten.

Tabel 24.2: Udvikling i samlet antal årselever på de almene voksenuddannelser

År	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Realiseret (2018-2023)
Hf-enkeltfag	12.665	11.466	10.979	10.790	8.523	7.607	-40%
Avu	10.040	7.829	5.689	4.884	3.660	3.152	-69%
FVU	3.593	3.642	3.149	2.581	2.309	2.372	-34%
Ordblindeundervisning	549	477	416	384	378	388	-29%
2-årig hf på VUC	5115	4811	5.115	4.811	4.646	4.631	-9%
Aktivitet i alt	31.962	28.225	25.348	23.450	19.516	18.150	-43%
Aktivitet i alt	31.962	28.225	25.348	23.450	19.516	18.150	-43%

Kilde: FL24 og Børne- og Undervisningsministeriets tilskudsdata

Anm.: Opgørelsen omfatter aktivitet på VUC og hos andre udbydere af almene voksenuddannelser finansieret af staten.

Driftsoverenskomstparter

En stor andel af undervisningsaktiviteten på de almene voksenuddannelser afholdes af såkaldte driftsoverenskomstparter (DOP). Det er aktører, som har indgået aftale med et VUC om at

afholde aktivitet vedr. FVU og OBU for dem. Der er ikke efter avu-loven mulighed for at indgå aftaler med driftsoverenskomstparter.

De VUC'er, som har driftsoverenskomstparter, modtager statslige taxametertilskud på baggrund af udbud af almene voksenuddannelser og videregiver tilskuddet til driftsoverenskomstparten – dog tilbageholdes en mindre andel af VUC'et for at dække administrative omkostninger forbundet med driftsoverenskomstaftalen, f.eks. tilsyn af driftsoverenskomstparterne.

Særlige tilskud

Et VUC eller en driftsoverenskomstpart har på FVU mulighed for at udbyde virksomhedstilrettelagt undervisning, som enten kan foregå på institutionen eller hos en virksomhed. Virksomhedsrettet FVU er undervisning, som er tilrettelagt, så den passer til virksomheden og deres arbejdsopgaver, men undervisningen skal holde sig til lærerplanen og deltagernes faglige forudsætninger. Har en virksomhed ikke nok deltagere til at kunne etablere et hold på alle FVU-fag og trin, kan der optages deltagere fra andre virksomheder. Virksomhedsrettet FVU udløser en særlig takst pr. årselev, som deltager i undervisningen. Tilskuddet vil tilfalde det VUC eller den driftsoverenskomstpart, som varetager undervisningen.

De institutioner, der udbyder avu, kan få tilskud til realkompetencevurdering. Tilskuddet skal dække udgifterne forbundet med den individuelle kompetencevurdering. Tilskuddet ydes med en takst pr. årselev, der fastsættes på finansloven.

Grundtilskud og regionalt undervisningstilskud

VUC'erne eller institutioner for erhvervsrettet uddannelse og institutioner for almen gymnasiale uddannelser, der har overtaget et VUC's geografiske udbudsforpligtigelse modtager et grundtilskud mv. og et regionalt undervisningstilskud, hvor størrelsen af tilskuddet afhænger af deres aktivitet. Bevillingen for grundtilskuddet og Regionalt undervisningstilskud bevilling kan ses på finanslovs konto § 20.78.02. Tilskud mv. til institutioner for almene voksenuddannelser og udgør hhv. ca. 5,4 pct. og ca. 2,6 pct. af det samlede tilskud til VUC'erne. Grundtilskuddet består af en række forskellige tilskud: basisgrundtilskud, uddannelsestilskud, geografisk grundtilskud, arealtilskud, Ø-tilskud og øvrige tilskud. Uddannelsestilskuddet er et tilskud til institutioner for at udbyde avu, hf-enkeltfag, hf-uddannelse og studenterkurser. Taksten for at udbyde avu er 92.240 kr. Øvrige tilskud består af tilskud til institutioner, der har FVU udbudt via driftsoverenskomstparter. Institutionerne får 125.000 kr. i tilskud for de første tre driftsoverenskomstparter, som udbyder FVU, herefter er tilskuddet 22.000 kr.

Deltagerbetaling

Der er deltagerbetaling ved deltagelse i fag på avu, men ikke for deltagelse på FVU, idet deltagelse efter FVU-lovens § 15 er vederlagsfri. Regler for deltagerbetalingen er fastsat i AGV-loven, og Børne- og undervisningsministeren fastsætter regler om udmøntningen af deltagerbetalingen for avu – det gælder både kernefag (dansk, dansk som andetsprog, engelsk, fransk, historie, samfundsfag, matematik, naturvidenskab, samfundsfag og tysk) og øvrige fag. På avu udgør deltagerbetalingen aktuelt 140 kr. pr. fag for kernefagene (2024). For de øvrige fag (tilbudsfag) udgør deltagerbetalingen 1.430 kr. (2024). For selvstuderende udgør prisen pr. prøve i tilbudsfag 1.430 kr. (2024) På finansloven skelnes der mellem deltagerbetaling 1 og deltagerbetaling 2 ved fordeling af tilskud. Deltagerbetaling 1 er den gruppe af kursister, der tager et kernefag. Deltagerbetaling 2 er den gruppe af kursister, der tager et tilbudsfag.

Kursister på avu, der har en videregående uddannelse betaler fuld deltagerbetaling for fag på avu. Den fulde deltagerbetaling svarer til taxametertilskuddet og den almindelige deltagerbetaling jf. AGV-loven § 47. Beløbet varierer i forhold til fagets varighed og har et spænd mellem 1.400 - 22.000 kr. (2024). For fagene dansk eller dansk som andetsprog på avu ligger spændet for den fulde deltagerbetaling ekskl. den almindelige deltagerbetaling på ca. 6.800-20.000 kr. (2024). Alderspensionister og efterlønsmodtagere betaler en forhøjet deltagerbetaling på 750 kr. pr. fag (2024).

Ifølge Aftale om en ny erhvervs- og professionsrettet gymnasieuddannelse bortfalder deltagerbetaling fra 2030 på avu-fag for kursister uden en videregående uddannelse.

Betalingsregler for kommunerne

Kommunerne kan yde tilskud til anlægsudgifter ved etablering eller senere udbygning til VUC'er, der er godkendt efter § 1, stk. 1, i AGV-loven. Kommunerne kan dog ikke yde tilskud til driftsudgifter eller lån til driftsudgifter og anlægsudgifter.

Kommunerne skal afholde udgifterne til FVU og avu, når deltagelse sker som led i beskæftigelsesindsatsen efter lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, jf. betalingsloven.

Kursister under 25 år kan efter undervisningspligtens ophør blive optaget på avu, hvis de opfylder de kriterier, der er i avu-lovens §2, stk. 2, og hvis uddannelsesinstitutionen vurderer, at personen har forudsætningerne for at kunne deltage på avu. For de kursister, der ikke er fyldt 18 år på den første dag af undervisningsmodulet, betaler bopælskommunen tilskud til institutionen efter en enhedstakst, der fastsættes på de årlige finanslove, jf. AGV-lovens § 30 a.

Appendiks

Tabel A24.1: Takster for almene voksenuddannelser på finansloven for 2024

(Takster ekskl. Moms)				
Uddannelse		Undervis- ningstakst pr. årselev	Fællesud- giftstakst pr. års- elev	Bygnings- takst pr. årselev
VUC				
Enkeltfag HF og Stx	Deltagerbetaling 1	70.520	10.930	11.440
	Deltagerbetaling 2	68.030	10.930	11.440
Almen voksenuddannelse	Deltagerbetaling 1	66.180	10.870	12.030
	Deltagerbetaling 2	48.490	10.870	12.030
Forberedende voksenundervis- ning (FVU)		74.160	9.490	12.350
Ordblindeundervisning		193.470	17.280	28.080
Særlige takster for personer, der modtager efterløn eller aldersbetinget pension				
Enkeltfag HF og Stx	Deltagerbetaling 1	63.580	10.930	11.440
	Deltagerbetaling 2	61.090	10.930	11.440

Tabel A24.1: Takster for almene voksenuddannelser på finansloven for 2024

(Takster ekskl. Moms)				
Almen voksenuddannelse	Deltagerbetaling 1	54.320	10.870	12.030
	Deltagerbetaling 2	32.150	10.870	12.030

Tillægstakster

Enkeltfag HF og Stx*	Udvalgte fag	6.170	-	-
Enkeltfag HF og Stx**	Administration	-	270	-
Almen voksenuddannelse**	Administration	-	280	-
Forberedende voksenundervisning (FVU)**	Administration	-	270	-
Ordblindeundervisning**	Administration	-	460	-

* Pr. årselev

** Pr. deltager

Særlige takster (eksklusiv moms)

Forberedende voksenundervisning (FVU)*	Virksomhedsrettet til FVU (tillægstakst)	36.470	
Ordblindeundervisning**	Visitationstest	1.380	
Ordblindeundervisning**	Udrednings- og plantakst	3.490	
Ordblindeundervisning*	Virksomhedsrettet til OBU (tillægstakst)	109.550	
Individuel screening FVU**	Screening	520	
Fællesscreening FVU**	Screening	260	

* Pr. årselev

** Pr. deltager

Realkompetencevurdering (takster ekskl. moms pr. årselev)

Almengymnasial uddannelse	Realkompetencevurdering	104.690
Almen voksenuddannelse	Realkompetencevurdering	98.340

Kommunal enhedstakst for unge under 18 år på almen voksenuddannelse

Kommunal enhedstakst for unge under 18 år på almen voksenuddannelse	90.900
---	--------

Tilbageholdelse af tilskud driftsoverenskomstparter

Tabel A24.1: Takster for almene voksenuddannelser på finansloven for 2024

(Takster ekskl. Moms)

Af bilag 2 i standardaftalen for driftsoverenskomster på FVU og OBU fremgår det, at VUC må tilbageholde en andel af det udbetalte tilskud eller forskud som aktivitetsafhængig betaling for de opgaver, der følger af at være udbudsansvarlig institution.

Det fremgår også, at VUC må tilbageholde 400 kr. (2017-PL) pr. tilskudsudløsende deltager på OBU og 190 (2017-PL) pr. tilskudsudløsende deltager på FVU. Satserne PL-reguleres. I 2024 må VUC'er tilbageholde følgende beløb pr. tilskudsudløsende deltager på OBU og FVU:

FVU	220
OBU	470

Fjernundervisning

Aktivitet afholdt som fjernundervisning udløser en undervisningstakst svarende til 75 pct. af de tilsvarende undervisningstakster. Aktivitet afholdt som fjernundervisning udløser ikke bygningstilskud. Aktivitet afholdt som fjernundervisning udløser fuldt fællesudgiftstilskud.

Kilde: [Takstkatalog](#)

Faktaark 25

Statens Voksenuddannelsesstøtte til forberedende voksenundervisning og danskuddannelserne

Indledning

Statens voksenuddannelsesstøtte (SVU) er en økonomisk uddannelsesstøtte til primært kortuddannede medarbejdere, der giver mulighed for efter- eller videreuddannelse i arbejdstiden. Støtten skal dække leveomkostninger og dermed delvist den indtægt, man taber ved at uddanne sig i arbejdstiden.

Formålet med SVU er at sikre, at arbejdsstyrken i Danmark bliver dygtigere. SVU udbetales bagudrettet en gang om måneden for fire eller fem uger. SVU udbetales enten til modtageren selv eller efter aftale til arbejdspladsen som refusion, hvis arbejdspladsen betaler løn under uddannelsen. 96 pct. af de forløb på Forberedende Voksenundervisning (FVU) og Danskuddannelsen for voksne udlændinge (DU) i 2022-2024, hvor der blev udbetalt SVU, blev udbetalt som refusion til arbejdsgiveren. Dette er på niveau med andre SVU-uddannelser.

Det har ikke været muligt at udskille danskkurser på Almen Voksenuddannelse (avu), hvorfor denne oversigt kun viser data vedrørende FVU og DU. Det er ikke muligt at få SVU til AMU-kurser.

Betingelser for at få SVU

Der er en række betingelser, der skal være opfyldt for, at man kan få tildelt SVU. Betingelserne er forskellige alt efter, om man uddanner sig på folkeskole- og gymnasialt niveau eller videregående niveau.

I SVU-bekendtgørelsens (UFM, 2024) kapitel 3 fremgår en udtømmende oversigt over, hvilke uddannelser på folkeskole- og gymnasialt niveau, som giver ret til SVU. Uddannelsen på folkeskole og gymnasialt niveau kan være tilrettelagt på heltids- eller deltidsundervisning – dog minimum tre timers undervisning om ugen for at give ret til SVU.

Statsborgere fra EU- eller EØS-lande kan søge om at blive ligestillet med danske statsborgere og derigennem være berettiget til SVU.

Betingelserne for at modtage SVU er uddybet – dog ikke udtømmende – i nedenstående faktaboks og fremgår af SVU-loven (UFM, 2020, særligt kap. 2) og SVU-bekendtgørelsen.

Betingelser for at modtage SVU

- Ansøger skal være fyldt 25 år, dog gælder at det for så vidt angår FVU og DU er fra det fyldte 20. år.
 - Ansøger har ret til at modtage SVU, såfremt de ikke modtager anden offentlig støtte, der skal dække udgifter til leveomkostninger.
 - Ansøger skal være dansk statsborger, tilhøre det danske mindretal i Sydslesvig, tilmeldt folkeregistret i Danmark eller i henhold til internationale overenskomster have ret til SVU på lige fod med danske statsborgere
 - Ansøger må ikke have ret til løn fra et praktiksted i uddannelsesperioden.
 - Ansøger skal have været i beskæftigelse hos nuværende arbejdsgiver i mindst 26 uger umiddelbart før uddannelsen begynder. Sæsonarbejdere, løsarbejdere og vikarer kan optjene 26 uger hos samme arbejdsgiver over en periode på 2 år.
 - Ansøgers arbejdsplads skal ligge i Danmark.
 - Ansøger skal have en orlovsaftale med sin arbejdsgiver.
 - Ansøger skal være optaget på en uddannelse, der er godkendt til SVU (tilsagn om optagelse er tilstrækkelig).
 - Ansøger skal være studieaktiv.
-

Satser

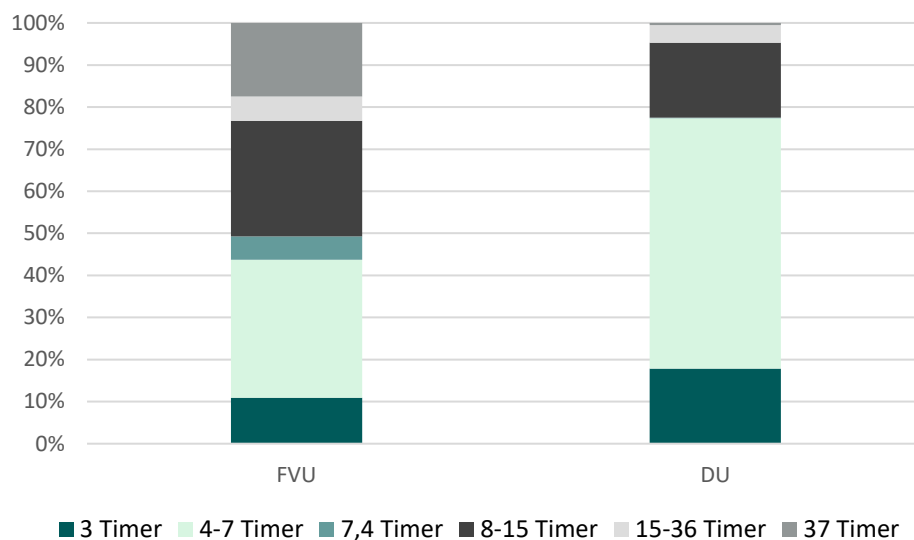
Satserne for støtte med SVU til folkeskoleniveau og gymnasial uddannelse fastsættes efter SVU-lovens § 13, stk. 2, til 80 pct. af dagpengesatsen. Til FVU og ordblindeundervisning for voksne gives efter § 13, stk. 1, den fulde dagpengesats som følge af trepartsaftalen om langsigtede investeringer i voksen- efter- og videreuddannelse, der permanentgjorde den forhøjede sats for disse to uddannelser. Den forhøjede sats blev indført med trepartsaftalen i 2018 for at tilskynde flere til at efteruddanne sig på det almene område, mens de er i arbejde.

Satserne er i 2025 4.865 kr./uge for FVU og 3.892 kr./uge for DU. Hvis ansøgeren har deltidsarbejde eller uddannelsen tages på deltid bliver satsen nedjusteret med det tilsvarende antal timer.

Tilrettelæggelse af forløb

Undervisningen skal være tilrettelagt enten som heltids- eller deltidsundervisning. Uddannelsens længde i timer skal mindst være 37 timer, svarende til en uge, og må maksimalt være 40 uger som heltidsundervisning. Der skal være mindst 3 timer om ugen ved deltidsundervisning.

Figur 25.1 nedenfor viser fordelingen mellem de angivne ugentlige timetal for FVU og DU i perioden 2022-2024.

Figur 25.1: Fordeling af ugentlige timetal for FVU og DU

Anm.: Diagrammet viser fordelingen mellem de ugentlige timetal for FVU-kurser og DU for voksne udlændinge i perioden 2022-2024.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsstyrelsen

Indsigt i SVU-ordningen for FVU og DU

I det følgende vises statistik og data for brugen af SVU til FVU og DU. Data dækker over kurser afholdt i 2022-2024. Under opgørelserne har vi sammenholdt SVU-data med CPR-data om indfødsret og indrejsetidspunkt for indvandrere. Det bemærkes, at vores CPR-data for indvandrere er ufuldstændige, og kursisterne er opgjort på følgende måde:

- Danskere er personer med dansk indfødsret.
- Dansksprogede indvandrere er personer med anden indfødsret end dansk, der er født i Danmark eller ankommet til Danmark inden de fyldte 12 år.
- Andetsprogede indvandrere er personer med anden indfødsret end dansk, der er ankommet til Danmark efter de er fyldt 12 år.
- Indvandrere med manglende data er personer med anden indfødsret end dansk, hvor data om indrejsetidspunkt og fødeland er ufuldstændige.

Tabel 25.1: Antal deltagere med SVU på FVU og DU

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Danskere på FVU	1.536	1.013	1.126	970	558	720	739	482
Dansksprogede indvandrere på FVU	116	99	124	99	57	42	63	28
Andetsprogede indvandrere på FVU	443	651	737	677	211	230	302	253
Indvandrere med mgl. data på FVU	314	420	631	700	684	1.425	2.081	1.655
Dansksprogede indvandrere på DU	< 5	< 5	< 5	< 5	< 5	< 5	< 5	< 5
Andetsprogede indvandrere på DU	13	41	120	148	22	21	22	49
Indvandrere med mgl. data på DU	< 5	8	39	138	185	259	297	268

Anm.: Tabellen viser, hvor mange deltagere, der modtog SVU til kurser i FVU og DU i perioden 2017-2024 fordelt på statsborgerskab og sprogkundskab. Indvandrere med ukendt sprogkundskab fremstår med manglende data. Antal færre end 5 personer er diskretioneret.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsstyrelsen

Tendensen viser, at antallet af danskere, som modtager SVU på FVU, er faldende (fra 2017 og frem), mens antallet af indvandrere på, som modtager SVU på FVU, har været stigende i hele perioden. Modtagere af SVU på DU har været stagneret fra 2020 og frem.

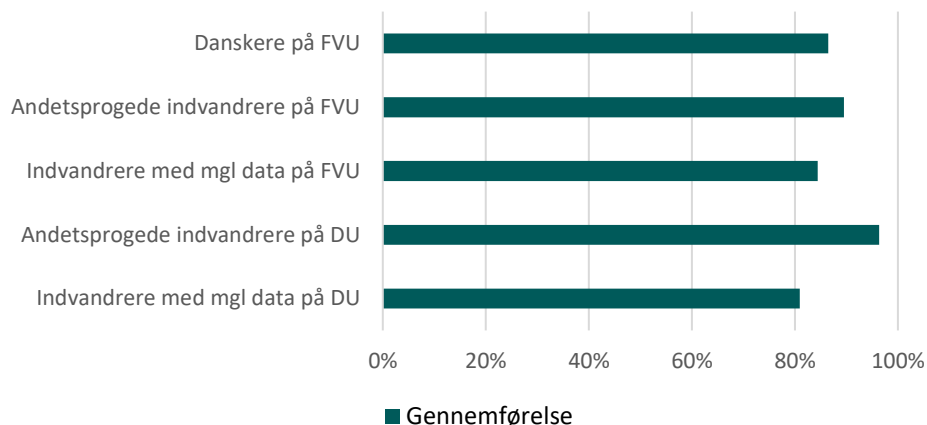
Tabel 25.2 viser for de indvandrere, hvor der er data, hvor længe de har opholdt sig i Danmark.

Tabel 25.2: Antal deltagere med SVU på FVU og DU fordelt på længden af ophold i Danmark

	2022	2023	2024
FVU under 5 års ophold	41	92	286
FVU over 5 års ophold	246	328	510
DU under 5 års ophold	16	27	177
DU over 5 års ophold	9	13	61

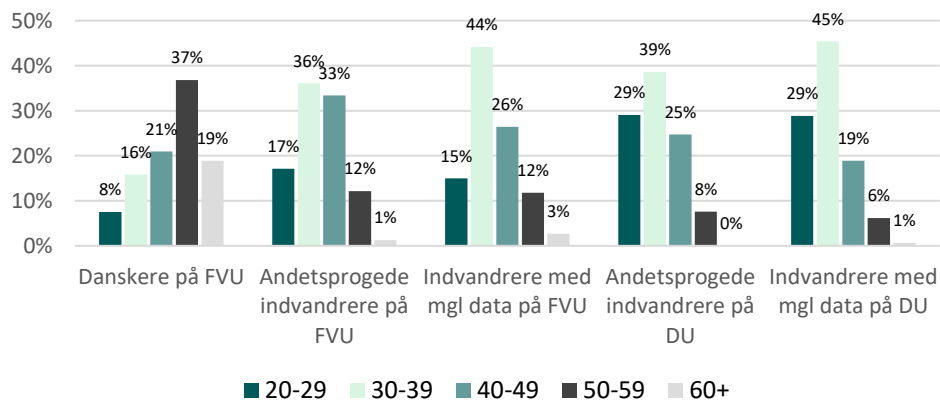
Anm.: Tabellen viser hvor mange deltagere, hvor der er fuldstændige data, der modtog SVU til kurser i FVU og DU i perioden 2022-2024 fordelt på om deres ophold har været længere eller kortere end 5 år. Kilde: Uddannelses- og Forskningsstyrelsen

Figur 25.2 viser gennemførelsesprocenten for de kursister, der ikke er diskretionerede ovenfor.

Figur 25.2: Gennemførelsesprocent for modtagere af SVU på FVU og DU

Anm.: Diagrammet viser gennemførelsesprocenten for kursister i FVU og DU afholdt i 2022-2024.
Kilde: Uddannelses- og Forskningsstyrelsen

Til sammenligning er den generelle SVU-gennemførelsesprocent siden 2015 på 94%. Figur 25.3 viser aldersfordelingen på kursisterne.

Figur 25.310: Aldersfordeling på modtagere af SVU til FVU og DU

Anm.: Diagrammet viser aldersfordelingen på kursister i FVU og DU afholdt i 2022-2024. Alderen er opgjort per ansøgningstidspunktet.
Kilde: Uddannelses- og Forskningsstyrelsen

Deltagerskaren blandt danskere på FVU er ældre (48,7 år i gennemsnit) end for SVU-uddannelserne generelt (44,1 år). Indvandrere især på DU er væsentligt yngre (35,0 år) end SVU-modtagere generelt.

Faktaark 26

Målgruppe for sundhedsdansk for læger og sygeplejersker

Indledning

Det overvejede tilbud om "sundhedsdansk" for sundhedspersoner, herunder læger og sygeplejersker, er som udgangspunkt målrettet højtuddannede, og undervisningen ligger på niveau med Danskuddannelse 3 (DU3). Dette faktaark beskriver målgruppen for sundhedsdansk.

Generelt om autorisation for læger og sygeplejersker

Det kræver dansk autorisation at arbejde i Danmark som bl.a. læge, tandlæge og sygeplejerske.

Autorisationsprocessen for tredjelandsborgere, der er uddannet i et tredjeland, er væsentlig mere omfattende end for EU/EØS-borgere, der er uddannet i nordisk land, et EU-land, Liechtenstein eller Schweiz.

Ansøgere, der er uddannet i et tredjeland, skal således ud over godkendelse af uddannelsen også gennemføre et eller flere autorisationsforløb. Læger skal herudover også bestå medicinske fagprøver, der består af en skriftlig og mundtlig prøve og en prøve i dansk sundhedslovgivning. Herudover er der krav til danskprøve, jf. nedenfor. Det samlede autorisationsforløb for tredjelandsborgere vil normalt tage flere år. For læger kan forløbet tage op mod 5-6 år (Rigsrevisionen, 2024).²¹

Der har siden 2019 været en markant stigning i antallet af især iranske sygeplejersker, der har fået ophold i Danmark mhp. at søge autorisation, men der har imidlertid været manglende efterspørgsel i sundhedsvæsenet. Regeringen har derfor i august 2025 fremsat lovforslag til ændring af loven om autorisation af sundhedspersoner, der blandt andet omhandler en kvote for antallet af autorisationsansøgninger fra tredjelande og afvisning af allerede indgivne ansøgninger. Lovændringen trådte i kraft den 7. oktober 2025 og skal bidrage til at der ikke gives tilladelse til at lukke flere udlændinge ind i autorisationsprocessen, end der vurderes at være behov for. Effekten heraf har stor betydning for den mulige kursistgruppe for sundhedsdansk.

Sprogkrav for læger og sygeplejersker fra EU/EØS

For læger og sygeplejersker fra EU/EØS er der i dag ikke et formelt sprogprøvekrav for at opnå autorisation. Det nye forløb og tilhørende prøve vil dog stadig være relevant for disse grupper, idet arbejdsgivere vil stille lokale krav til sprogkompetencer for at leve op til sundhedslovens bestemmelser om, at ansættelsesstedet har pligt til at sikre, at de kan kommunikere forsvarligt. Det følger af sundhedslovens § 3 a, stk. 2, at "*Regionsråd, kommunalbestyrelser og private virksomheder skal sikre, at deres ansatte sundhedspersoner er i besiddelse af de sproglige kompetencer, der er nødvendige for at kunne udøve den stilling, som vedkommende ansættes i*".

²¹ <https://www.rigsrevisionen.dk/Media/638626829482440373/SR2223.pdf>

Sprogkrav for læger og sygeplejersker fra tredjelande

For lægerne fra tredjelande er sprogprøvekravet, som skal opfyldes forud for deltagelse i bl.a. fagprøver og evalueringsansættelse, i øjeblikket Prøve i Dansk 3 (PD3) med karaktererne 10, 7 og 7.

I lovbemærkningerne udfoldes dette krav med bl.a. følgende passage: *”Det vil f.eks. indebære, at sundhedspersonen skal kunne tilrettelægge patientbehandlingen på en måde, hvor der kommunikeres klart, tydeligt og forståeligt, så der bl.a. kan indhentes et fornødent samtykke fra patienten til den behandling, som ønskes iværksat. Det forudsætter, at patienten forstår den information om behandlingen, som sundhedspersonen har ansvaret for at give. Samtidig skal sundhedspersonen sikre, at sundhedspersonen forstår patientens tilkendegivelser, så der kan optages relevant anamnese mv.”*

Det er Styrelsen for International Rekruttering og Integrations faglige vurdering, at denne beskrivelse af et sprogligt niveau svarer til niveauet B2 i CEFR (Common European Framework of Reference for Languages), der også er det niveau, som Prøve i Dansk 3 ligger på.

Fra 1. juli 2023 - 1. juli 2025 har sygeplejersker fra tredjelande formelt været undtaget for kravet om sprogprøve, men med ændring af bekendtgørelsen om autorisation af sundhedspersoner, der er statsborgere i og/eller uddannet i lande uden for EU/EØS, (ISM, 2025) er sprogkravet for sygeplejersker fra tredjelande genindført, således at sygeplejersker, der er statsborgere eller uddannet i et land uden for EU/EØS, fra 1. juli 2025 igen skal bestå PD3 med minimumkaraktererne 10 i mundtlig kommunikation, 7 i læseforståelse og 7 i skriftlig fremstilling, før de kan starte i en evalueringsansættelse.

På nuværende tidspunkt er der endvidere fokus på at afdække mulighederne for rekruttering af sundhedspersonale fra udlandet til såvel sundhedsvæsenet som ældreplejen. Disse personer vil også skulle bestå »Prøve i Dansk 3« med de ovenfor nævnte minimumkarakterer som led i autorisationsprocessen.

Kursistgrundlag for nyt sprogforløb forløb for udenlandske læger og sygeplejersker

Det er vanskeligt at estimere et kommende kursistgrundlag for et tilbud om et sprogforløb til sundhedspersoner, herunder læger og sygeplejersker. Der er, jf. nedenfor, aktuelt en målgruppe af læger og sygeplejersker fra EU/EØS (eksklusiv Norden) på omkring 300 personer årligt. I forhold til læger og sygeplejersker fra tredjelande må det formodes, at kursistgrundlaget på kort sigt vil blive reduceret markant med vedtagelsen af lovforslaget om kvoter. Det er på den baggrund beregningsmæssigt lagt til grund for overvejelserne, at det samlede kursistgrundlag næppe vil overstige 300-700 kursister årligt.

Tabel 26.1: Opholdstilladelser (førstegangstilladelser) til autorisationsophold fordelt på ordning 2022 - 2025*

	2022	2023	2024	2025
Autorisation som sygeplejerske	297	651	1028	210
Autorisation som læge	187	509	622	113
I alt	484	1.160	1.650	323

*: Tallene for 2025 er foreløbige og opgjort t.o.m. 28. februar 2025

Anm.: Generelt bemærkes, at de statistiske oplysninger er behæftet med usikkerhed, da udlændingssystemerne er opbygget som journaliserings- og sagsstyringssystemer og ikke som egentlige statistiksystemer. Endvidere bemærkes, at der er tale om antal tilladelser og ikke personer. Det betyder, at den samme person kan indgå flere gange over tid i forbindelse med en ny tilladelse.

Kilde: Styrelsen for International Rekruttering og Integration

Kursistgrundlag blandt læger og sygeplejersker fra EU (EØS)

Styrelsen for Patientsikkerhed (2025) har opgjort antallet af udstedte varige autorisationer som læge og sygeplejerske til EU-borgere til hhv. 460 i 2022, 430 i 2023 og 541 i 2024. Heraf er hhv. 165 i 2022, 174 i 2023 og 240 i 2024 autorisationer givet til ansøgere fra Norge og Sverige, for hvem kun dele af sprogforløbet vil være relevant.

Tabel 26.2: Udstedte autorisationer til læger og sygeplejersker fra EU/EØS

	2022	2023	2024
Autorisation til læger og sygeplejersker fra EU/EØS	460	430	540
Heraf nordiske	165	174	240
I alt excl. nordiske	295	256	300

Litteraturliste

Ankestyrelsen (2020). *Fravær fra danskuddannelse for flygtninge og familiesammenførte*. Lokaliseret på: <https://www.ast.dk/for-myndigheder/publikationer/2020/jun/fravaer-fra-danskuddannelse-for-flygtninge-og-familiesammenfoerte>

Arbetsförmedlingen – Swedish public employment service (2024). *Etableringsprogrammet*. Lokaliseret på: <https://arbetsformedlingen.se/for-arbetssokande/extra-stod/stod-a-o/etableringsprogrammet>

Bolvig, I., Wittrup, J., Andersen, H. L., Kiil, A., og Kolodziejczyk, C. (2019): *Benchmarking- og effektivitetsanalyse af danskuddannelse til voksne udlændinge: Sprogcentrenes resultater og afregningspriser i 2013-2017*. København: VIVE

Børne- og Undervisningsministeriet (BUVM)(2019). *Bekendtgørelse af lov om ungdomsskoler (LBK nr. 608 af 28. maj 2019)*. Lokaliseret på: <https://www.retsinformation.dk/api/pdf/209365>

Børne- og Undervisningsministeriet. (2024a). *Bekendtgørelse af lov om institutioner for almen-gymnasiale uddannelser og almen voksenuddannelse m.v. (LBK nr. 146 af 14. februar 2024)*. Lokaliseret på: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2024/146>

Børne- og Undervisningsministeriet. (2024b). *Bekendtgørelse af lov om forberedende voksenundervisning og ordblindeundervisning for voksne (LBK nr. 142 af 14. februar 2024)*. Lokaliseret på: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2024/142>

Børne- og Undervisningsministeriet. (2024c). *Bekendtgørelse om undervisning m.v. inden for forberedende voksenundervisning (LBK nr. 142 af 14. februar 2024)*. Lokaliseret på: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2024/142>

Børne- og Undervisningsministeriet. (2024d). *Bekendtgørelse af lov om erhvervsuddannelser (LBK nr. 961 af 16. august 2024)*. Lokaliseret på: <https://www.retsinformation.dk/api/pdf/244626>

Børne- og Undervisningsministeriet. (2025a). *Bekendtgørelse om en kontoruddannelse med specialer (nr. 175 af 8. februar 2025)*. Lokaliseret på: <https://www.retsinformation.dk/api/pdf/188650>

Børne- og Undervisningsministeriet. (2025b). *Lov om de gymnasiale uddannelser (LBK nr. 1106 af 12. september 2025)*. Lokaliseret på: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2025/1106>

EMU (2025). *Læseplan for faget dansk som andetsprog– basisundervisning, 10. klasse*. Lokaliseret på: https://emu.dk/sites/default/files/2020-09/GSK_L%C3%A6seplan_Dansk%20som%20andetsprog_Basis_10.pdf

EU (2024). *Tillæg til Den Europæiske Unions Tidende, Konkurrencevilkår*. Lokaliseret på <https://ted.europa.eu/da/notice/-/detail/344382-2024>

Folketinget (1989-90). *Lovforslag nr. L 116. I Folketingstidende, Tillæg A, sp. 2997-3009*. København: Folketinget.

Folketinget (2016). *Forslag til lov om ændring af lov om institutioner for almen gymnasiale uddannelser m.v., lov om institutioner for erhvervsrettet uddannelse og andre love (L 59)*. I *Folketingstidende*, 2016/1 LSF 59. Lokaliseret her: <https://www.ft.dk/samling/20161/lov-forslag/l59/index.htm>.

Indenrigs- og Sundhedsministeriets Benchmarkingenhed (2018). *Flygtninge og familiesammenførtes fravær fra danskundervisning*. Lokaliseret på: <https://www.benchmark.dk/media/17901/hovedrapport-flygtninge-og-familiesammenfoertes-fravaer-fra-danskundervisning.pdf>

Indenrigs- og Sundhedsministeriet (ISM) (2025). *Bekendtgørelse nr. 635 af 4. juni 2025 om ændring af bekendtgørelse om autorisation af sundhedspersoner, der er statsborgere i og/eller uddannet i lande uden for EU/EØS m.v.* Lokaliseret på: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2025/635>

Jacobsen, R.H., Kiil, A., Kolodziejczyk, C. og Wittrup, J. (2016). *Benchmarking og effektivitetsanalyse af danskuddannelse for udlændinge*. Lokaliseret på: <https://www.vive.dk/da/udgivelser/benchmarking-og-effektivitet-af-danskuddannelse-for-udlaendinge-4vl076vj/>

Rambøll (2020). *Evaluering af danskuddannelsesreformen 2017*. København: Rambøll

Regeringskansliet (2024). Pressmeddelende från Arbetsmarknadsdepartementet, Utbildningsdepartementet. *Regeringen vill se skärpta krav i sfi – förslag skickas på remiss*. Lokaliseret på: <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2024/03/regeringen-vill-se-skarpta-krav-i-sfi--forslag-skickas-pa-remiss/>

Rigsrevisionen. (2024). *Beretning om autorisation af udenlandske sundhedspersoner (SR 22/23)*. Lokaliseret på <https://www.rigsrevisionen.dk/Media/638626829482440373/SR2223.pdf>

Styrelsen for International Rekruttering og Integration (SIRI) (2025). *Regionale rammeaftaler om danskuddannelse 2021-2025*. Lokaliseret på: <https://danskogproever.dk/kommune/regionale-rammeaftaler/>

Skolverket (2023a). *Information om och stöd i genomförandet av kombinationsutbildningar inom komvux*. Afsnit 3.7: Etablering efter avslutad kombinationsutbildning. [Ladda ned publikation - Skolverket](#)

Skolverket (2023b). *Kartläggning av kombinationsutbildningar*, s. 59. [Ladda ned publikation - Skolverket](#)

Skolverket (2024): Lokaliseret på: <https://www.skolverket.se/>

Styrelsen for International Rekruttering og Integration (SIRI) (2022): *Undersøgelse af Danskuddannelse 1: Rammer, kursister og undervisningens tilrettelæggelse*, København: Udlændinge og Integrationsministeriet, [Undervisning på Danskuddannelse 1 / Dansk og Prøver](#)

Styrelsen for International Rekruttering og Integration (2023): *Sproglæring på arbejdspladser*, København: Udlændinge og Integrationsministeriet, lokaliseret på: [Sproglæring på arbejdspladser](#)

Styrelsen for Patientsikkerhed (2025). *Generelt om autorisationer*. Lokaliseret på: <https://stps.dk/sundhedsfaglig/autorisation/om-autorisationer>

UddannelsesGuiden (2025). Erhvervsuddannelser på mindst tre år. Lokaliseret på: <https://www.ug.dk/uddannelser/artikleromuddannelser/omhvervsuddannelser/erhvervsuddannelser-paa-mindst-3-aar>

Uddannelses- og Forskningsministeriet (UFM) (2020). Bekendtgørelse af lov om statens voksenuddannelsesstøtte (nr. 53 af 23. januar 2020), lokaliseret på: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2018/480>

Uddannelses- og Forskningsministeriet (UFM). (2024). *Bekendtgørelse om statens voksenuddannelsesstøtte (nr. 589 af 31. maj 2024)*. Lokaliseret på: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2024/58>

Uddannelses- og Forskningsministeriet. (UFM) (2025a). *Vurderingsdatabasen*. Lokaliseret på: <https://ufm.dk/vdb>.

Uddannelses- og Forskningsministeriet (UFM) (2025b). *Landehåndbogen*. Lokaliseret på: <https://ufm.dk/lhb>

Udlændinge- og Integrationsministeriet. (2023). Aktiviteten hos udbydere af danskuddannelse for voksne udlændinge m.fl. i 2022. Lokaliseret på: <https://integrationsbarometer.dk/tal-og-analyser/filer-tal-og-analyser/danskuddannelserne-filer/Aktivitetenhosudbydereafdanskuddannelseforvoksneudlindingem.fl.2022.pdf>

Udlændinge- og Integrationsministeriet. (2023). *Det nationale integrationsbarometer 2023*. Lokaliseret den 17. oktober 2025 fra <https://integrationsbarometer.dk>

Kolofon

Bilagsrapport 1: Faktaark om danskundervisningsområdet

Redaktion:

Departementet, Børne- og Undervisningsministeriet
Departementet, Udlændinge- og Integrationsministeriet

Layout:

Børne- og Undervisningsministeriet

Udgivet af:

Børne- og Undervisningsministeriet og Udlændinge- og Integrationsministeriet, 2025

